Spisy powszechne
Censuses

Urząd Statystyczny
w Katowicach

Narodowy Spis Powszechny
Ludności i Mieszkań 2021

Ludność na rynku pracy w województwie śląskim w świetle wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021

Population in the labour market in Śląskie Voivodship in the light of the National Census of Population and Housing 2021

Katowice 2024

Spisy powszechne
Censuses

Urząd Statystyczny w Katowicach

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021

Ludność na rynku pracy w województwie śląskim w świetle wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021

Population in the labour market in Śląskie Voivodship in the light of the National Census of Population and Housing 2021

Urząd Statystyczny w Katowicach Statistical Office in Katowice

Katowice 2024

Opracowanie merytoryczne
Content-related works

Urząd Statystyczny w Katowicach, Śląski Ośrodek Badań Regionalnych
Statistical Office in Katowice, Śląski Centre for Regional Surveys

pod kierunkiem
supervised by

Anety Stachańczyk

Zespół autorski
Editorial team

Katarzyna Borkowska, Małgorzata Grotkowska, Cezary Horoń, Paweł Kalisz, Anna Owczarek, Michał Przybyła

Tłumaczenie
Translation

Cezary Horoń, Paweł Kalisz

Skład i opracowanie graficzne
Typesetting and graphics

Iwona Więcek

ISBN 978-83-66405-40-0 (książka) (book)
e-ISBN 978-83-66405-41-7 (Internet) (on-line)

Publikacja dostępna na stronie internetowej
Publication available on website

katowice.stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła
When publishing Statistical Office data – please indicate the source

Urząd Statystyczny w Katowicach

Urząd Statystyczny w Katowicach, ul. Owocowa 3, 40-158 Katowice
tel. 32 77 91 219, PoligrafiaKCE@stat.gov.pl

Przedmowa

Przekazuję Państwu publikację **„Ludność na rynku pracy w województwie śląskim w świetle wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021”**. Opracowanie prezentuje ostateczne wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021, który został przeprowadzony w okresie od 1 kwietnia do 30 września 2021 r. według stanu na 31 marca 2021 r. Opracowanie stanowi kontynuację publikacji wydawanych po Narodowym Spisie Powszechnym Ludności i Mieszkań 2002 r. i 2011 r.

Podstawowym celem spisu było zaspokojenie potrzeb informacyjnych, dostarczenie informacji na poziomie jednostek podziału administracyjnego kraju, zaprezentowanie zmian jakie zaszły w ostatniej dekadzie w ramach poszczególnych zbiorowości, jak i procesów, zebranie informacji niezbędnych do realizacji zobowiązań międzynarodowych, a także dostarczenie danych statystycznych na potrzeby tworzenia i aktualizacji operatów do losowania prób do badań reprezentacyjnych prowadzonych w gospodarstwach domowych.

Publikacja składa się z syntezy, części analitycznej wzbogaconej wykresami i mapami prezentującymi wybrane informacje dla województwa, powiatów oraz gmin, a także uwag metodologicznych. Komentarz analityczny zawiera dane charakteryzujące sytuację mieszkańców województwa śląskiego z punktu widzenia statusu osób na rynku pracy, tj. pracujących, bezrobotnych i biernych zawodowo. Każda z tych zbiorowości została opisana pod względem cech społeczno-demograficznych.

Szczegółowe informacje wynikowe z zakresu NSP 2021 dostępne są w Banku Danych Lokalnych pod adresem https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start w kategorii: Narodowe Spisy Powszechne.

Wyrażam nadzieję, że niniejsze opracowanie będzie stanowiło cenne źródło informacji na temat aktywności ekonomicznej ludności w wieku 15 lat i więcej.

Przekazując Państwu opracowanie z wynikami spisu składam podziękowania Wszystkim, którzy przyczynili się do przygotowania i przeprowadzenia NSP 2021 w województwie śląskim.

p.o. Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Katowicach

Grażyna Witkowska

Katowice, marzec 2024 r.

Preface

I would like to present you the publication **"Population in the labour market in Śląskie Voivodship in the light of the National Census of Population and Housing 2021"**. The study presents the final results of the National Population and Housing Census 2021, which was conducted from 1 April to 30 September 2021 as of the state on 31 March 2021. The study is a continuation of publications issued after the 2002 and 2011 National Population and Housing Census.

The main objective of the census was to meet information needs and provide information at the level of the units of administrative division of the country, presenting the changes that have occurred in the last decade within particular communities and processes, collecting information necessary to implement international obligations, as well as providing statistical data for the creation and updating of appraisals and for drawing samples used for sample surveys conducted in households.

The publication consists of an executive summary, an analytical part enriched with charts and maps presenting selected information for the voivodship, powiats and gminas as well as methodological notes. The analytical commentary contains data characterizing the situation of Śląskie Voivodship residents from the point of view of the status of people on the labour market, i.e. employed, unemployed and economically inactive. Each of these population groups has been described in terms of socio-demographic features.

Detailed result information on the National Census 2021 is available in the Local Data Bank at https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start in the category: National Censuses.

I hope that this study will be a valuable source of information about economic activity of the population aged 15 and over.

By presenting you the study with the census results, I would like to thank everyone who contributed to the preparation and implementation of the Census 2021 in Śląskie Voivodship.

Acting Director
of the Statistical Office in Katowice

Grażyna Witkowska

Katowice, March 2024

Spis treści
Contents

	Str. Page
Przedmowa	3
Preface	4
Spis tablic List of tables	7
Spis wykresów List of charts	8
Spis map List of maps	10
Objaśnienia znaków umownych i ważniejsze skróty Symbols and main abbreviations	11
Synteza	12
Executive summary	14
Rozdział 1. Aktywność ekonomiczna ludności Chapter 1. Economic activity of population	16
1.1. Charakterystyka aktywności ekonomicznej ludności 1.1. Economic activity of the population	16
1.2. Aktywność ekonomiczna ludności według miejsca zamieszkania, płci i grup wieku 1.2. Economic activity of the population by place of residence, sex and age groups	19
1.3. Aktywność ekonomiczna ludności według miejsca zamieszkania, płci i poziomu wykształcenia 1.3. Economic activity of population by place of residence, sex and level of education	23
1.4. Aktywność ekonomiczna ludności według grup wieku i poziomu wykształcenia 1.4. Economic activity of the population by age groups and level of education	26
Rozdział 2. Pracujący Chapter 2. Employed persons	27
2.1. Pracujący według miejsca zamieszkania, płci i grup wieku 2.1. Employed persons by place of residence, sex and age groups	27
2.2. Pracujący według grup wieku i poziomu wykształcenia 2.2. Employed persons by age groups and level of education	30
2.3. Pracujący według statusu zatrudnienia 2.3. Employed persons by employment status	31

Spis treści (dok.)
Contents (cont.)

	Str. Page
Rozdział 3. Bezrobotni Chapter 3. Unemployed persons	35
3.1. Bezrobotni według miejsca zamieszkania, płci i grup wieku 3.1. Unemployed persons by place of residence, sex and age groups	35
3.2. Bezrobotni według miejsca zamieszkania, płci i ekonomicznych grup wieku 3.2. Unemployed persons by place of residence, sex and economic age groups	36
3.3. Stopa bezrobocia według miejsca zamieszkania, płci i grup wieku 3.3. Unemployment rate by place of residence, sex and age groups	38
3.4. Struktura bezrobotnych według miejsca zamieszkania, płci i poziomu wykształcenia 3.4. Structure of unemployed persons by place of residence, sex and level of education	42
3.5. Bezrobotni według miejsca zamieszkania, płci, wykształcenia i okresu poszukiwania pracy 3.5. Unemployed persons by place of residence, sex, level of education and the time of job seeking	44
Rozdział 4. Bierni zawodowo Chapter 4. Economically inactive persons	47
4.1. Bierni zawodowo według miejsca zamieszkania, płci i grup wieku 4.1. Economically inactive persons by place of residence, sex and age groups	47
4.2. Bierni zawodowo według poziomu wykształcenia 4.2. Economically inactive persons by education level	50
4.3. Bierni zawodowo według przyczyn bierności zawodowej 4.3. Economically inactive persons by reasons for in activity	52
Uwagi metodologiczne	54
Methodological notes	63

Spis tablic
List of tables

	Nr No	Str. Page
Ludność aktywna ekonomicznie Economic activity of the population	1	17
Współczynnik aktywności zawodowej według płci i miejsca zamieszkania Activity rate by sex and place of residence	2	20
Współczynnik aktywności zawodowej według grup wieku i poziomu wykształcenia w 2021 r. Activity rate by age groups and level of education in 2021	3	26
Wskaźnik zatrudnienia według grup wieku, miejsca zamieszkania i płci Employment rate by age groups, place of residence and sex	4	29
Pracujący według statusu zatrudnienia, płci i miejsca zamieszkania Employed persons by employment status, sex and place of residence	5	32
Bezrobotni według płci i miejsca zamieszkania Unemployed persons by sex and place of residence	6	35
Bezrobotni i stopa bezrobocia według ekonomicznych grup wieku, płci i miejsca zamieszkania w 2021 r. Unemployed persons and unemployment rate by economic age groups, sex and place of residence in 2021	7	38
Stopa bezrobocia według miejsca zamieszkania, płci i grup wieku Unemployment rate by place of residence, sex and age groups	8	39
Stopa bezrobocia według poziomu wykształcenia, płci i miejsca zamieszkania w 2021 r. Unemployment rate by educational level, sex and place of residence in 2021	9	43
Stopa bezrobocia według miejsca zamieszkania, płci i grup wieku Unemployment rate by place of residence, sex and age groups	10	44
Długotrwale bezrobotni według okresu poszukiwania pracy i wieku Long-term unemployed persons by the time of job seeking and age	11	45
Bezrobotni według okresu poszukiwania pracy oraz poziomu wykształcenia Unemployed persons by the time of job seeking and level of education	12	46

Spis wykresów
List of charts

	Nr No	Str. Page
Struktura aktywności ekonomicznej ludności w wieku 15 lat lub więcej według płci w 2021 r.	1	17
Structure of economic activity of the population aged 15 years or over by sex in 2021		
Struktura aktywności ekonomicznej ludności w wieku 15 lat lub więcej według miejsca zamieszkania w 2021 r.	2	18
Structure of economic activity of the population aged 15 years or over by place of residence in 2021		
Struktura aktywności ekonomicznej ludności w wieku 15 lat lub więcej według miejsca zamieszkania i płci w 2021 r.	3	20
Structure of economic activity of the population aged 15 years or over by place of residence and sex in 2021		
Struktura aktywności ekonomicznej ludności w wieku 15 lat lub więcej według płci i grup wieku w 2021 r.	4	21
Structure of economic activity of the population aged 15 years or over by sex and age groups in 2021		
Struktura aktywności ekonomicznej ludności w wieku 15 lat lub więcej według miejsca zamieszkania i grup wieku w 2021 r.	5	22
Structure of economic activity of the population aged 15 years or over by place of residence and age groups in 2021		
Struktura aktywności ekonomicznej ludności w wieku 15 lat lub więcej według poziomu wykształcenia i płci w 2021 r.	6	24
Structure of economic activity of the population aged 15 years or over by level of education and sex in 2021		
Struktura aktywności ekonomicznej ludności w wieku 15 lat lub więcej według poziomu wykształcenia i miejsca zamieszkania w 2021 r.	7	25
Structure of economic activity of the population aged 15 years or over by level of education and place of residence in 2021		
Struktura pracujących w wieku 15 lat lub więcej według miejsca zamieszkania, płci i grup wieku	8	27
Structure of employed persons aged 15 years or over by place of residence, sex and age groups		
Struktura pracujących w wieku 15 lat lub więcej według grup wieku i poziomu wykształcenia w 2021 r.	9	30
Structure of employed persons aged 15 years or over by age groups and level of education in 2021		
Struktura pracujących w wieku 15 lat lub więcej według miejsca zamieszkania, płci i poziomu wykształcenia w 2021 r.	10	31
Structure of employed persons aged 15 years or over by place of residence, sex and level of education in 2021		

Spis wykresów (dok.)
List of charts (cont.)

	Nr No	Str. Page
Struktura bezrobotnych według miejsca zamieszkania, płci i grup wieku Structure of unemployed persons by place of residence, sex and age groups	11	36
Struktura bezrobotnych według płci, miejsca zamieszkania i ekonomicznych grup wieku w 2021 r. Structure of unemployed persons by sex, place of residence and economic age groups in 2021	12	37
Struktura bezrobotnych według poziomu wykształcenia, płci i miejsca zamieszkania w 2021 r. Structure of unemployed persons by level of education, sex and place of residence in 2021	13	42
Struktura biernych zawodowo w wieku 15 lat lub więcej według miejsca zamieszkania, płci i grup wieku Structure of economically inactive persons aged 15 years or over by place of residence, sex and age groups	14	49
Struktura biernych zawodowo w wieku 15 lat lub więcej według miejsca zamieszkania, płci i poziomu wykształcenia w 2021 r. Structure of economically inactive persons aged 15 years or over by place of residence, sex and level of education in 2021	15	51
Struktura biernych zawodowo w wieku 15 lat lub więcej według miejsca zamieszkania i przyczyn bierności w 2021 r. Structure of economically inactive persons aged 15 years or over by place of residence and reasons for inactivity in 2021	16	52

Spis map
List of maps

	Nr No	Str. Page
Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat lub więcej w 2021 r. ..... Economic activity of population aged 15 or over in 2021	1	19
Pracujący w wieku 15 lat lub więcej w 2021 r. ..... Employed persons aged 15 years or over in 2021	2	28
Pracujący według statusu zatrudnienia w 2021 r. ..... Employed persons by employment status in 2021	3	33
Wskaźnik zatrudnienia według miejsca zamieszkania w 2021 r. ..... Employment rate by place of residence in 2021	4	34
Stopa bezrobocia według miejsca zamieszkania w 2021 r. ..... Unemployment rate by place of residence in 2021	5	40
Stopa bezrobocia według według płci w 2021 r. ..... Unemployment rate by sex in 2021	6	41
Odsetek biernych zawodowo według płci w 2021 r. ..... Percentage of economically inactive persons by sex in 2021	7	48
Bierni zawodowo w 2021 r. ..... Economically inactive population in 2021	8	53

Objaśnienia znaków umownych
Symbols

Symbol Symbol	**Opis** Description
Kropka (.)	brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless

Ważniejsze skróty
Main abbreviations

Skróty Abbreviation	**Znaczenie** Meaning
NSP	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań National Population and Housing Census
tys.	tysiąc thousand
dok. cont.	dokończenie continued
r.	rok year
p. proc.	punkt procentowy percentage point
tj. i.e.	to jest that is
tzn. i.e.	to znaczy that is
np. e.g.	na przykład for example

Synteza

Aktywność ekonomiczna ludności

Stan aktywności ekonomicznej ludności według spisu z 2021 r. w porównaniu z wynikami z 2011 r. pokazują rozwój, jaki nastąpił w okresie dziesięciu lat na rynku pracy w województwie. Wśród pozytywnych zmian należy wymienić znaczne zmniejszenie poziomu bezrobocia, zarówno liczby bezrobotnych, jak i stopy bezrobocia, wzrost liczby pracujących i ich odsetka, a także zmniejszenie odsetka osób biernych zawodowo. Wykształcenie jest jednym z czynników, które decydują o sytuacji osób na rynku pracy. Wśród badanej populacji, najwięcej osób odnotowano z wykształceniem średnim i policealnym oraz z wykształceniem zawodowym/branżowym. Najmniej osób posiadało wykształcenie gimnazjalne i niższe. Pomimo, że kobiety były bardziej wykształcone niż mężczyźni to bardziej aktywni zawodowo byli mężczyźni. Zróżnicowanie między kobietami i mężczyznami w poziomie aktywności zawodowej zauważono na wszystkich poziomach wykształcenia. Dane NSP 2021 wskazują, że wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia, wyższy był poziom aktywności zawodowej mieszkańców wsi niż miast. W okresie od 2011 r. do 2021 r. w miastach nastąpił istotny wzrost aktywności zawodowej w grupie osób z wykształceniem wyższym oraz gimnazjalnym i niższym, natomiast dla pozostałych poziomów wykształcenia nastąpił spadek aktywności zawodowej zarówno na wsi, jak i w miastach.

Pracujący

W województwie śląskim w 2021 r. odnotowano 1935,5 tys. osób pracujących, tj. o 149,5 tys. więcej niż w 2011 r. Pod względem liczby pracujących województwo zajmowało 2. pozycję w kraju (11,9% pracujących) po województwie mazowieckim (14,8%). Na rynku pracy w okresie dekady wzrosła liczba pracujących zarówno mężczyzn o 47,4 tys., jak i kobiet o 102,2 tys. (odpowiednio o 4,8% i 12,8%).

Spośród pracujących w 2021 r., najliczniejszą grupę stanowili pracownicy najemni (86,2%). Drugą co do wielkości udziału w strukturze grupą byli pracujący na własny rachunek niezatrudniający pracowników (8,4%). Udział pracodawców (pracujących na własny rachunek, którzy zatrudniają pracowników) wyniósł w 2021 r. – 4,2%, a pracujących w innym charakterze 1,1%. Odsetek pracujących w 2021 r., których nie można było sklasyfikować do żadnej z powyższych grup, był na niskim poziomie i wyniósł 0,2%.

W 2011 r. i 2021 r. zdecydowana większość osób pracujących była w wieku produkcyjnym. Jednakże w okresie 10 lat udział ich zmniejszył się zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn (odpowiednio o 4,8 p. proc. i o 2,7 p. proc.). Z drugiej strony wzrósł udział wśród pracujących w wieku poprodukcyjnym, zarówno kobiet (o 4,6 p. proc.), jak i mężczyzn (o 2,4 p. proc.) oraz w niewielkim stopniu – w wieku przedprodukcyjnym, zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn (po 0,3 p. proc).

Bezrobotni

Według wyników NSP 2021, liczba bezrobotnych zmniejszyła się w porównaniu z wynikami z NSP 2011 o 155,7 tys. osób (tj. o 68,2%) do 72,5 tys. osób. Spadek bezrobocia zanotowano, zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn (odpowiednio o 69,8% i 66,6%). Podstawowym miernikiem wielkości bezrobocia jest stopa bezrobocia, która zmniejszyła się w skali województwa o 7,7 p. proc. i wyniosła 3,6% w 2021 r. Nieco wyższą stopę bezrobocia zanotowano dla kobiet niż dla mężczyzn (3,7% wobec 3,6%), a także wyższą wśród mieszkańców miast niż wsi (3,8% wobec 3,1%). Biorąc pod uwagę przekrój terytorialny według powiatów, odnotowuje się znaczne zróżnicowanie stopy bezrobocia. Najwyższą stopę bezrobocia zanotowano w Bytomiu (5,4%) i powiecie myszkowskim (4,9%), natomiast najniższą w powiecie bieruńsko-lędzińskim (2,1%). W okresie miedzy spisowym zanotowano spadek liczby bezrobotnych w każdej

10-letniej grupie wieku. Największy spadek stopy bezrobocia w porównaniu z wynikami ze spisu z 2011 r. odnotowano w grupie wieku 15–24 lata (o 19,2 p. proc. do 5,8%). Spadek stopy bezrobocia według poziomu wykształcenia wystąpił we wszystkich grupach, w tym największy wśród osób posiadających wykształcenie gimnazjalne i niższe o 15,6 p. proc. (z 28,4% do 12,8%) oraz zasadnicze zawodowe/branżowe o 8,2 p. proc. (z 13,0% do 4,8%).

Bierni zawodowo

Bierni zawodowo są drugą co do wielkości grupą osób w wieku 15 lat lub więcej o ustalonym statusie zawodowym na rynku pracy. W marcu 2021 r. populacja osób biernych zawodowo wyniosła 1515,2 tys., tj. 43,0% ludności w wieku 15 lat lub więcej. W tej liczbie zdecydowaną większość stanowiły kobiety (918,1 tys.), a znacznie mniej liczną grupę mężczyźni (597,1 tys.). Kobiety częściej niż mężczyźni pozostawały w stanie bierności zawodowej. Odsetek biernych zawodowo wśród kobiet wyniósł 49,5%, podczas gdy wśród mężczyzn 35,8%. Odsetki biernych zawodowo w miastach i na wsi różniły się w niewielkim stopniu (miasta – 43,4%, wieś – 41,6%). Pomiędzy 2011 r. a 2021 r. odsetek biernych zawodowo zmniejszył się ogółem dla województwa o 3,8 p. proc. i spadek ten wystąpił we wszystkich powiatach. Spadek tego odsetka wśród mężczyzn wyniósł 3,5 p. proc., a wśród kobiet 4,2 p. proc. W miastach zmalał o 3,9 p. proc. a na wsi o 3,6 p. proc. Najistotniejszą przyczyną bierności zawodowej w końcu marca 2021 r. było korzystanie z emerytury, renty lub dochodów kapitałowych (akcje, obligacje lub z własności) – tę przyczynę zadeklarowało 762,3 tys. osób, tj. 50,3% ogółu biernych zawodowo i dotyczyło to głównie najstarszych grup wieku.

Executive summary

Economic activity of the population

The state of economic activity of population according to the 2021 census in comparison with the 2011 results show the development that has taken place over a ten-year period in the labour market in the voivodship. Positive changes include a significant reduction in the level of unemployment, both in the number of unemployed and the unemployment rate, an increase in the number of employed and their percentage, and a reduction in the percentage of economically inactive people. Education is one of the factors that determine people's situation on the labour market. Among the researched population, the highest number of people was recorded with secondary and post-secondary education and with vocational or basic sectoral vocational education. The smallest number of people had lower secondary education and below. Although women were more educated than men, men were more economically active. The gender gap in labour force participation was noted at all levels of education. Census 2021 data show that as the level of education increased, the level of economic activity of urban and rural residents was higher. Between 2011 and 2021, there was a significant increase in labour force participation in urban areas for those with tertiary education and lower secondary education and below, while for other education levels there was a decrease in labour force participation in both rural and urban areas.

Employed persons

In 2021, there were 1935.5 thousand employed persons in the Śląskie Voivodship, i.e. 149.5 thousand more than in 2011. In terms of the number of employed persons, the voivodship was ranked 2nd in the country (11.9% of those employed) after the Mazowieckie Voivodship (14.8%). On the labour market during the decade, the number of employed increased both among men by 47.4 thousand and among women by 102.2 thousand (by 4.8% and 12.8%, respectively).

Among employed persons in 2021, the largest group was employees (86.2%). The second largest group in terms of share was the self-employed without employees (8.4%). The share of employers (self-employed with employees) was 4.2% in 2021 and those working in another capacity was 1.1%. The percentage of workers in 2021 who could not be classified into any of the above groups was low and amounted to 0.2%.

In 2011 and 2021, the vast majority of employed persons were of working age. However, over the 10-year period, their share decreased among both women and men (by 4.8 percentage points and 2.7 percentage points, respectively). On the other hand, there was an increase in the share of the working population in the post-working age group, both among women (by 4.6 percentage points) and men (by 2.4 percentage points), and, to a small extent, in the pre-working age group, both among women and men (0.3 percentage points each).

Unemployed persons

According to the results of the Census 2021, the number of unemployed people decreased compared to the results from the Census 2011 by 155.7 thousand people (i.e. by 68.2%) to 72.5 thousand people. A decrease in unemployment was recorded both among women and men (by 69.8% and 66.6%, respectively). The basic measure of the level of unemployment is the unemployment rate, which decreased in the voivodship by 7.7 percentage points. and amounted to 3.6% in 2021. A slightly higher unemployment rate was recorded for women than for men (3.7% compared to 3.6%), and also higher among urban residents than rural residents (3.8% compared to 3.1%). Taking into account the territorial cross-section by gminas, there is a significant differentiation in the unemployment rate. The highest unemployment rate was recorded in Bytom (5.4%) and myszkowski powiat (4.9%), while the lowest in bieruńsko-lędziński

powiat (2.1%). In the period between the censuses, there was a decrease in the number of unemployed people in each 10-year age group. The largest drop in the unemployment rate compared to the results from the 2011 census was recorded in the 15–24 age group (by 19.2 percentage points to 5.8%). The decline in the unemployment rate according to the level of education occurred in all groups, with the largest decrease among people with lower secondary education and lower by 15.6 percentage points. (from 28.4% to 12.8%) and basic vocational or basic sectoral vocational by 8.2 percentage points. (from 13.0% to 4.8%).

Economically inactive persons

Economically inactive persons are the second largest group of people aged 15 or more with an established professional status in the labour market. In March 2021, economically inactive population amounted to 1,515.2 thousand. i.e. 43.0% of the population aged 15 or over. The vast majority of this number were women (918.1 thousand), and a much smaller number were men (597.1 thousand). Women were professionally inactive more often than men. The percentage of economically inactive among women was 49.5%, while among men it was 35.8%. The percentages of economically inactive persons in urban and rural areas were different only slightly (urban areas – 43.4%, rural areas – 41.6%). Between 2011 and 2021, the percentage of economically inactive persons decreased overall for voivodship by 3.8 percentage points and this decline occurred in all powiats. The decrease in this percentage among men was 3.5 percentage points, and among women 4.2 percentage points. In urban areas it decreased by 3.9 percentage points. and in rural areas by 3.6 percentage points. The most important reason for professional inactivity at the end of March 2021 was the use of a retirement or disability pension, and capital income (stocks, bonds or from property) – this reason was declared by 762.3 thousand people, i.e. 50.3% of all economically inactive people, and this concerned mainly the oldest age groups.

Rozdział 1. Aktywność ekonomiczna ludności
Chapter 1. Economic activity of population

Analiza aktywności ekonomicznej za 2021 r. obejmuje charakterystykę trzech kategorii osób: pracujących, bezrobotnych oraz biernych zawodowo.

Pierwszą z tych kategorii stanowią pracujący, którzy pełnią ważną rolę społeczną i gospodarczą, zapewniając podstawy do rozwoju ekonomicznego województwa oraz kraju. Praca pozwala ludziom pozyskiwać środki na zaspokajanie potrzeb zarówno w wymiarze materialnym, jak i niematerialnym przyczyniając się do tworzenia dobrobytu społecznego.

Drugą grupę stanowią bezrobotni. Wielkość tej grupy oraz czynniki, jakie powodują pozostawanie w niej, mogą nieść ze sobą negatywnie konsekwencje zarówno indywidualne i rodzinne, jak również społeczne i gospodarcze. Dlatego ważne jest analizowanie przyczyn i zróżnicowania terytorialnego poziomu bezrobocia.

Bierni zawodowo stanowią trzecią z identyfikowanych kategorii w ramach aktywności ekonomicznej ludności. W skład tej grupy wchodzą zarówno osoby stanowiące potencjał przyszłego rynku pracy (uczący się czy sprawujący opiekę nad małymi dziećmi), zdolne do aktywnego uczestnictwa w rynku pracy w różnym horyzoncie czasowym oraz takie, które z różnych przyczyn nie będą już na tym rynku funkcjonowały (duża część emerytów czy osoby niezdolne do pracy z przyczyn zdrowotnych). Szczegółowa analiza poszukujących pracy oraz biernych zawodowo jest ważna z powodu zagrożenia osób, znajdujących się w tych grupach, wykluczeniem społecznym. Przedstawienie kompleksowego spojrzenia na różne wymiary aktywności ekonomicznej pozwala na dokonanie analiz i daje podstawę do podejmowania decyzji odnoszących się do rynku pracy i polityk społecznych.

1.1. Charakterystyka aktywności ekonomicznej ludności
1.1. Economic activity of the population

W Narodowym Spisie Powszechnym Ludności i Mieszkań (NSP 2021), który został przeprowadzony pomiędzy 1 kwietnia a 30 września 2021 r. zostało spisanych w województwie śląskim 4403,0 tys. osób, i było to o 227,4 tys. mniej niż w 2011 r. Udział kobiet w ogólnej liczbie ludności utrzymał się na zbliżonym poziomie i wynosił odpowiednio 51,8% i 51,7%. Spośród wszystkich spisanych osób, badaniu aktywności ekonomicznej podlegały osoby, które ukończyły 15 lat. W 2021 r. było to 3750,8 tys. (1786,1 tys. mężczyzn i 1964,7 tys. kobiet), czyli mniej niż w 2011 r. o 235,5 tys. (odpowiednio o 120,5 tys. mężczyzn i 115,0 tys. kobiet). Osoby, które ukończyły 15 lat w województwie śląskim stanowiły 11,7% tej zbiorowości w kraju. Sytuacja zawodowa tych osób została określona według trzech klas: pracujący, bezrobotni oraz bierni zawodowo. Wyniki NSP 2021 pokazały, że ponad połowę populacji województwa w wieku 15 lat lub więcej stanowiły osoby pracujące (51,6%), i było to więcej niż w 2011 r. o 6,8 p. proc. Pomiędzy 2011 r. i 2021 r. nastąpił spadek udziału bezrobotnych o 3,8 p. proc. do 1,9% oraz biernych zawodowo o 4,1 p. proc. do 40,4%. Bieżąca aktywność ekonomiczna w ramach powyższych klas nie została ustalona dla 6,1% wszystkich uczestniczących w spisie w 2021 r. osób w wieku 15 lat lub więcej (w kraju 5,8%) oraz 5,0% w 2011 r.

Tablica 1. Ludność aktywna ekonomicznie
Table 1. Economic activity of the population

Status ekonomiczny Economic activity status	2011		2021	
	tys. in thousands	w % in %	tys. in thousands	w % in %
Ogółem **Total**	**3986,3**	**100,0**	**3750,8**	**100,0**
Pracujący Employed	1786,0	44,8	1935,5	51,6
Bezrobotni Unemployed	228,2	5,7	72,5	1,9
Bierni zawodowo Economically inactive persons	1773,1	44,5	1515,2	40,4
Nieustalony status Unknown status employess	199,1	5,0	227,6	6,1

Wyniki spisu z 2021 r. pokazały zróżnicowanie struktury aktywności ekonomicznej pomiędzy kobietami a mężczyznami. Większy był odsetek pracujących mężczyzn (o 11,9 p. proc.) oraz mężczyzn mających status osób bezrobotnych (o 0,4 p. proc.) niż miało to miejsce w przypadku kobiet. Biernych zawodowo było mniej wśród mężczyzn niż kobiet (o 13,3 p. proc.), a odsetek osób o nieustalonym statusie aktywności był niższy w grupie kobiet.

Wśród najważniejszych zmian, jakie nastąpiły między 2011 r. a 2021 r., należy wskazać wzrost odsetka pracujących (mężczyzn o 6,1 p. proc., a kobiet o 7,4 p. proc.) oraz spadek udziału bezrobotnych mężczyzn i kobiet po prawie 4 p. proc. Udział biernych zawodowo w strukturze aktywności ekonomicznej ludności według płci był niższy w 2021 r. niż w 2011 r. W 2021 r. do żadnej z grup aktywności ekonomicznej nie sklasyfikowano prawie 7% badanych mężczyzn oraz prawie 6% kobiet, a w spisie z 2011 r. odpowiednio prawie 5% i ponad 5%.

Wykres 1. Struktura aktywności ekonomicznej ludności w wieku 15 lat lub więcej według płci w 2021 r.
Chart 1. Structure of economic activity of the population aged 15 years or over by sex in 2021

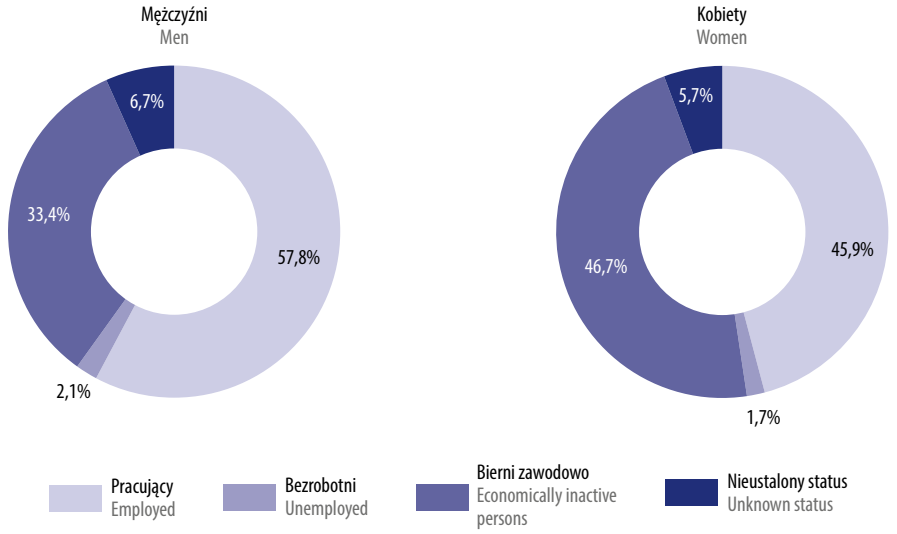

Narodowy spis powszechny z 2021 r. wykazał, że ludność województwa różniła się poziomem aktywności ekonomicznej w zależności od miejsca zamieszkania. Wyższy był odsetek osób pracujących wśród mieszkających na wsi niż w miastach (o 3,3 p. proc.). Niższy był odsetek biernych zawodowo na wsi w porównaniu z miastami (o 0,8 p. proc.) oraz odsetek bezrobotnych (o 0,3 p. proc.). Analizowane dane pokazały także, że trudniej było ustalić status aktywności osób zamieszkujących w miastach niż na wsi. Odsetek osób, dla których nie ustalono statusu zatrudnienia w mieście wyniósł 6,6%, a na wsi 4,4%.

W okresie od 2011 r. do 2021 r. nastąpił wzrost odsetka pracujących w miastach i na wsi (odpowiednio o 6,7 p. proc. i 6,9 p. proc.), natomiast spadek odsetka bezrobotnych (odpowiednio o 3,9 p. proc. i 3,3 p. proc.) oraz odsetka osób biernych zawodowo (odpowiednio o 4,3 p. proc. i 3,2 p. proc.). W 2021 r. większy niż w 2011 r. był odsetek osób nie sklasyfikowanych do żadnej z powyższych grup w miastach o 1,5 p. proc., mniejszy natomiast na wsi o 0,4 p. proc.

Wykres 2. Struktura aktywności ekonomicznej ludności w wieku 15 lat lub więcej według miejsca zamieszkania w 2021 r.

Chart 2. Structure of economic activity of the population aged 15 years or over by place of residence in 2021

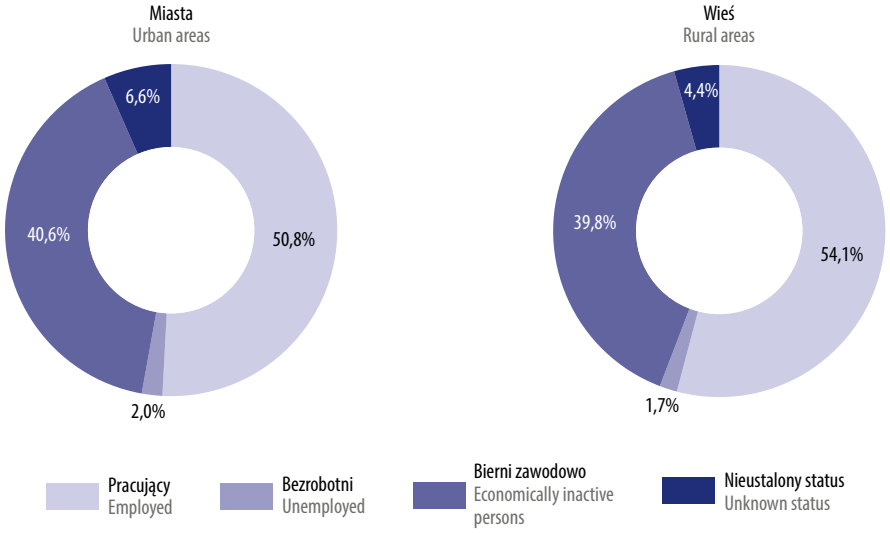

Przy obliczaniu współczynnika aktywności zawodowej, wskaźnika zatrudnienia oraz stopy bezrobocia w dalszej części publikacji nie uwzględniono osób o nieustalonym statusie na rynku pracy. Oznacza to, że do dalszych analiz włączone zostały tylko osoby, co do których uzyskano jednoznaczną informację dotyczącą posiadania przez nie jednego ze statusów na rynku pracy: pracujący, bezrobotny, bierny zawodowo. Te trzy grupy zostały w publikacji przeanalizowane w ramach aktywności ekonomicznej ludności.

Udział osób aktywnych zawodowo w wieku 15 lat lub więcej w stosunku do ogólnej liczby ludności z ustalonym statusem aktywności ekonomicznej wzrósł z 53,2% w 2011 r. do 57,0% w 2021 r. (w kraju z 55,1% do 59,2%). Oznacza to, że większość populacji województwa w 2021 r. miała status osoby pracującej bądź aktywnie poszukującej pracy. Wskaźnik zatrudnienia wzrósł z 47,2% w 2011 r. do 54,9% w 2021 r., a stopa bezrobocia w analogicznym okresie spadła z 11,3% do 3,6%.

Mapa 1. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat lub więcej w 2021 r.

Map 1. Economic activity of population aged 15 or over in 2021

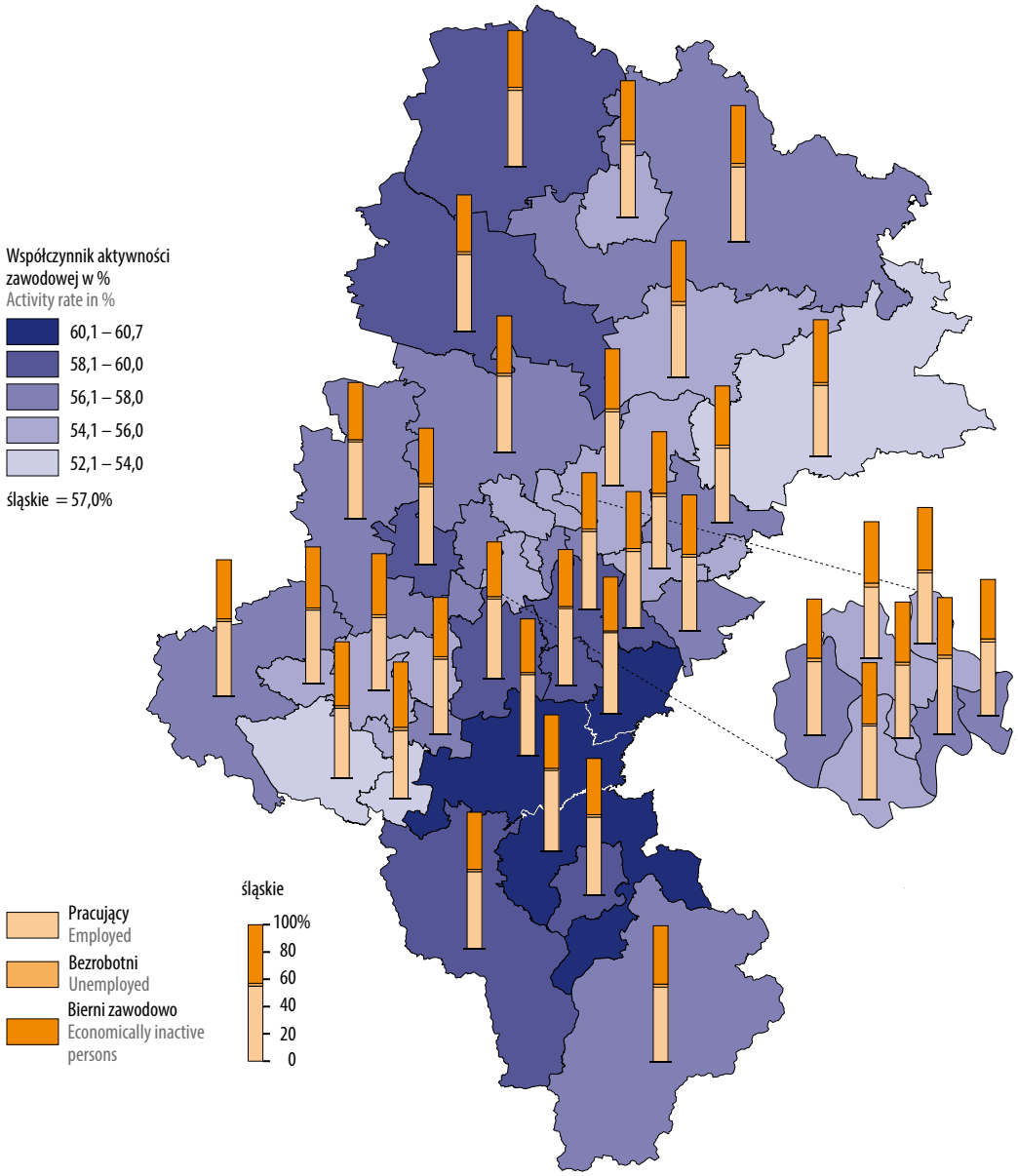

1.2. Aktywność ekonomiczna ludności według miejsca zamieszkania, płci i grup wieku

1.2. Economic activity of the population by place of residence, sex and age groups

Wskaźnikiem charakteryzującym aktywność ekonomiczną ludności i pozwalającym ocenić zasoby podażowe pracy jest współczynnik aktywności zawodowej. Opisuje on procentowy udział wśród osób w wieku 15 lat lub więcej, które są aktywne zawodowo, czyli sklasyfikowane jako pracujący albo bezrobotni. W 2021 r. współczynnik aktywności zawodowej mężczyzn był nieco wyższy na wsi niż w miastach (odpowiednio 65,4% i 63,8%), podobnie wśród kobiet (odpowiednio 51,7% i 50,1%). Dla kobiet był on jednak o kilkanaście p. proc. niższy niż dla mężczyzn.

Współczynnik aktywności zawodowej w 2021 r. w porównaniu z danymi ze spisu z 2011 r. wzrósł zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn niezależnie od ich miejsca zamieszkania. Dla mężczyzn mieszkających w miastach wzrósł o 3,7 p. proc., na wsi o 2,6 p. proc., natomiast wśród kobiet – w miastach o 4,1 p. proc., a na wsi o 4,4 p. proc.

Tablica 2. Współczynnik aktywności zawodowej według płci i miejsca zamieszkania

Table 2. Activity rate by sex and place of residence

Miejsce zamieszkania Place of residence	Ogółem Total		Mężczyźni Men		Kobiety Women	
	2011	2021	2011	2021	2011	2021
	w % in %					
Miasta Urban areas	52,7	56,6	60,1	63,8	46,0	50,1
Wieś Rural areas	54,8	58,4	62,8	65,4	47,3	51,7

Analiza struktury aktywności ekonomicznej mieszkańców miast i wsi według płci dla województwa pokazała, że w 2021 r. największy udział pracujących w całości ludności aktywnej ekonomicznie był wśród mężczyzn mieszkających w miastach. Wśród osób o określonym statusie aktywności ekonomicznej w 2021 r. większy udział bezrobotnych był wśród mieszkańców miast (1,6%) niż wsi (0,4%), biernych zawodowo odpowiednio (33,1% i 9,9%), a także kobiet (26,1%) niż mężczyzn (16,9%).

Wykres 3. Struktura aktywności ekonomicznej ludności w wieku 15 lat lub więcej według miejsca zamieszkania i płci w 2021 r.

Chart 3. Structure of economic activity of the population aged 15 years or over by place of residence and sex in 2021

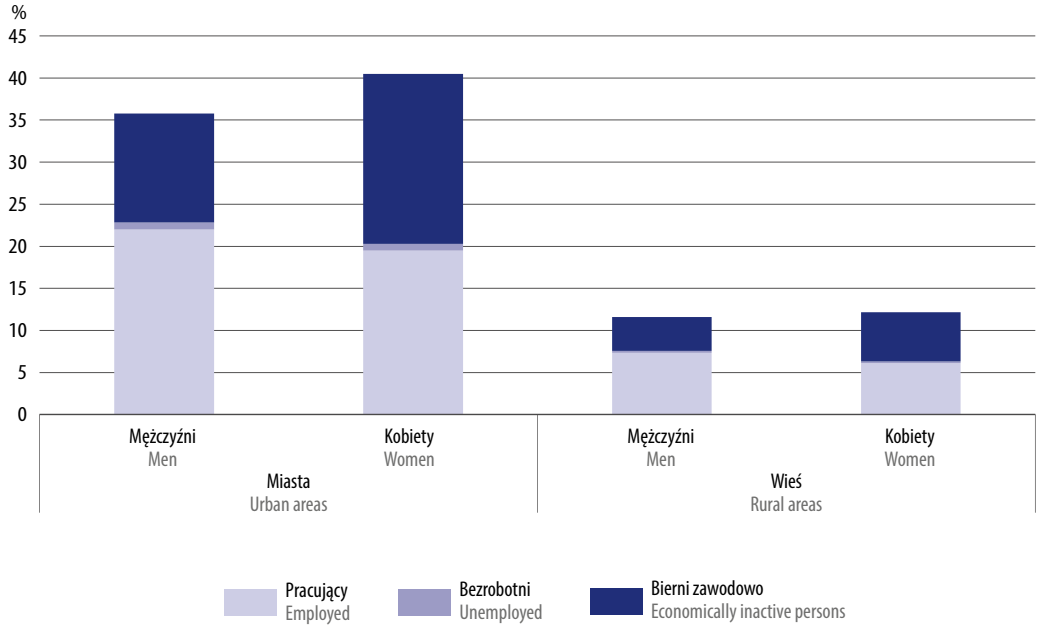

Współczynnik aktywności zawodowej dla obu płci wzrósł we wszystkich grupach wieku między 2011 r. a 2021 r. i był wyższy wśród mężczyzn niż kobiet. Aktywność zawodowa kobiet wzrosła w tym okresie silniej niż w przypadku mężczyzn i w związku z tym zmniejszyła się różnica w wartościach wskaźnika aktywności zawodowej pomiędzy mężczyznami a kobietami. Najmniejsze różnice współczynnika aktywności zawodowej między kobietami a mężczyznami wystąpiły w 2021 r. w grupach wieku 45–54 lata (o 2,0 p. proc.), największe natomiast w grupie 55–64 lata (o 19,3 p. proc.). Największy wzrost wartości analizowanego współczynnika, w okresie 10 lat, wystąpił wśród kobiet w wieku 55–64 lata (o 19,3 p. proc.), a także mężczyzn w tej grupie wieku (o 17,6 p. proc.), co może wskazywać na rosnącą aktywność zawodową osób w wieku przedemerytalnym. Utrzymała się ponad dwukrotnie wyższa aktywność zawodowa mężczyzn niż kobiet w wieku 65 lat lub więcej, choć znacznie wyższy dla obu płci, bo w przybliżeniu dwukrotnie, był współczynnik aktywności zawodowej w 2021 r. w porównaniu z 2011 r.

Wykres 4. Struktura aktywności ekonomicznej ludności w wieku 15 lat lub więcej według płci i grup wieku w 2021 r.

Chart 4. Structure of economic activity of the population aged 15 years or over by sex and age groups in 2021

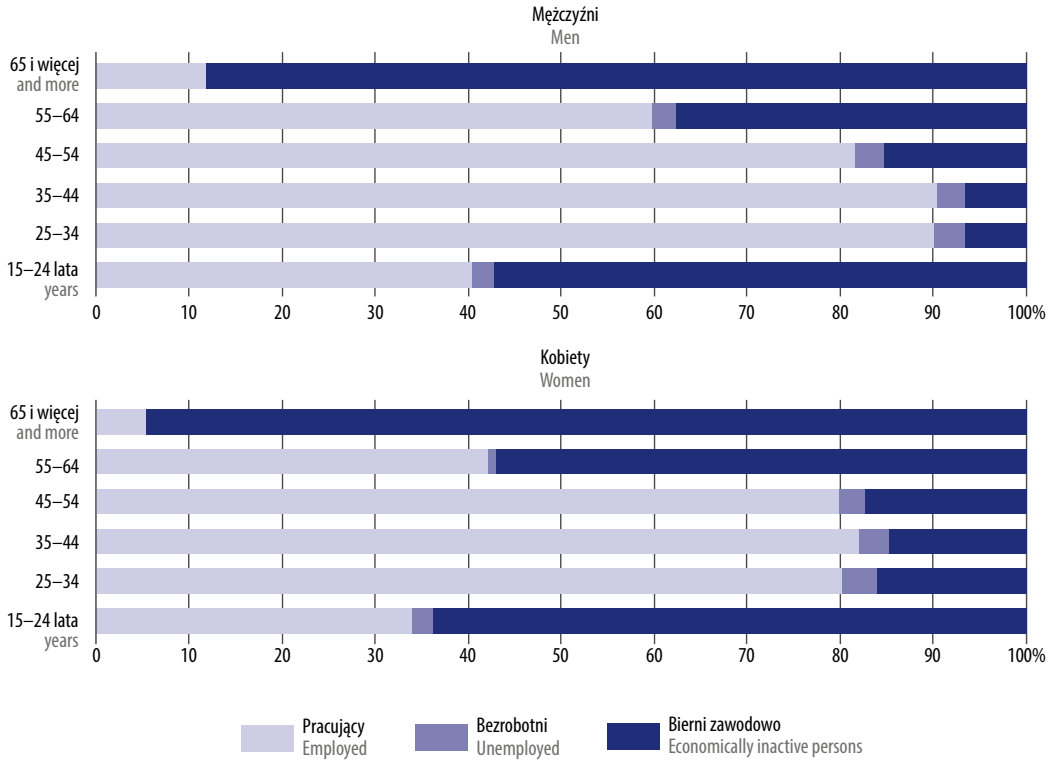

Współczynnik aktywności zawodowej wzrósł we wszystkich grupach wieku i miejscach zamieszkania między 2011 r. a 2021 r. Największy wzrost w punktach procentowych wartości tego współczynnika zaobserwowano w grupie wieku 55–64 lata i był on wyższy wśród mieszkańców miast (o 19,0 p. proc.) niż wśród mieszkańców wsi (16,6 p. proc.). Jednakże analizując dynamikę zmian można zauważyć, że przyrost względny wartości współczynnika był największy wśród mieszkańców miast w grupie wieku 65 lat lub więcej – ponad dwukrotny. Znacznie mniejszy wzrost w tej grupie wieku w okresie dekady nastąpił wśród mieszkańców wsi. Dane te wskazują na tendencję do zwiększania aktywności zawodowej w okresie przedemerytalnym, zarówno na wsi jak i w miastach oraz przedłużania aktywności zawodowej po osiągnięciu wieku emerytalnego w miastach. W najmłodszej grupie wieku (15–24 lata) aktywność zawodowa mieszkańców wsi była wyższa zarówno w 2011 r., jak i w 2021 r., niż mieszkańców miast.

Wykres 5. Struktura aktywności ekonomicznej ludności w wieku 15 lat lub więcej według miejsca zamieszkania i grup wieku w 2021 r.

Chart 5. Structure of economic activity of the population aged 15 years or over by place of residence and age groups in 2021

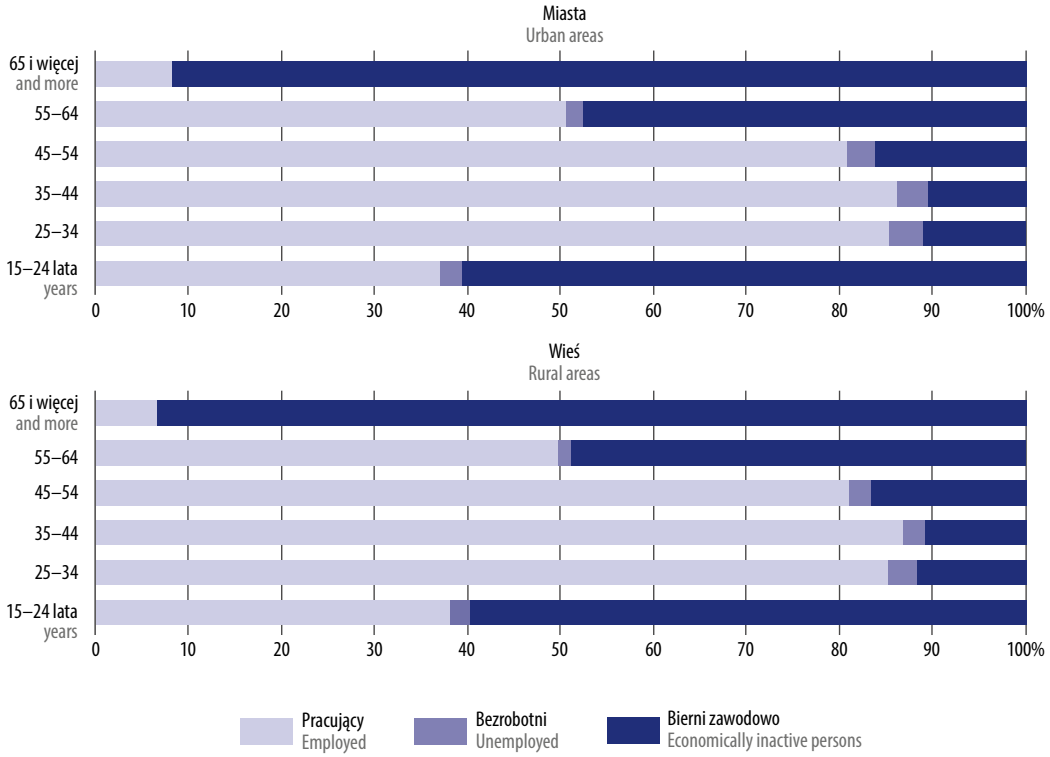

Przeprowadzona analiza struktury aktywności ekonomicznej według wieku pozwoliła stwierdzić, że odsetek mężczyzn pracujących w 2021 r. był wyższy niż kobiet we wszystkich grupach wieku. Największa różnica wystąpiła w grupie wieku 55–64 lata i wyniosła 19,3 p. proc. Spośród wszystkich osób z określonym statusem aktywności ekonomicznej największy odsetek pracujących mężczyzn był w wieku 25–44 lata, a kobiet – w wieku 35–44 lata.

W 2021 r. udział osób bezrobotnych we wszystkich kategoriach wieku zarówno wśród kobiet jak i mężczyzn nie przekroczył 3,8%. Najwyższy był wśród kobiet w grupie wieku 25–34 lata, a w kolejnych grupach wiekowych zmniejszał się zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet. W grupie wieku 55–64 lata udział bezrobotnych mężczyzn był prawie trzykrotnie większy niż kobiet.

Kobiety charakteryzował niższy współczynnik aktywności zawodowej niż mężczyzn w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym zarówno w 2011 r., jak i w 2021 r. Nadal utrzymywała się, choć na nieco niższym poziomie, duża różnica aktywności zawodowej kobiet i mężczyzn w wieku mobilnym. W okresie dziesięciu lat we wszystkich grupach ekonomicznych wieku dla obu płci nastąpił wzrost aktywności zawodowej, przy czym silniejszy w przypadku kobiet. Najniższy poziom aktywności zawodowej, co oczywiste w związku z obowiązkiem szkolnym, wystąpił w grupie osób w wieku przedprodukcyjnym, ale należy zauważyć, że pomimo utrzymywania się niskiego poziomu aktywności zawodowej w tej grupie wśród obu płci w okresie od 2011 r. do 2021 r. nastąpił silny wzrost odsetka osób aktywnych zawodowo. Oznacza to, że więcej młodych osób przed wejściem w wiek produkcyjny było już aktywnych zawodowo.

Na podstawie struktury aktywności ekonomicznej ludności według miejsca zamieszkania i wieku w 2021 r., można zauważyć, że odsetek osób pracujących był nieco wyższy na wsi niż w miastach w trzech z sześciu analizowanych grup wieku. Największa różnica o 1,6 p. proc. wystąpiła w grupie wieku 65 lat lub więcej. Wyjątek stanowi grupa wieku 25–34 lata, gdzie odsetek osób pracujących w miastach był taki sam jak na wsi. Odsetek bezrobotnych w miastach był wyższy we wszystkich grupach wiekowych. W przypadku osób biernych zawodowo na obszarach wiejskich, z wyłączeniem grupy wieku 15–24 lata, w 2021 r. wystąpił nieznacznie wyższy odsetek biernych zawodowo niż w miastach, największa różnica o 1,6 p. proc. wystąpiła w grupie osób w wieku 65 lat lub więcej. W okresie między 2011 r. a 2021 r. nastąpił wzrost wartości współczynnika aktywności zawodowej, zarówno w mieście jak i na wsi, we wszystkich ekonomicznych grupach wieku. W mieście wzrosty wartości współczynnika były większe niż na wsi. Jeśli wyrazimy ten wzrost w punktach procentowych, to największy wystąpił w miastach w grupie osób w wieku 55–64 lata o 19,0 p. proc. Interesującym zjawiskiem jest również wyższy poziom wskaźnika 2021 r. w miastach niż na wsi wśród osób w wieku poprodukcyjnym i produkcyjnym – odwrotnie niż miało to miejsce w 2011 r.

1.3. Aktywność ekonomiczna ludności według miejsca zamieszkania, płci i poziomu wykształcenia

1.3. Economic activity of population by place of residence, sex and level of education

Według wyników NSP 2021 różnice w strukturze aktywności ekonomicznej ludności w województwie śląskim w 2021 r. związane są z poziomem wykształcenia. Wykształcenie jest jednym z czynników, które decydują o sytuacji osób na rynku pracy. Wśród ogółu ludności najwięcej osób odnotowano z wykształceniem średnim i policealnym 1351,5 tys. (w tym średnie zawodowe 793,5 tys.) oraz z wykształceniem zawodowym/branżowym 916,4 tys. Liczba osób posiadające wykształcenie wyższe wynosiła 874,5 tys. Najmniej osób posiadało wykształcenie gimnazjalne i niższe (gimnazjalne, podstawowe, nieukończone i bez wykształcenia) 514,7 tys. Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców najwięcej osób legitymowało się wykształceniem średnim i policealnym 772,8 tys. (w tym średnie zawodowe 462,3 tys.) oraz wyższym 681,2 tys., natomiast najmniej wykształceniem gimnazjalnym i niższym 109,8 tys.

Aktywność ekonomiczna ludności wyrażona jest wartością współczynnika aktywności zawodowe. W województwie śląskim współczynnik ten ogółem wynosił 57,0% (w 2011 r. – 53,2%), dla mężczyzn wyniósł 64,2% (w 2011 r. – 60,7%), a dla kobiet 50,5% (w 2011 r. – 46,3%). Najwyższy współczynnik aktywności zawodowej w 2021 r. odnotowano wśród osób z wykształceniem wyższym, tj. 81,8% (w 2011 r. – 79,3%), a następnie z wykształceniem średnim i policealnym, tj. 59,7% (w 2011 r. – 59,9%), zasadniczym zawodowym/branżowym – 48,8% (w 2011 r. – 55,6%). Najniższy współczynnik wśród aktywnych zawodowo zanotowano u osób które posiadały wykształcenie gimnazjalne i niższe – 22,2% (w 2011 r. – 16,9%). Pomimo, że kobiety były bardziej wykształcone niż mężczyźni to bardziej aktywni zawodowo byli mężczyźni. Zróżnicowanie między kobietami i mężczyznami w poziomie aktywności zawodowej zauważono na wszystkich poziomach wykształcenia. Wyższy współczynnik występował u mężczyzn niż u kobiet. Dla mężczyzn z wykształceniem wyższym współczynnik aktywności zawodowej był najwyższy i wyniósł 83,9% (w 2011 r. – 80,5%), a dla kobiet – 80,4% (w 2011 r. – 78,4%). Mężczyźni legitymujący się wykształceniem średnim i policealnym byli bardziej aktywni zawodowo i ich współczynnik wyniósł 70,3% (w 2011 r. – 69,0%), a kobiety – 50,6% (w 2011 r. – 52,5%). Wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym współczynnik dla mężczyzn kształtował się na poziomie 56,9% (w 2011 r. – 62,2%), dla kobiet – 37,5% (w 2011 r. – 45,3%). Mężczyźni posiadający wykształcenie gimnazjalne i niższe – 32,6% (w 2011 r. – 24,8%), a kobiety – 14,4% (w 2011 r. – 11,4%).

Wykres 6. Struktura aktywności ekonomicznej ludności w wieku 15 lat lub więcej według poziomu wykształcenia i płci w 2021 r.

Chart 6. Structure of economic activity of the population aged 15 years or over by level of education and sex in 2021

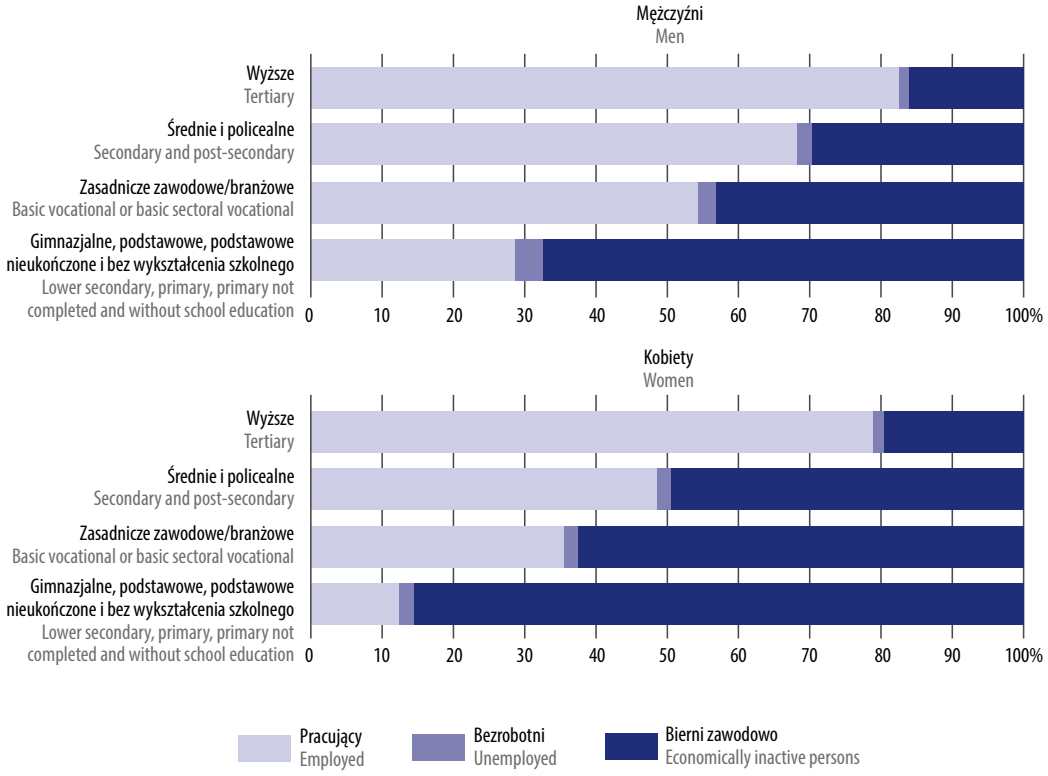

Biorąc pod uwagę przekrój terytorialny według powiatów najwyższy współczynnik aktywności zawodowej odnotowano w powiecie, powiecie bielskim (60,7%), pszczyńskim (60,6%) oraz bieruńsko-lędzińskim (60,5%), natomiast najniższy w Jastrzębiu-Zdroju (52,1%) i powiecie wodzisławskim (53,2%).

Wyniki NSP 2021 pokazały, że im wyższy poziom wykształcenia, tym wyższy odsetek pracujących i niższy odsetek biernych zawodowo zarówno na wsi jak i w mieście. Różnice w statusie aktywności ekonomicznej między zamieszkującymi w miastach, a na wsi widoczne były dla każdego z poziomów wykształcenia. W 2021 r. wyższy był odsetek pracujących na wsi niż w mieście, a niższy biernych zawodowo. W mieście odnotowano wyższy udział osób bezrobotnych niż na wsi wśród osób mających wykształcenie zasadnicze zawodowe/branżowe oraz gimnazjalne i niższe. Odsetek bezrobotnych z wykształceniem wyższym zarówno wśród mieszkańców miast, jak i wsi był relatywnie niewielki.

Wykres 7. Struktura aktywności ekonomicznej ludności w wieku 15 lat lub więcej według poziomu wykształcenia i miejsca zamieszkania w 2021 r.

Chart 7. Structure of economic activity of the population aged 15 years or over by level of education and place of residence in 2021

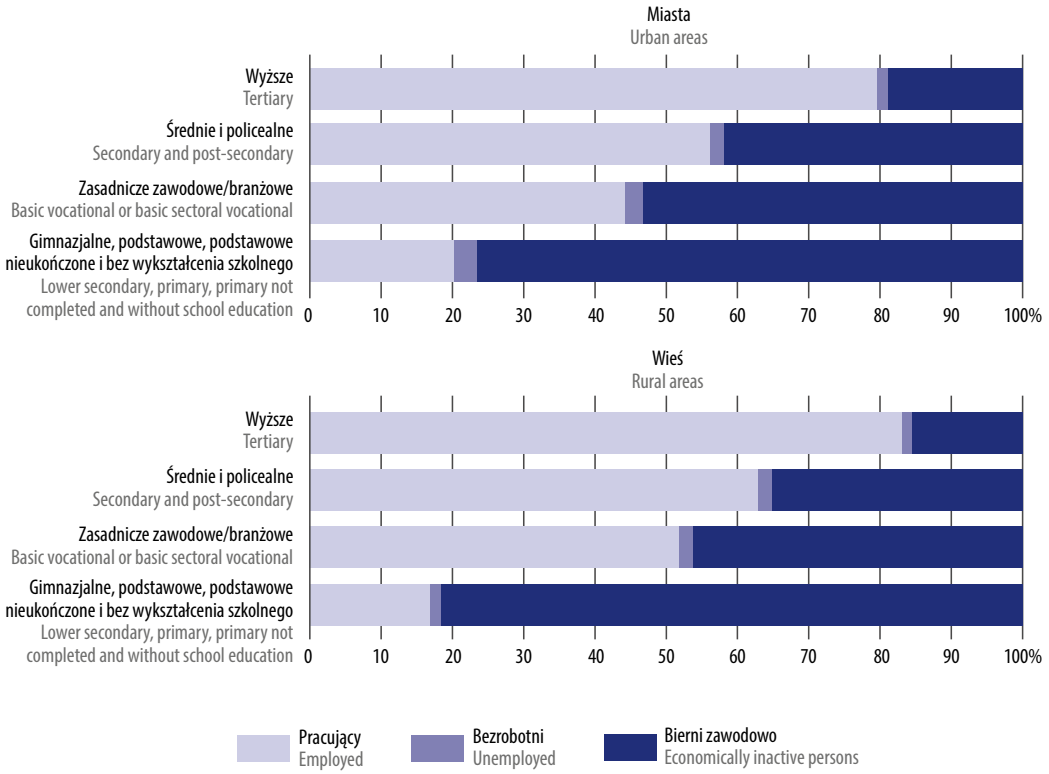

Dane NSP 2021 wskazują, że wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia, wyższy był poziom aktywności zawodowej mieszkańców miast i wsi, w tym wyższy był na wsi – 58,4% (w 2011 r. – 54,8%) niż w miastach – 56,6% (w 2011 r. – 52,7%). Najwyższy współczynnik aktywności zawodowej w 2021 r. odnotowano wśród osób z wykształceniem wyższym na wsi, tj. 84,5% (w 2011 r. – 83,0%), w miastach – 81,1% (w 2011 r. – 78,6%). Duże różnice wystąpiły wśród osób z wykształceniem średnim i policealnym, gdzie wskaźnik wyniósł na wsi 64,8% (w 2011 r. – 66,8%), natomiast w miastach 58,2% (w 2011 r. – 58,3%) oraz zasadniczym zawodowym/branżowym – wieś 53,8% (w 2011 r. – 62,6%), miasta – 46,8% (w 2011 r. – 53,1%). Najmniej aktywne zawodowo osoby, czyli najniższy współczynnik aktywności zawodowej odnotowano wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym na wsi – 18,5% (w 2011 r. – 16,2%), natomiast w miastach – 23,5% (w 2011 r. – 17,1%).

W okresie od 2011 r. do 2021 r. w miastach nastąpił istotny wzrost aktywności zawodowej w grupie osób z wykształceniem wyższym oraz gimnazjalnym i niższym, natomiast dla pozostałych poziomów wykształcenia nastąpił spadek aktywności zawodowej zarówno na wsi, jak i w miastach.

1.4. Aktywność ekonomiczna ludności według grup wieku i poziomu wykształcenia

1.4. Economic activity of the population by age groups and level of education

Według NSP 2021 zanotowano, że dla wszystkich grup wieku poziom aktywności zawodowej powiązany jest z poziomem wykształcenia. Im wyższy poziom wykształcenia tym wyższy poziom aktywności zawodowej. W grupie wieku 15–24 lata najwyższą aktywność zawodową miały osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym (81,2%), a najniższą, osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (15,5%). Najwyższa wartość współczynnika aktywności zawodowej wystąpiła wśród osób z wykształceniem wyższym w grupach wieku 45–54 lata (94,7%) oraz 35–44 lata (94,6%), a najniższa wśród osób w wieku co najmniej 65 lat i więcej (19,4%). Najniższy współczynnik aktywności zawodowej dla osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym odnotowano dla grup wieku 65 lat i więcej (2,4%) i 15–24 lata (15,5%). Ponadto w grupie wieku 15–24 lata z racji kontynuowania nauki wartość współczynnika aktywności była znacznie niższa niż w pozostałych grupach wieku z przedziału 25–64 lata.

Tablica 3. Współczynnik aktywności zawodowej według grup wieku i poziomu wykształcenia w 2021 r.

Table 3. Activity rate by age groups and level of education in 2021

Wykształcenie Education	Wiek (w latach) Age (in years)					
	15–24	25–34	35–44	45–54	55–64	65+
	w % in %					
Wyższe Tertiary	67,0	93,6	94,6	94,7	73,7	19,4
Średnie i policealne Secondary and post-secondary	52,5	87,7	88,2	84,7	53,1	9,0
Zasadnicze zawodowe/branżowe Basic vocational or basic sectoral vocational	81,2	84,4	85,1	77,2	46,1	6,3
Gimnazjalne, podstawowe, podstawowe i bez wykształcenia szkolnego Lower secondary, primary, primary not completed and without school education	15,5	70,2	68,7	64,4	35,2	2,4

Rozdział 2. Pracujący
Chapter 2. Employed persons

2.1. Pracujący według miejsca zamieszkania, płci i grup wieku
2.1. Employed persons by place of residence, sex and age groups

Według danych spisowych w województwie śląskim w 2021 r. odnotowano 1935,5 tys. osób pracujących, tj. o 149,5 tys. więcej niż w 2011 r. Pod względem liczby pracujących województwo zajmowało 2. pozycję w kraju (11,9% pracujących) po województwie mazowieckim (14,8%). Na rynku pracy w okresie dekady liczba pracujących wzrosła zarówno wśród mężczyzn o 47,4 tys., jak i kobiet o 102,2 tys. (odpowiednio o 4,8% i 12,8%). Analiza według miejsca zamieszkania pokazała, że w mieście przybyło o 6,2% pracujących (liczba ta wzrosła z 1376,7 tys. w 2011 r. do 1461,9 tys. w 2021 r.), a na wsi o 15,7% (wzrost z 409,3 tys. w 2011 r. do 473,5 tys. w 2021 r.).

Pomimo wzrostu liczby pracujących, struktura według miejsca zamieszkania i płci między 2011 r. a 2021 r. nie zmieniła się znacząco. Obniżeniu w miastach uległ odsetek pracujących mężczyzn (o 2,3 p. proc.), natomiast wzrósł udział pracujących mężczyzn na wsi (o 0,5 p. proc.) oraz kobiet – zarówno w miastach, jak i na wsi – odpowiednio o 0,7 p. proc. i 1,1 p. proc.

Wykres 8. Struktura pracujących w wieku 15 lat lub więcej według miejsca zamieszkania, płci i grup wieku
Chart 8. Structure of employed persons aged 15 years or over by place of residence, sex and age groups

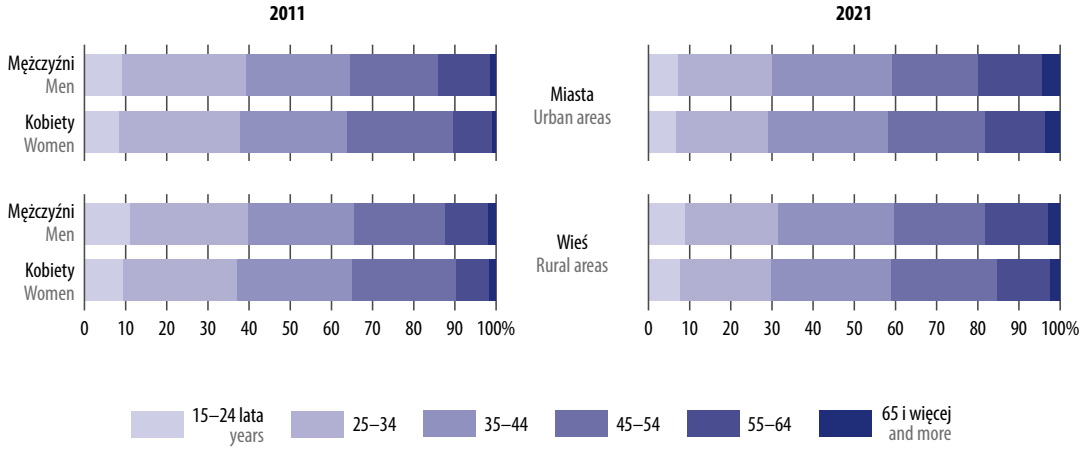

Podstawą oceny natężenia zatrudnienia w różnych grupach jest wskaźnik zatrudnienia. Pokazuje on, udział pracujących w danej grupie w ogólnej liczbie ludności w wieku 15 lat lub więcej. Między 2011 r. a 2021 r. w województwie śląskim odnotowano wzrost wartości wskaźnika zatrudnienia zarówno wśród mężczyzn, bez względu na miejsce zamieszkania, w przedziale od 6,1 p. proc. do 8,1 p. proc. W okresie 10 lat zmniejszyło się zróżnicowanie udziału pracujących mężczyzn mieszkających na wsi i w mieście z 3,7 p. proc. do 1,9 p. proc. Miejsce zamieszkania nie różnicowało znacznie odsetka pracujących kobiet na wsi i w mieście, w obu analizowanych okresach zmniejszył się on od 2,1 p. proc. w 2011 r. do 1,9 p. proc. w 2021 r.

Mapa 2. Pracujący w wieku 15 lat lub więcej w 2021 r.

Map 2. Employed persons aged 15 years or over in 2021

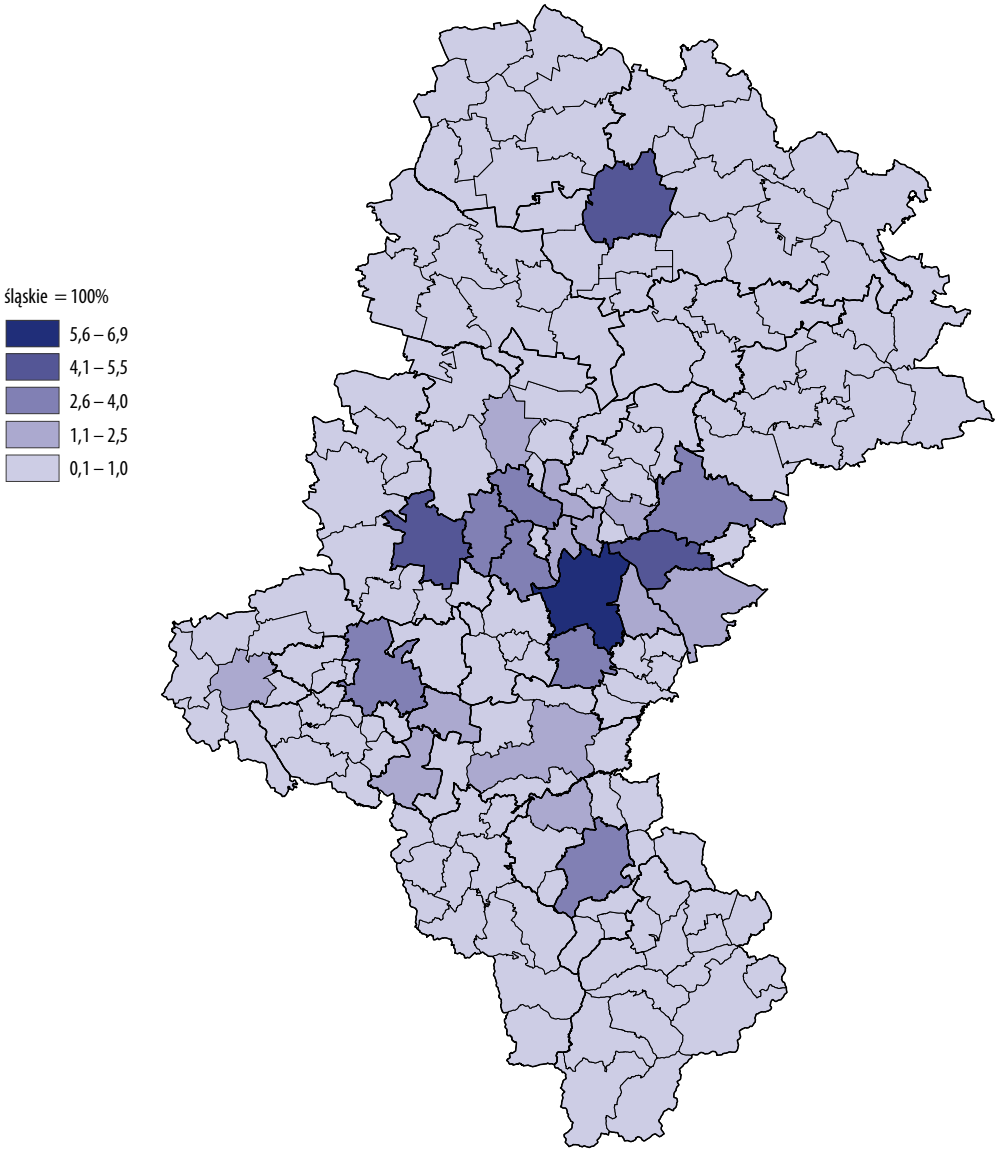

W strukturze pracujących według grup wieku w 2021 r. w porównaniu do 2011 r. odnotowano największy spadek udziału pracujących w grupie wieku 25–34 lata dla obu płci, zarówno w miastach, jak i na wsi. Spadek ten wynosił od 5,5 p. proc. wśród kobiet mieszkających na wsi do 7,1 p. proc. zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet mieszkających w miastach. Największy wzrost udziału pracujących w analogicznym okresie wystąpił w grupie 55–64 lata wśród kobiet mieszkających w miastach oraz na wsi (o 5,1 p. proc.).

Wskaźnik zatrudnienia we wszystkich badanych grupach wieku według miejsca zamieszkania i płci wzrósł w 2021 r. w porównaniu do 2011 r. Wzrost wskaźnika był większy w miastach niż na wsi (7,9 p. proc. wobec 7,0 p. proc.) oraz wśród kobiet niż mężczyzn (8,1 p. proc. wobec 7,5 p. proc.). Największy wzrost wystąpił wśród kobiet mieszkających w miastach w grupie wieku 55–64 lata (o 21,4 p. proc.).

Tablica 4. Wskaźnik zatrudnienia według grup wieku, miejsca zamieszkania i płci
Table 4. Employment rate by age groups, place of residence and sex

Miejsce zamieszkania Place of residence	Płeć Sex	Rok Years	Wiek (w latach) Age (in years)					
			15–24	25–34	35–44	45–54	55–64	65+
Miasta Urban areas	Mężczyźni Men	2011	31,7	81,7	83,7	65,2	39,9	5,6
		2021	39,4	89,8	90,2	81,6	59,9	12,2
	Kobiety Women	2011	24,9	69,0	71,6	61,1	21,1	1,8
		2021	34,4	80,4	82,0	79,8	42,5	5,6
Wieś Rural areas	Mężczyźni Men	2011	35,9	85,7	86,9	69,8	41,5	7,5
		2021	43,0	90,9	91,4	81,7	58,9	10,0
	Kobiety Women	2011	24,7	68,2	73,6	65,3	23,0	3,5
		2021	32,9	79,1	81,9	80,3	40,7	4,2

W 2011 r. i 2021 r. zdecydowana większość osób pracujących była w wieku produkcyjnym. Jednakże w okresie 10 lat udział ich zmniejszył się zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn (odpowiednio o 4,8 p. proc. i o 2,7 p. proc.). Z drugiej strony wzrósł udział wśród pracujących w wieku poprodukcyjnym, zarówno kobiet (o 4,6 p. proc.), jak i mężczyzn (o 2,4 p. proc.), oraz w niewielkim stopniu – w wieku przedprodukcyjnym, zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn (po 0,3 p. proc).

Wskaźnik zatrudnienia w latach 2011–2021 wzrósł znacząco dla obu płci we wszystkich ekonomicznych grupach wieku, najsilniej w niemobilnej grupie wieku wśród kobiet (o 23,7 p. proc.). Wskaźnik zatrudnienia w większości ekonomicznych grup wieku był niższy wśród kobiet niż mężczyzn w obu analizowanych spisach.

Zarówno w miastach, jak i na wsi, w okresie od 2011 r. do 2021 r. nastąpił wzrost udziału pracujących w wieku poprodukcyjnym (o 4,1 p. proc. w miastach i o 1,4 p. proc. na wsi). Zmniejszył się natomiast udział pracujących w wieku produkcyjnym. Charakterystyczną zmianą, która nastąpiła w okresie między 2011 r. a 2021 r. na wsi był spadek udziału osób w wieku produkcyjnym mobilnym o 6,2 p. proc. przy jednoczesnym wzroście w wieku niemobilnym o 4,3 p. proc.

W 2021 r. więcej osób pracowało, zarówno na obszarach wiejskich, jak i miejskich, niż to miało miejsce w 2011 r. Świadczy o tym znaczący wzrost wskaźnika zatrudnienia we wszystkich ekonomicznych grupach wieku zarówno w miastach, jak i na wsi. Największy wzrost odnotowano w miastach wśród osób w wieku niemobilnym produkcyjnym – o 20,8 p. proc. Najwyższa wartość wskaźnika zatrudnienia w 2021 r. wystąpiła wśród osób w wieku produkcyjnym mobilnym (w miastach 79,3%, a na wsi 78,8%). W wieku przedprodukcyjnym większy był odsetek osób pracujących na wsi niż w miastach (9,7% wobec 7,1%). W pozostałych grupach wieku wskaźnik zatrudnienia był wyższy w miastach niż na wsi.

2.2. Pracujący według grup wieku i poziomu wykształcenia
2.2. Employed persons by age groups and level of education

Wśród pracujących w 2021 r. w wieku od 25 do 44 lat największą grupę stanowiły osoby z wykształceniem wyższym. W tym przedziale wieku, takie wykształcenie posiadało 44,1% pracujących. Natomiast w wieku powyżej 45 roku życia – 26,4%. W wieku co najmniej 45 lat dominowały osoby z wykształceniem średnim i policealnym – 37,5%, a następnie z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym – 31,1%. Wśród pracujących udział osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym rósł wraz z wiekiem począwszy od grupy wieku 25–34 lata, aż do grupy 55–64 lata. Podobna tendencja wystąpiła wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym. Podobna tendencja wystąpiła wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym począwszy od grupy wieku 35–34 lata, aż do grupy 55–64 lata. Grupa wieku 15–24 lata jest specyficzną grupą, gdyż pozostaje w dużej części jeszcze w systemie edukacji, dlatego też przeważającą jej cześć wśród pracujących stanowią osoby z wykształceniem średnim i policealnym – 54,1%.

Wykres 9. Struktura pracujących w wieku 15 lat lub więcej według grup wieku i poziomu wykształcenia w 2021 r.

Chart 9. Structure of employed persons aged 15 years or over by age groups and level of education in 2021

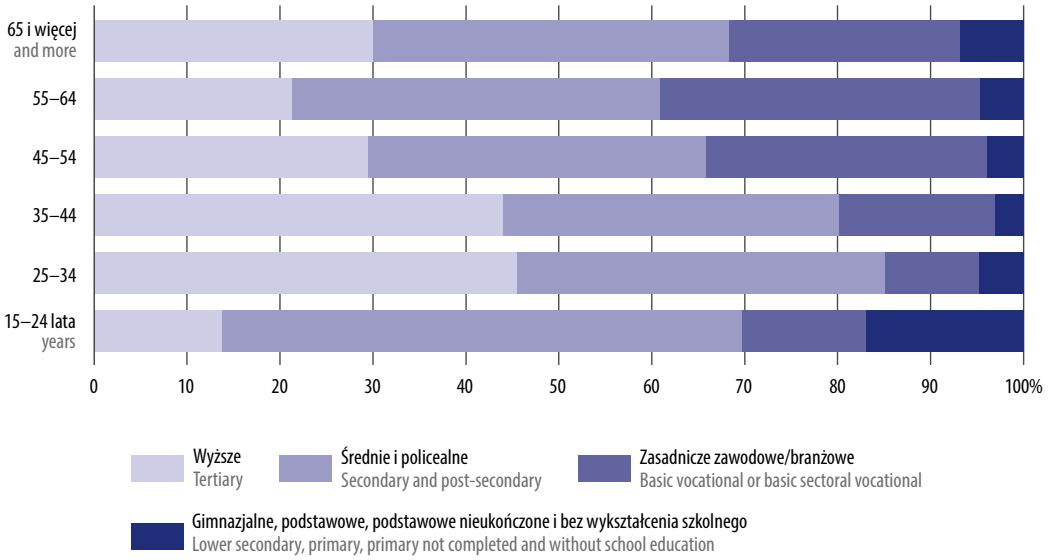

Analiza wartości wskaźnika zatrudnienia pozwala zauważyć, że poziom zatrudnienia we wszystkich grupach wieku (z wyjątkiem tej najmłodszej, gdzie wiele osób jest jeszcze na etapie edukacji formalnej) wzrasta wraz z coraz wyższym poziomem wykształcenia, i tak w grupie wieku:

- 25–34 lata wskaźnik zatrudnienia osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym, niepełnym podstawowym i bez wykształcenia szkolnego wyniósł 95,2%, podczas gdy wśród osób z wykształceniem wyższym osiągnął on już poziom 91,5%;
- 35–44 lata – odpowiednio 57,4% i 93,0%;
- 45–54 lata: 55,1% i 93,5%.

Z drugiej strony w grupach wieku 55–64 lata i tym bardziej w grupie wieku 65 lat lub więcej wskaźnik zatrudnienia jest wyraźnie niższy niż w młodszych grupach wieku, co jest związane z osiąganiem wieku emerytalnego (wcześniejszym wśród kobiet) oraz biernością zawodową wynikająca ze stanu zdrowia i wyniósł on wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym, niepełnym podstawowym i bez wykształcenia szkolnego wyniósł 31,0%, podczas gdy wśród osób z wykształceniem wyższym osiągnął on już poziom 72,5%, w grupie 65 lat i więcej – odpowiednio 2,4% i 19,4%.

Wykres 10. Struktura pracujących w wieku 15 lat lub więcej według miejsca zamieszkania, płci i poziomu wykształcenia w 2021 r.

Chart 10. Structure of employed persons aged 15 years or over by place of residence, sex and level of education in 2021

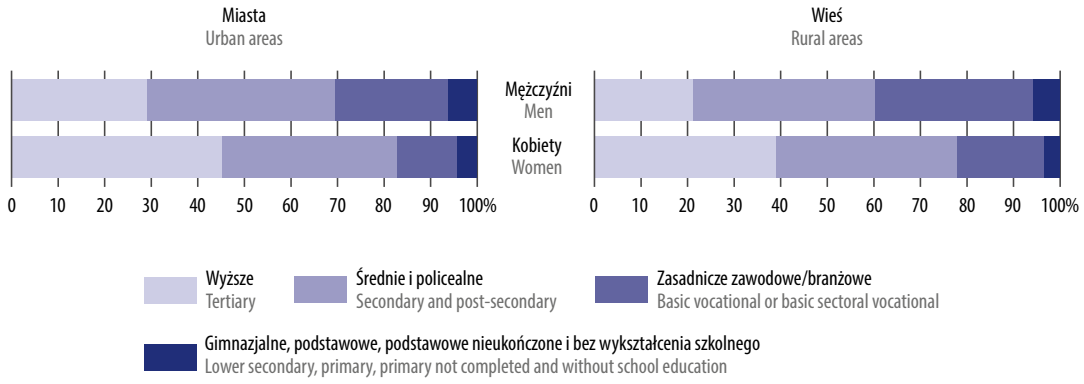

2.3. Pracujący według statusu zatrudnienia
2.3. Employed persons by employment status

Charakter wykonywania pracy zarobkowej określa status zatrudnienia, w ramach którego wyróżnia się trzy główne grupy: pracownik najemny, pracujący na własny rachunek oraz pracujący w innym charakterze. Podczas spisu w 2021 r. w województwie śląskim ustalono status zatrudnienia dla 1932,5 tys. osób, a w 2011 r. dla 1781,8 tys. osób. Nie ustalono statusu zatrudnienia dla 4,2 tys. pracujących w 2011 r. i 3,0 tys. w 2021 r.

Tablica 5. Pracujący według statusu zatrudnienia, płci i miejsca zamieszkania
Table 5. Employed persons by employment status, sex and place of residence

Wyszczególnienie Specification	Rok Years	Razem Total		Pracownicy najemni Employees	Pracujący na własny rachunek Self-employed persons		Pracujący w innym charakterze[a] Employed persons working in another capacity[a]	Nieustalony status zatrudnienia Unknown employment status
					zatrudniajacy pracowników with employees employers)	niezatrudniajacy pracowników without employees (own-account workers)		
		w tys. in thousands	w % in %					
Ogółem Total	**2011**	**1786,0**	**100,0**	**85,9**	**4,1**	**8,8**	**1,0**	**0,2**
	2021	**1935,5**	**100,0**	**86,2**	**4,2**	**8,4**	**1,1**	**0,2**
Płeć Sex								
Mężczyźni Men	2011	985,9	100,0	84,1	4,9	10,0	0,8	0,2
	2021	1033,2	100,0	83,9	5,1	10,1	0,8	0,2
Kobiety Women	2011	800,1	100,0	88,1	3,2	7,3	1,2	0,2
	2021	902,3	100,0	88,8	3,2	6,4	1,5	0,2
Miejsce zamieszkania Place of residence								
Miasta Urban areas	2011	1376,7	100,0	88,3	4,1	6,9	0,5	0,3
	2021	1461,9	100,0	87,3	4,1	7,7	0,8	0,2
Wieś Rural areas	2011	409,3	100,0	78,0	4,0	15,2	2,6	0,1
	2021	473,5	100,0	82,5	4,7	10,6	2,0	0,1

a W 2011 r. – pomagający członkowie rodzin.
a In 2011 – assisting family members.

Spośród pracujących w 2021 r., najliczniejszą grupę stanowili pracownicy najemni (86,2%). Drugą co do wielkości udziału w strukturze grupą byli pracujący na własny rachunek niezatrudniający pracowników (8,4%). Udział pracodawców (pracujących na własny rachunek, którzy zatrudniają pracowników) wyniósł w 2021 r. – 4,2%, a pracujących w innym charakterze 1,1%. Odsetek pracujących w 2021 r., których nie można było sklasyfikować do żadnej z powyższych grup, był na niskim poziomie i wyniósł 0,2%. W województwie śląskim między 2011 r. a 2021 r. wzrost liczby pracowników odnotowano we wszystkich grupach, i tak liczba:

- pracujących w innym charakterze (pomagających członków rodzin) – o 19,9% (o 3,5 tys.);
- pracujących na własny rachunek zatrudniających pracowników – o 11,6% (o 8,5 tys.);
- pracowników najemnych – o 8,7% (o 133,3 tys.);
- pracujących na własny rachunek niezatrudniających pracowników – o 3,4% (o 5,4 tys.).

W przypadku pracujących o nieustalonym statusie zatrudnienia wystąpił spadek o 28,5% (o 1,2 tys.).

Mapa 3. Pracujący według statusu zatrudnienia w 2021 r.
Map 3. Employed persons by employment status in 2021

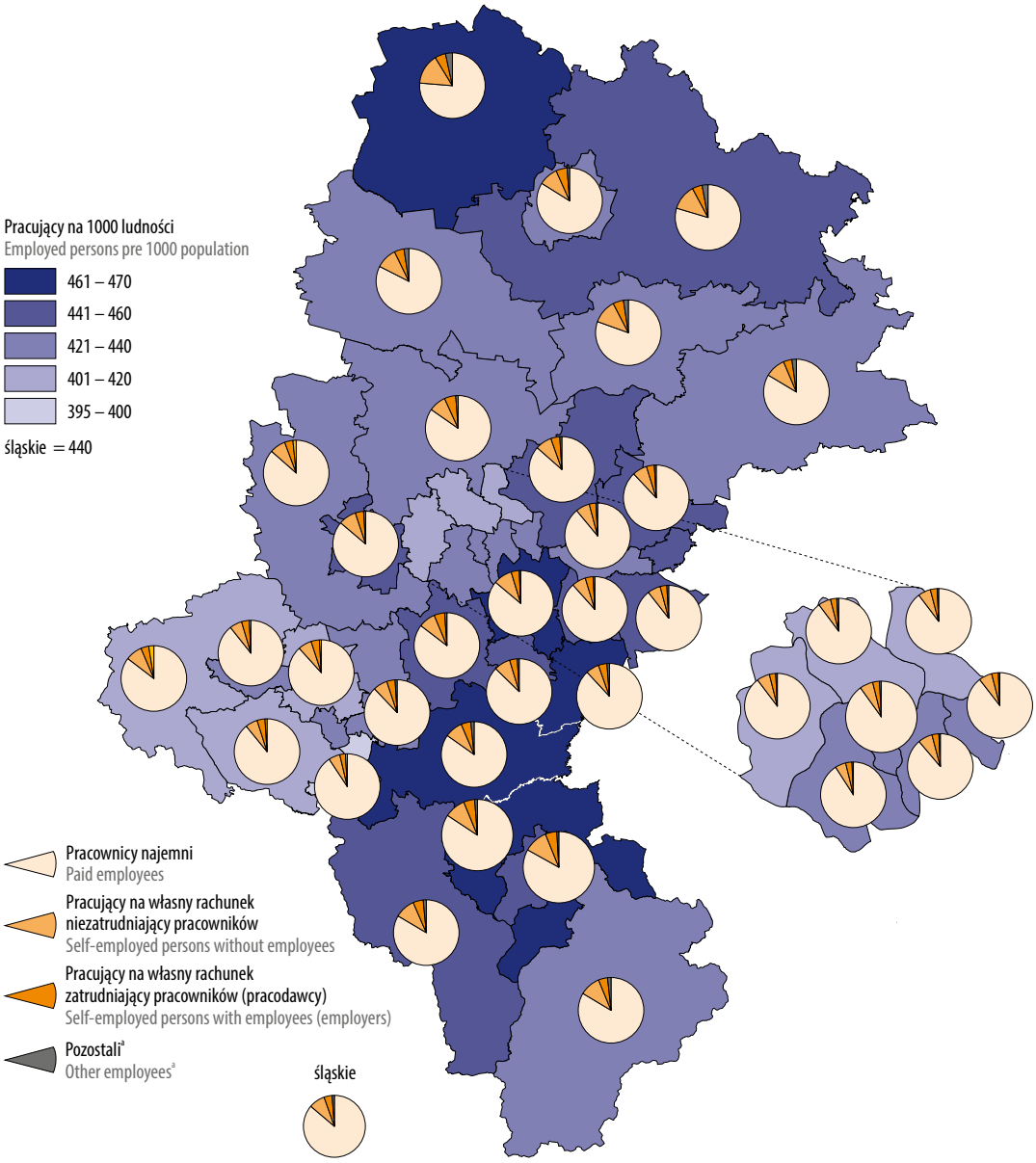

a Obejmuje pracujących w innym charakterze oraz o nieustalonym statusie zatrudnienia.
a Includes employed persons working in another capacity and with an unknown employment status.

Zarówno w 2021 r., jak i 2011 r. wyższy udział kobiet wystąpił wśród pracowników najemnych (88,1% wobec 84,1% w przypadku mężczyzn) oraz pracujących w innym charakterze (1,2% wobec 0,8%). Odwrotna zależność wystąpiła w grupie pracujących na własny rachunek (14,9% mężczyzn wobec 10,4% kobiet). W grupie mieszkańców miast większy udział mieli pracownicy najemni (88,3% wobec 78,0% na wsi) i pracujący na własny rachunek zatrudniający pracowników (4,0% wobec 4,0%), natomiast na wsi wyższy był udział pracujących na własny rachunek niezatrudniający pracowników (15,2% wobec 6,9% w miastach) oraz pracujących w innym charakterze (2,6% wobec 0,5%).

Mapa 4. Wskaźnik zatrudnienia według miejsca zamieszkania w 2021 r.

Map 4. Employment rate by place of residence in 2021

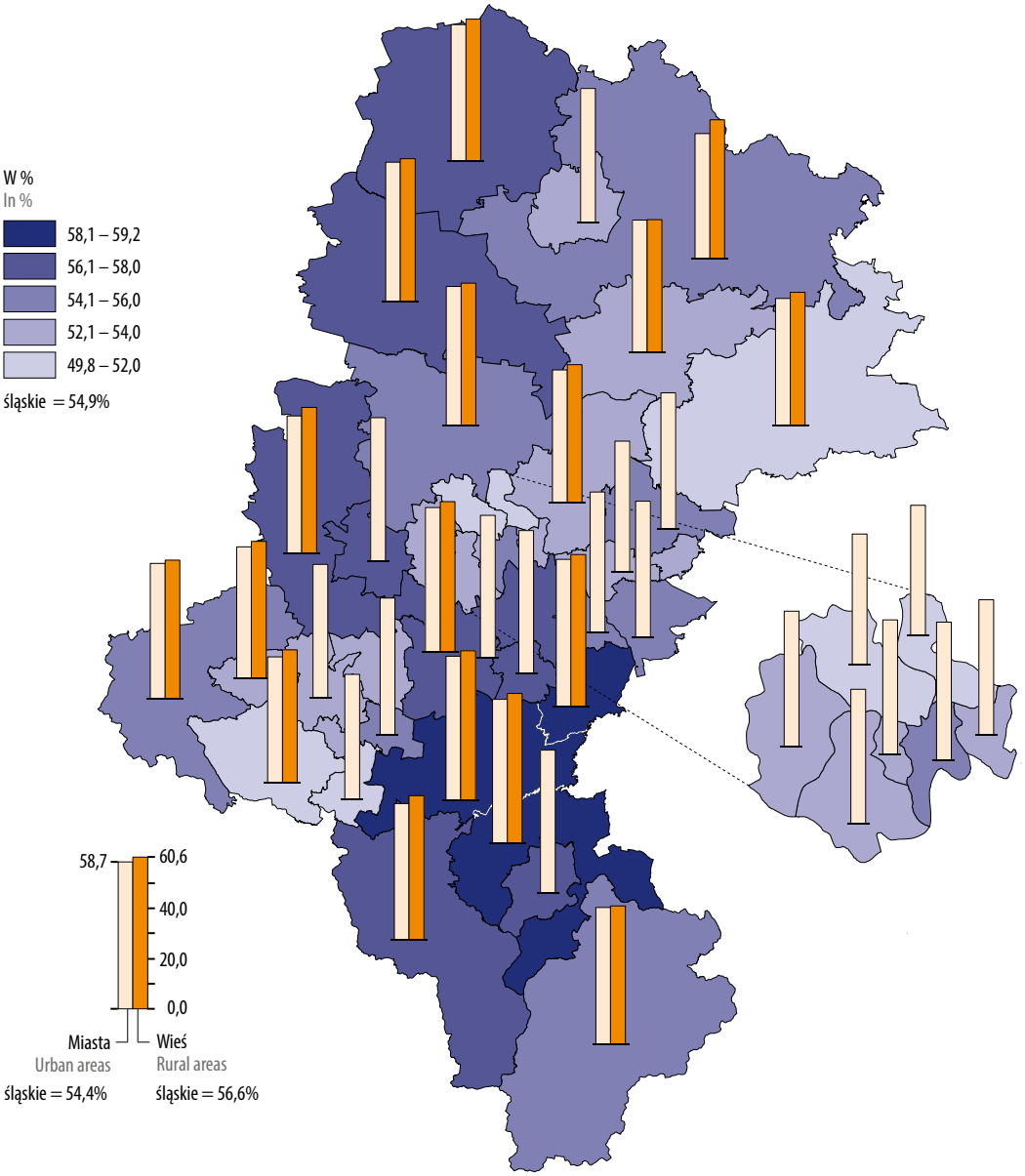

Rozdział 3. Bezrobotni
Chapter 3. Unemployed persons

Zmiany społeczno-ekonomiczne zachodzące w Polsce oraz polityka państwa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej mają istotny wpływ na poziom populacji bezrobotnych[1], tj. osób pozostających bez pracy, ale aktywnie jej poszukujących. Obserwacja osób bezrobotnych jest znaczącym elementem wielu badań statystycznych, a jednym z nich jest Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań. Wyniki spisu są istotnym źródłem informacji na temat niewykorzystanej podaży pracy i umożliwiają analizę sytuacji na rynku pracy.

3.1. Bezrobotni według miejsca zamieszkania, płci i grup wieku
3.1. Unemployed persons by place of residence, sex and age groups

Według wyników NSP 2021, przeprowadzonego w ostatnim tygodniu marca 2021 r. liczba bezrobotnych w województwie śląskim wyniosła 72,5 tys. osób i stanowiła 9,8% omawianej zbiorowości w kraju. W porównaniu z wynikami spisu z 2011 r. liczba bezrobotnych zmniejszyła się o 155,7 tys. osób (o 68,2%). Wśród populacji bezrobotnych więcej było mężczyzn – 38,2 tys. (tj. 52,7%) niż kobiet – 34,3 tys. (tj. 47,3%). W porównaniu z wynikami spisu z 2011 r. zanotowano znaczny spadek bezrobotnych, zarówno wśród mężczyzn o 76,2 tys., jak i kobiet o 79,5 tys. (odpowiednio o 66,6% i 69,8%).

Liczba bezrobotnych mieszkańców miast wyniosła 57,6 tys. osób, natomiast na wsi – 15,0 tys. osób. W porównaniu z wynikami ze spisu z 2011 r. spadek liczby bezrobotnych był widoczny zarówno wśród mężczyzn zamieszkałych w miastach, jak i na wsi (odpowiednio o 67,4% i 63,3%) oraz wśród kobiet zamieszkałych w miastach, jak i na wsi (odpowiednio o 70,2% i 68,1%).

W 2021 r. stopa bezrobocia w województwie śląskim wyniosła 3,6% (w kraju – 4,1%) i obniżyła się w porównaniu z wynikami spisu z 2011 r. o 7,7 p. proc. Nieco wyższą stopę bezrobocia zanotowano dla kobiet niż dla mężczyzn (3,7% wobec 3,6%), a także wyższą wśród mieszkańców miast niż wsi (3,8% wobec 3,1%). W porównaniu z wynikami spisu z 2011 r. stopa bezrobocia zmniejszyła się dla mężczyzn i kobiet (odpowiednio o 6,8 p. proc. i 8,8 p. proc.) oraz dla mieszkańców miast i wsi (odpowiednio o 8,0 p. proc. i 6,5 p. proc.).

Tablica 6. Bezrobotni według płci i miejsca zamieszkania
Table 6. Unemployed persons by sex and place of residence

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Grand total			Miasta Urban areas			Wieś Rural areas		
	razem total	mężczyźni men	kobiety women	razem total	mężczyźni men	kobiety women	razem total	mężczyźni men	kobiety women
W tysiącach In thousands									
2011	228,2	114,4	113,8	184,6	92,3	92,3	43,6	22,1	21,5
2021	72,5	38,2	34,3	57,6	30,1	27,5	15,0	8,1	6,9
2011=100									
2021	31,8	33,4	30,2	31,2	32,6	29,8	34,3	36,7	31,9

1 Definicja w uwagach metodologicznych na str. 60.

Biorąc pod uwagę grupy wieku, najliczniejsze grupy wśród osób bezrobotnych tworzyły osoby w wieku 35–44 lata oraz 25–34 lata (liczące odpowiednio 19,9 tys. i 18,4 tys.), które stanowiły łącznie ponad połowę zbiorowości bezrobotnych (52,8%). Łączny odsetek w tych grupach wieku był większy wśród kobiet niż mężczyzn (58,0% wobec 48,2%) oraz nieco większy wśród mieszkańców miast niż wsi (53,3% wobec 51,1%).

W porównaniu z wynikami ze spisu z 2011 r. liczba bezrobotnych zmniejszyła się we wszystkich grupach wieku niezależnie od miejsca zamieszkania, w tym największy spadek zanotowano w grupach wieku 15–24 lata (o 46,2 tys., tj. o 84,1%) i 25–34 lata (o 44,9 tys., tj. o 71,0%).

Wykres 11. Struktura bezrobotnych według miejsca zamieszkania, płci i grup wieku

Chart 11. Structure of unemployed persons by place of residence, sex and age groups

3.2. Bezrobotni według miejsca zamieszkania, płci i ekonomicznych grup wieku

3.2. Unemployed persons by place of residence, sex and economic age groups

Wśród bezrobotnych ogółem 99,8% stanowiły osoby wieku produkcyjnym (72,3 tys. osób), przy czym 64,9% – w wieku mobilnym (47,1 tys.), a 34,9% w wieku niemobilnym (25,3 tys.). Taki sam odsetek osób w wieku produkcyjnym zanotowano zarówno wśród mężczyzn, jak i mieszkańców miast i wsi.

Spośród bezrobotnych kobiet, te które były w wieku produkcyjnym mobilnym (24,0 tys.) stanowiły 70,0%, a analogicznie wśród mężczyzn (23,0 tys.) odsetek ten wyniósł 60,4%. Osób bezrobotnych w mieście w wieku produkcyjnym mobilnym było 37,3 ty., a na wsi 9,8 tys. i stanowili oni odpowiednio 64,8% i 65,4% omawianej populacji.

Wykres 12. Struktura bezrobotnych według płci, miejsca zamieszkania i ekonomicznych grup wieku w 2021 r.
Chart 12. Structure of unemployed persons by sex, place of residence and economic age groups in 2021

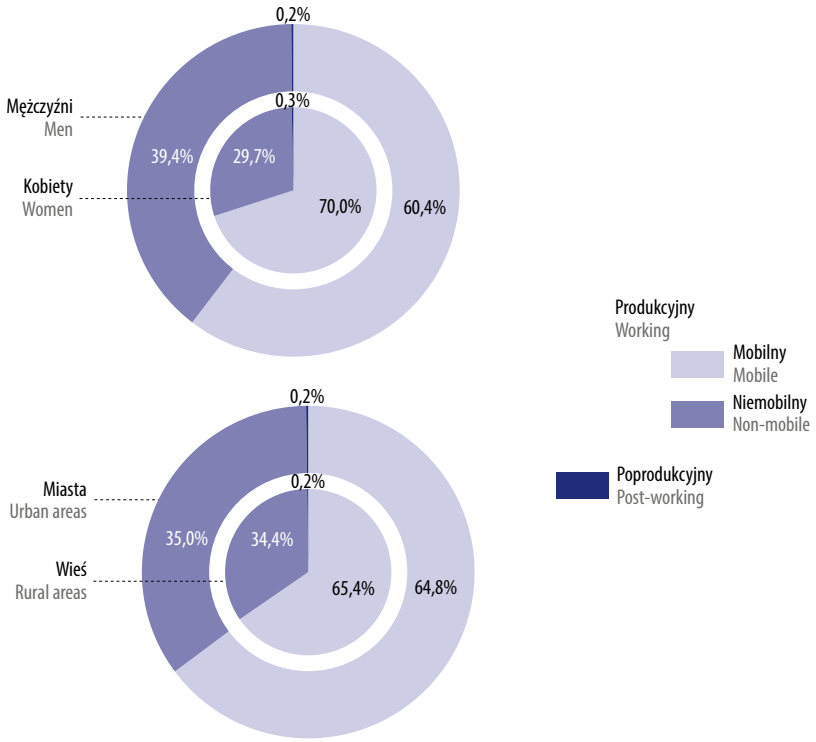

W odniesieniu do wyników spisu z 2011 r., spadek liczby bezrobotnych wystąpił zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet, na wsi i w miastach we wszystkich ekonomicznych grupach wieku.

W 2021 r. stopa bezrobocia według płci, rodzaju miejsca zamieszkania i dla produkcyjnych ekonomicznych grup wieku mieściła się w przedziale od 2,6% dla kobiet na wsi wieku produkcyjnym niemobilnym do 4,6% dla kobiet w miastach w wieku produkcyjnym mobilnym. Różnice stopy bezrobocia pomiędzy kobietami i mężczyznami zanotowano zarówno w wieku produkcyjnym mobilnym, jak i niemobilnym. W wieku poprodukcyjnym stopa bezrobocia zawierała się w granicach od 0,1% (dla kobiet w miastach) do 0,2% (dla kobiet na wsi oraz mężczyzn niezależnie od miejsca zamieszkania).

W 2011 r. najwyższą stopę bezrobocia, biorąc pod uwagę produkcyjne grupy wieku, zanotowano wśród kobiet w wieku mobilnym zamieszkałych na wsi i mieście odpowiednio 12,7% i 14,0%. W wieku poprodukcyjnym stopa bezrobocia zawierała się w granicach od 0,8% (dla mężczyzn na wsi) do 5,0% (dla kobiet w miastach).

Tablica 7. Bezrobotni i stopa bezrobocia według ekonomicznych grup wieku, płci i miejsca zamieszkania w 2021 r.

Table 7. Unemployed persons and unemployment rate by economic age groups, sex and place of residence in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Grand total			Miasta Urban areas			Wieś Rural areas		
	razem total	mężczyźni men	kobiety women	razem total	mężczyźni men	kobiety women	razem total	mężczyźni men	kobiety women
Bezrobotni w tysiącach Unemployed persons in thousands									
Ogółem **Total**	**72,5**	**38,2**	**34,3**	**57,6**	**30,1**	**27,5**	**15,0**	**8,1**	**6,9**
Produkcyjny Working	72,3	38,1	34,2	57,4	30,0	27,4	14,9	8,1	6,8
mobilny mobile	47,1	23,0	24,0	37,3	18,1	19,2	9,8	5,0	4,8
niemobilny non-mobile	25,3	15,1	10,2	20,1	12,0	8,2	5,1	3,1	2,0
Poprodukcyjny Post-working	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
Stopa bezrobocia w % Unemployment rate in %									
Ogółem **Total**	**3,6**	**3,6**	**3,7**	**3,8**	**3,7**	**3,8**	**3,1**	**3,0**	**3,1**
Produkcyjny Working	3,8	3,7	4,0	4,0	3,9	4,2	3,2	3,1	3,3
mobilny mobile	4,0	3,7	4,4	4,2	3,8	4,6	3,4	3,2	3,7
niemobilny non-mobile	3,6	3,8	3,2	3,8	4,0	3,4	2,9	3,1	2,6
Poprodukcyjny Post-working	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2

3.3. Stopa bezrobocia według miejsca zamieszkania, płci i grup wieku

3.3. Unemployment rate by place of residence, sex and age groups

Według wyników NSP 2021 wartości stopy bezrobocia w poszczególnych grupach wieku były zróżnicowane. Na brak pracy, pomimo znacznego spadku stopy bezrobocia w okresie 2011–2021, najbardziej narażone w 2021 r. były osoby młode, tj. w wieku 15–24 lata. Stopa bezrobocia dla tej grupy wieku wyniosła 5,8%, co oznacza średnio nieco częściej niż co siedemnasta osoba spośród aktywnych zawodowo w tym wieku nie mogła znaleźć pracy w marcu 2021 r. Różnica w tej grupie wieku pomiędzy kobietami a mężczyznami była niewielka a wartość stopy bezrobocia w tej grupie wieku zawierała się w granicach od 5,6% do 6,1%. Dla mieszkańców miast i wsi stopa bezrobocia w tej grupie wieku wynosiła odpowiednio 6,0% i 5,1%.

W kolejnych grupach wieku, poza osobami w wieku od 65 lat i więcej (gdzie stopa bezrobocia wyniosła – 0,1%), wskaźnik ten był zróżnicowany i kształtował się 3,3% do 4,0%. Wśród osób w wieku 25–64 lata najniższa stopa bezrobocia wystąpiła wśród kobiet w wieku 55–64 lata i wyniosła 2,2% (choć trzeba pamiętać, że wiek emerytalny kobiet wynosi 60 lat) oraz w grupie 45–54 lata (3,3%), natomiast wśród mężczyzn w grupie wieku 35–44 lata 3,2%.

Najniższa stopa bezrobocia według rodzaju miejsca zamieszkania i grup wieku wystąpiła wśród mieszkańców wsi w dwóch grupach wieku: 35–44 lata i 45–54 lata, gdzie wskaźnik ten wyniósł po 2,7%. Wśród osób zamieszkałych w miastach najniższą stopę bezrobocia odnotowano w grupie wieku 55–64 lata (tj. 3,4%).

W porównaniu z wynikami z 2011 r. stopa bezrobocia dla województwa śląskiego w 2021 r. obniżyła się o 7,7 p. proc. i wyniosła 3,6%, w tym wśród mężczyzn zmniejszyła się o 6,8 p. proc. do 3,6%. Stopa bezrobocia wśród kobiet w województwie śląskim zmniejszyła się o 8,8 p. proc. do 3,7%. Spadek stopy bezrobocia zanotowano także wśród mieszkańców miast i wsi (odpowiednio o 8,0 p. proc. i 6,5 p. proc.).

Największy spadek stopy bezrobocia w porównaniu z wynikami spisu z 2011 r. odnotowano w grupie wieku 15–24 lata (o 19,2 p. proc. do 5,8%), w tym wśród kobiet w tej grupie wieku spadła o 21,2 p. proc. do 6,1%, a wśród mężczyzn w tej grupie wieku o 17,7 p. proc. do 5,6%. Analizując stopę bezrobocia według miejsca zamieszkania zaobserwowano znaczny spadek stopy bezrobocia w grupie wieku 15–24 lata, zarówno wśród mieszkańców miast (o 20,0 p. proc. do 6,0%), jak i wsi (o 16,9 p. proc. do 5,1%). Najmniejszy spadek stopy bezrobocia według grup wieku wystąpił wśród osób w wieku 35–44 lata o 4,9 p. proc. (wyłączając grupę wieku 65 lat i więcej obejmującą osoby w wieku emerytalnym).

Tablica 8. Stopa bezrobocia według miejsca zamieszkania, płci i grup wieku

Table 8. Unemployment rate by place of residence, sex and age groups

Wykształcenie Education		Ogółem Total	Wiek Age					
			15–24	25–34	35–44	45–54	55–64	65+
			w % in %					
Ogółem Total	**2011**	**11,3**	**25,0**	**10,8**	**8,3**	**10,0**	**9,8**	**2,7**
	2021	**3,6**	**5,8**	**4,0**	**3,4**	**3,4**	**3,3**	**0,1**
Mężczyźni Men	2011	10,4	23,3	9,5	7,0	9,3	10,0	2,7
	2021	3,6	5,6	3,5	3,2	3,6	4,1	0,2
Kobiety Women	2011	12,5	27,3	12,2	9,9	10,7	9,3	2,8
	2021	3,7	6,1	4,6	3,8	3,3	2,2	.
Miasta Urban areas	2011	11,8	26,0	11,1	8,7	10,7	10,5	3,5
	2021	3,8	6,0	4,2	3,7	3,7	3,4	0,1
Wieś Rural areas	2011	9,6	22,0	9,6	7,2	7,6	6,9	0,7
	2021	3,1	5,1	3,5	2,7	2,7	2,9	0,1

Biorąc pod uwagę przekrój terytorialny według powiatów w 2021 r., odnotowuje się znaczne zróżnicowanie bezrobocia, mierzonego zarówno wielkościami bezwzględnymi, jak i stopą bezrobocia. Największą liczbę bezrobotnych zanotowano w Częstochowie (4,3 tys.) oraz w Katowicach (4,2 tys.), natomiast najniższą w powiecie bieruńsko-lędzińskim (0,6 tys.), co ma ścisły związek z liczbą ludności w danym powiecie. Dlatego najlepiej sytuację na rynku pracy w powiatach charakteryzuje stopa bezrobocia.

Mapa 5. Stopa bezrobocia według miejsca zamieszkania w 2021 r.

Map 5. Unemployment rate by place of residence in 2021

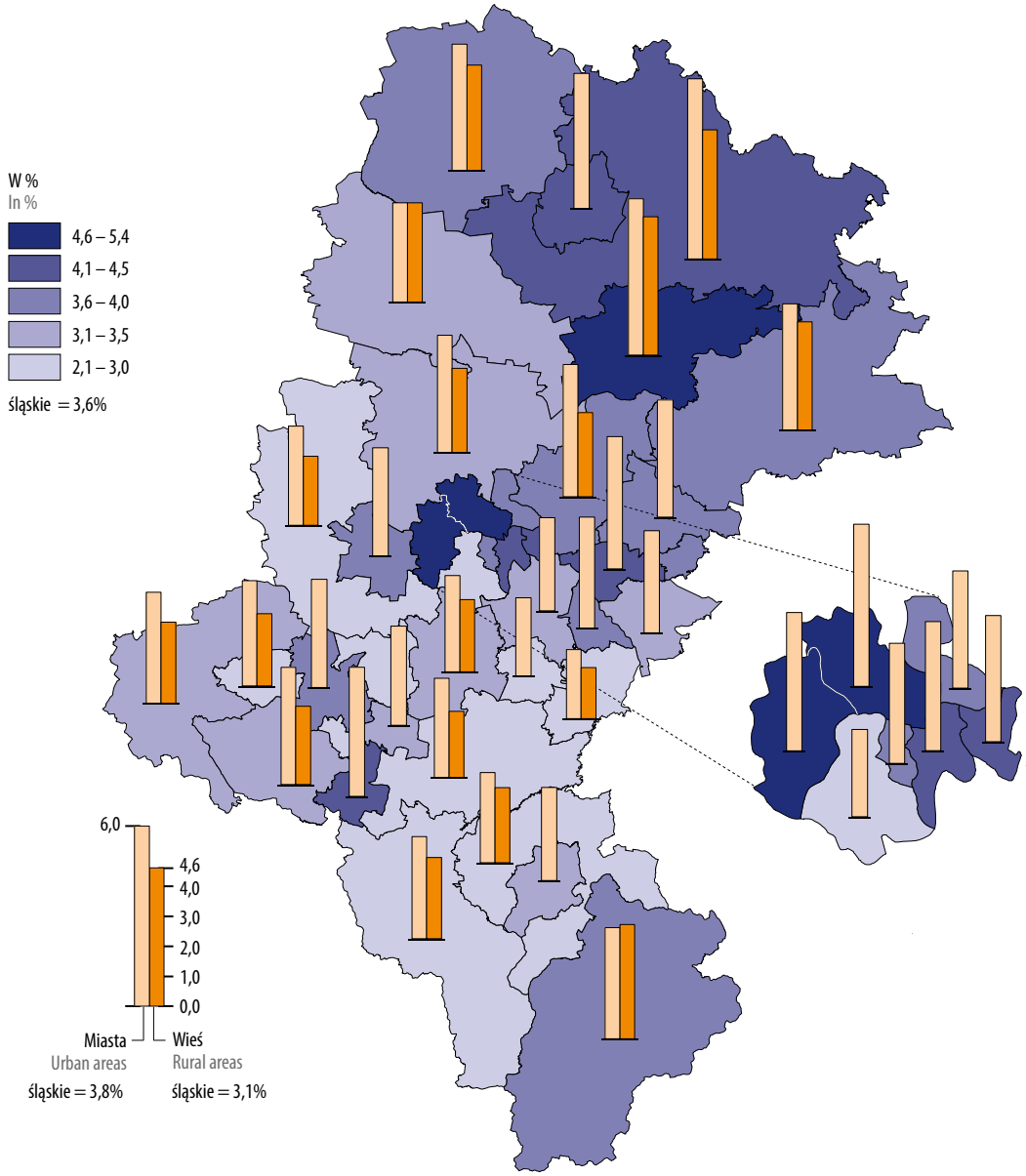

W 2021 r. najwyższe natężenie bezrobocia wystąpiło w Bytomiu, w którym stopa bezrobocia wyniosła 5,4%, należy jednak podkreślić, iż w 2011 r. w tym mieście na prawach powiatu stopa bezrobocia wyniosła 15,1% i również należała do najwyższych. Warto zauważyć, że w 2011 r. powiatem o najwyższej stopie bezrobocia był myszkowski (16,4%), a w 2021 r., obok Bytomia najwyższą stopę bezrobocia zanotowano także w powiecie myszkowskim (4,9%), Zabrzu (4,6%) i Częstochowie (4,5%). Z drugiej strony w 2011 r., podobnie jak w 2021 r., najniższa stopa bezrobocia wystąpiła w powiecie bieruńsko-lędzińskim i wynosiła odpowiednio 7,2% i 2,1%. W 2021 r. powiatami o najniższej stopie bezrobocia, po powiecie bieruńsko-lędzińskim, były powiat pszczyńskim (2,5%), bielski (2,6%) oraz Tychy (2,6%).

Mapa 6. Stopa bezrobocia według według płci w 2021 r.

Map 6. Unemployment rate by sex in 2021

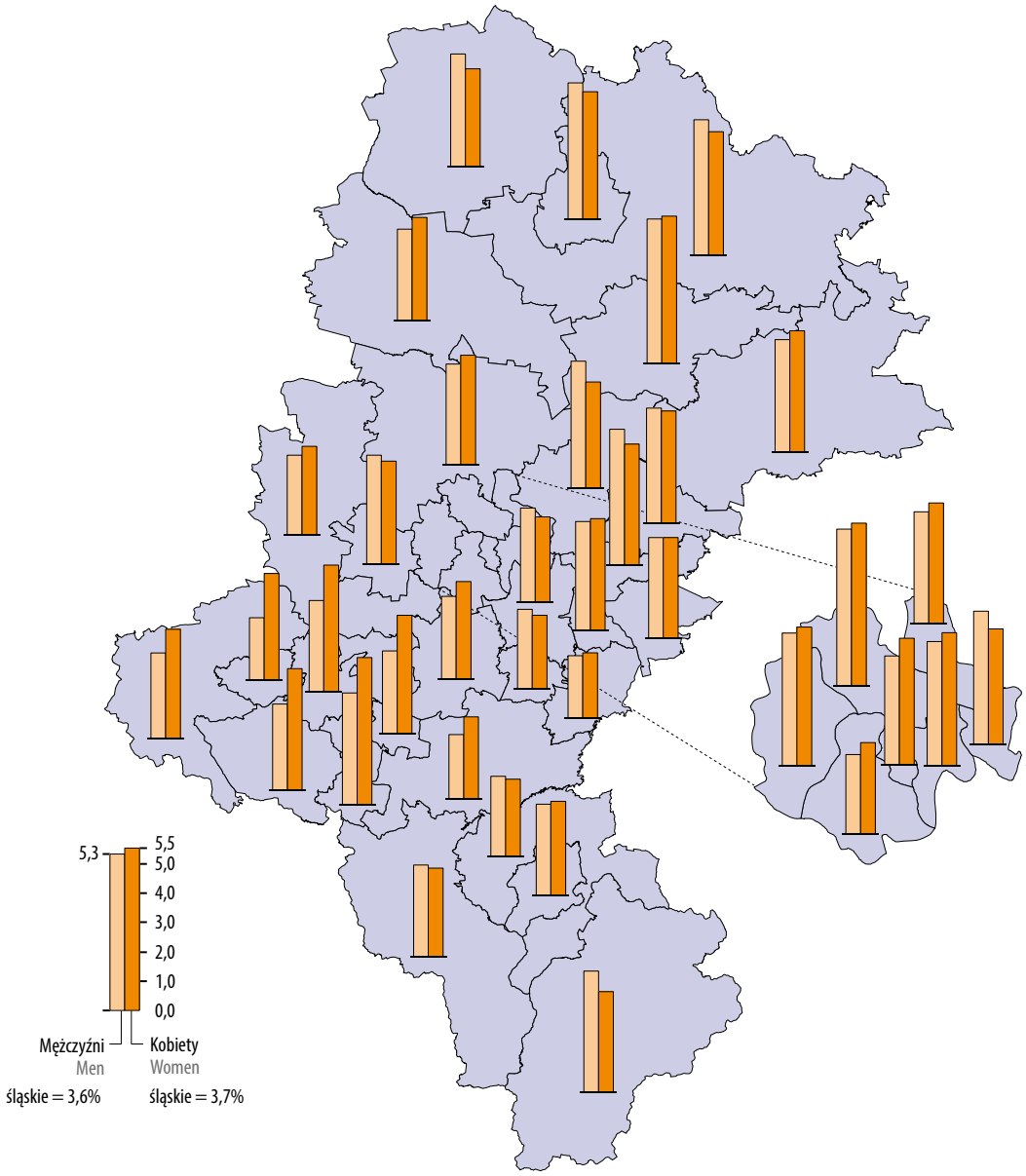

Podobną prawidłowość można zauważyć również w podziale na płeć, gdzie najwyższą stopę bezrobocia, zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet odnotowano w Bytomiu (odpowiednio 5,3% i 5,5%) a najniższą w powiecie bieruńsko-lędzińskim (2,1% dla mężczyzn, 2,2% dla kobiet). W podziale według miejsca zamieszkania stopa bezrobocia była wśród mieszkańców miast najwyższa w powiecie częstochowski (6,0%), natomiast najniższa w powiecie bieruńsko-lędzińskim (2,3%). Dla osób zamieszkałych na wsi najwyższa stopa bezrobocia wystąpiła w powiecie myszkowski (4,6%), zaś najniższa w powiecie bieruńsko-lędzińskim (1,7%).

W porównaniu z wynikami spisu z 2011 r. stopa bezrobocia w 2021 r. obniżyła się we wszystkich powiatach, w tym największy spadek tego wskaźnika dotyczył myszkowskiego (z 16,4% do 4,9%), Świętochłowic (z 14,7% do 4,0%), powiatu zawierciańskiego (z 14,4% do 4,0%) i Piekar Śląskich (z 13,9% do 3,9%).

3.4. Struktura bezrobotnych według miejsca zamieszkania, płci i poziomu wykształcenia

3.4. Structure of unemployed persons by place of residence, sex and level of education

Biorąc pod uwagę poziom wykształcenia, według wyników NSP 2021 najwięcej osób bezrobotnych było z wykształceniem średnim i policealnym (36,5% ogółu) oraz zasadniczym zawodowym/branżowym (27,7%). Wykształcenie gimnazjalne i niższe posiadało 19,4% bezrobotnych. Najmniejszy udział w ogólnej liczbie bezrobotnych stanowiły osoby z wykształceniem wyższym – 16,3%.

Bezrobotne kobiety były lepiej wykształcone niż bezrobotni mężczyźni, co najmniej średnim poziomem wykształcenia legitymowało się prawie 63% bezrobotnych kobiet, wobec prawie 44% bezrobotnych mężczyzn o tym poziomie wykształcenia. Liczba bezrobotnych mężczyzn z wykształceniem zasadniczym zawodowym była prawie 2-krotnie wyższa niż liczba bezrobotnych kobiet z tym wykształceniem (13,0 tys. wobec 7,1 tys.). Bezrobotni mieszkańcy miast byli lepiej wykształceni niż bezrobotni mieszkańcy wsi.

Wykres 13. Struktura bezrobotnych według poziomu wykształcenia, płci i miejsca zamieszkania w 2021 r.

Chart 13. Structure of unemployed persons by level of education, sex and place of residence in 2021

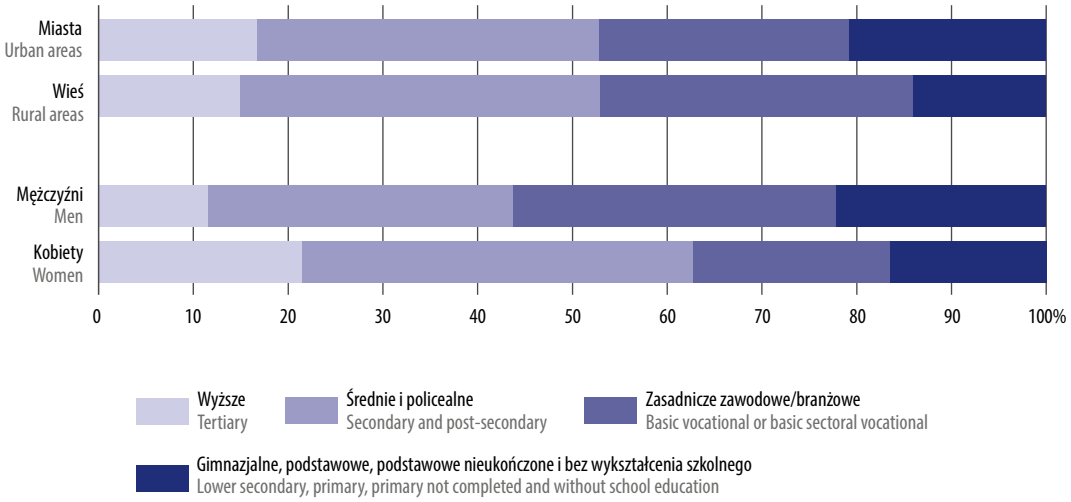

Najbardziej zagrożone bezrobociem na rynku pracy były osoby o niskim poziomie wykształcenia. Najwyższą stopę bezrobocia odnotowano dla grupy osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (12,8%). Najniższą stopę bezrobocia odnotowano dla osób z wykształceniem wyższym (1,7%). Na każdym poziomie wykształcenia stopa bezrobocia była wyższa dla kobiet niż dla mężczyzn, jak również wyższa dla mieszkańców miast niż mieszkańców wsi.

Tablica 9. Stopa bezrobocia według poziomu wykształcenia, płci i miejsca zamieszkania w 2021 r.
Table 9. Unemployment rate by educational level, sex and place of residence in 2021

Wykształcenie Education	Ogółem Total	Poziom wykształcenia Level of education			
		wyższe tertiary	średnie i policealne secondary and post-secondary	zasadnicze zawodowe/branżowe basic vocational or basic sectoral vocational	gimnazjalne, podstawowe niepełne podstawowe i bez wykształcenia szkolnego lower secondary, primary, incomplete primary and without school education
	w % in %				
Ogółem **Total**	**3,6**	**1,7**	**3,4**	**4,8**	**12,8**
Mężczyźni Men	3,6	1,6	2,9	4,5	12,2
Kobiety Women	3,7	1,8	4,0	5,2	13,8
Miasta Urban areas	**3,8**	**1,8**	**3,6**	**5,2**	**13,9**
Mężczyźni Men	3,7	1,6	3,0	5,0	13,1
Kobiety Women	3,8	1,9	4,2	5,7	15,0
Wieś Rural areas	**3,1**	**1,6**	**3,0**	**3,7**	**8,9**
Mężczyźni Men	3,0	1,4	2,6	3,5	9,0
Kobiety Women	3,1	1,7	3,5	4,1	8,6

Zmiany w stopie bezrobocia pomiędzy 2011 r. i 2021 r. odnotowano we wszystkich grupach wyodrębnionych ze względu na poziom wykształcenia, przy czym największy spadek tego wskaźnika dotyczył osób posiadających wykształcenie gimnazjalne i niższe (z 28,4% do 12,8%) oraz zasadnicze zawodowe/branżowe (z 13,0% do 4,8%). Stopa bezrobocia obniżyła się także wśród osób z wykształceniem średnim i policealnym (z 11,0% do 3,4%) oraz wyższym (z 5,7% do 1,7%).

3.5. Bezrobotni według miejsca zamieszkania, płci, wykształcenia i okresu poszukiwania pracy

3.5. Unemployed persons by place of residence, sex, level of education and the time of job seeking

Dla pogłębionej oceny skali bezrobotnych istotne są również informacje o długości okresu poszukiwania pracy przez osoby bezrobotne. Jeśli okres ten przekracza 1 rok mówimy o bezrobociu długotrwałym.

Według wyników NSP 2021 ponad połowę populacji bezrobotnych stanowiły osoby długotrwale bezrobotne (50,6%). Odsetek długotrwale bezrobotnych wśród bezrobotnych ogółem był wyższy w populacji mężczyzn (52,7%) niż kobiet (48,5%) oraz wyższy dla mieszkańców miast (51,3%) niż wsi (48,3%).

W porównaniu z wynikami NSP 2011 liczba długotrwale bezrobotnych zmniejszyła się o 35,5% i wyniosła 36,7 tys., w tym wśród mężczyzn (o 29,9% i osiągnęła poziom 20,1 tys.), a wśród kobiet (o 41,1% i wyniosła 16,6 tys.).

Tablica 10. Stopa bezrobocia według miejsca zamieszkania, płci i grup wieku

Table 10. Unemployment rate by place of residence, sex and age groups

Wyszczególnienie Specification a – w tysiącach in thousands b – w % in %		Ogółem Total	Według okresu poszukiwania pracy By the time of job seeking						
			do 1 m-ca up to 1 month	2–3	4–6	37–12	13–24	powyżej 24 m-cy more than	nieustalony unknown
Ogółem **Total**	**a**	**72,5**	**3,0**	**7,2**	**10,5**	**11,9**	**15,2**	**21,6**	**3,2**
	b	**100,0**	**4,1**	**10,0**	**14,5**	**16,4**	**20,9**	**29,7**	**4,4**
Mężczyźni Men	a	38,2	1,6	3,9	5,4	6,0	8,0	12,1	1,2
	b	100,0	4,2	10,1	14,2	15,8	20,9	31,7	3,0
Kobiety Women	a	34,3	1,4	3,4	5,1	5,9	7,2	9,5	2,0
	b	100,0	4,0	9,8	14,9	17,0	20,9	27,6	5,8
Miasta Urban areas	a	57,6	2,4	5,8	8,2	9,2	11,7	17,8	2,5
	b	100,0	4,1	10,0	14,2	16,0	20,3	31,0	4,4
Wieś Rural areas	a	15,0	0,6	1,4	2,4	2,7	3,5	3,7	0,6
	b	100,0	4,0	9,6	15,9	18,0	23,4	24,9	4,2

Analizując populację bezrobotnych według okresu poszukiwania pracy oraz wieku w 2021 r., można stwierdzić, że im starsze były osoby bezrobotne, tym większy był wśród nich odsetek długotrwale bezrobotnych (z wyjątkiem grupy osób w wieku 65 lat i więcej obejmującej osoby w wieku emerytalnym). Wśród długotrwale bezrobotnych będących w wieku 15–24 lata przeważały osoby poszukujące pracy przez okres od 1 do 2 lat, a w starszych grupach wieku dominowały osoby poszukujące pracy przez okres powyżej 2 lat.

Tablica 11. Długotrwale bezrobotni według okresu poszukiwania pracy i wieku
Table 11. Long-term unemployed persons by the time of job seeking and age

Wyszczególnienie Specification a – w tysiącach in thousands b – w % in %		Ogółem Total	Według okresu poszukiwania pracy By the time of job seeking	
			13–24 m-cy months	powyżej 24 m-cy more than
Ogółem **Total**	**a**	**36,7**	**15,2**	**21,6**
	b	**100,0**	**41,3**	**58,7**
15–24	a	2,5	1,8	0,8
	b	100,0	69,6	30,4
25–34	a	8,0	3,7	4,2
	b	100,0	46,9	53,1
35–44	a	10,5	4,3	6,2
	b	100,0	40,8	59,2
45–54	a	9,1	3,3	5,7
	b	100,0	36,8	63,2
55–64	a	6,6	2,0	4,6
	b	100,0	30,8	69,2
65 lat i więcej years and more	a	0,1	0,0	0,0
	b	100,0	27,5	72,5

Na długość okresu poszukiwania pracy przez bezrobotnych ma wpływ poziom wykształcenia. Osoby o najniższym poziomie wykształcenia, tj. gimnazjalnym i niższym, najczęściej były zakwalifikowane do bezrobocia długotrwałego, tzn. poszukiwały pracy powyżej 1 roku (liczyły 9,2 tys. osób, tj. 65,2%). Im wyższy poziom wykształcenia, tym niższy w 2021 r. odsetek długotrwale bezrobotnych, wśród osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym omawiany odsetek wyniósł 37,3%, a grupa ta liczyła 4,4 tys. osób.

Tablica 12. Bezrobotni według okresu poszukiwania pracy oraz poziomu wykształcenia
Table 12. Unemployed persons by the time of job seeking and level of education

Wyszczególnienie Specification a – w tysiącach in thousands b – w % in %		Ogółem Total	Według okresu poszukiwania pracy By the time of job seeking						
			do 1 m-ca up to 1 month	2–3	4–6	7–12	13–24	powyżej 24 m-cy more than	nieusta-lony unknown
Ogółem **Total**	**a**	**72,5**	**3,0**	**7,2**	**10,5**	**11,9**	**15,2**	**21,6**	**3,2**
	b	**100,0**	**4,1**	**10,0**	**14,5**	**16,4**	**20,9**	**29,7**	**4,4**
Wyższe Tertiary	a	11,8	0,7	1,5	2,0	2,3	2,3	2,1	0,9
	b	100,0	5,9	12,7	17,0	19,4	19,5	17,8	7,8
Średnie i policealne Secondary and post-secondary	a	26,4	1,2	3,0	4,4	4,9	5,7	5,7	1,5
	b	100,0	4,5	11,4	16,6	18,6	21,7	21,7	5,5
Zasadnicze zawodowe/branżowe Basic vocational or basic sectoral vocational	a	20,1	0,6	1,7	2,6	3,0	4,5	7,1	0,5
	b	100,0	3,0	8,4	13,2	14,9	22,5	35,3	2,7
Gimnazjalne, podstawowe niepełne podstawowe i bez wykształcenia szkolnego Lower secondary, primary, incomplete primary and without school education	a	14,0	0,5	1,0	1,5	1,7	2,6	6,5	0,2
	b	100,0	3,5	7,2	10,5	11,9	18,6	46,6	1,6

Rozdział 4. Bierni zawodowo
Chapter 4. Economically inactive persons

Dla rozwoju gospodarczego kraju, aktywizacja osób biernych zawodowo w celu przywrócenia ich rynkowi pracy jest niezwykle ważna. Dlatego obserwacja populacji biernych zawodowo, niezależnie od przyczyn bierności, jest stałym elementem badań statystycznych, w tym największego badania jakim jest spis powszechny.

4.1. Bierni zawodowo według miejsca zamieszkania, płci i grup wieku
4.1. Economically inactive persons by place of residence, sex and age groups

Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 populacja osób biernych zawodowo wynosiła w marcu 2021 r. 1515,2 tys., tj. 43,0% ludności w wieku 15 lat lub więcej o ustalonym statusie zawodowym na rynku pracy (w Polsce 40,8%). W tej liczbie zdecydowaną większość stanowiły kobiety (918,1 tys., tj. 60,6%), a w rozróżnieniu według miejsca zamieszkania, mieszkańcy miast (1167,0 tys., tj. 77,0%). W kraju odpowiednio 60,9% i 60,7%. Kobiety częściej niż mężczyźni pozostawały w stanie bierności zawodowej. Odsetek biernych zawodowo wśród kobiet wyniósł 49,5%, podczas gdy wśród mężczyzn analogiczny współczynnik wyniósł 35,8%. Ten sam współczynnik dla miast wyniósł 43,4%, natomiast wśród mieszkańców wsi był nieco niższy i wyniósł 41,6%.

W 2021 r. w odniesieniu do 2011 r. odnotowano w województwie śląskim spadek odsetka osób biernych zawodowo o 3,8 p. proc. (w kraju spadek o 4,1 p. proc), przy czym dla mężczyzn zmalał o 3,5 p. proc., a wśród kobiet o 4,2 p. proc. W miastach udział ten zmalał o 3,9 p. proc. a na wsi o 3,6 p. proc. W okresie dziesięciu lat między spisami w 2011 r. i 2021 r. liczba osób biernych zawodowo zmniejszyła się o 257,9 tys., tj. o 14,5%. Spadek ten jest widoczny zarówno wśród mężczyzn jak i kobiet (odpowiednio o 115,5 tys., tj. o 16,2% wśród mężczyzn i 142,4 tys., tj. o 13,4% wśród kobiet). Obserwacja tego zjawiska według miejsca zamieszkania pokazuje, że w miastach spadek liczby biernych zawodowo był większy (o 233,1 tys., tj. o 16,7%) niż na wsi (o 24,8 tys., tj. o 6,6%). Analiza struktury biernych zawodowo według 10-letnich grup wieku pokazuje, że najliczniejszą grupę tworzyły osoby w wieku 65 lat i więcej (także w strukturze ludności w wieku 15 lat lub więcej jest to najliczniejsza grupa). Warto zaznaczyć, że jedynie w tej grupie wieku, w porównaniu z danymi ze spisu w 2011 r. widać znaczący wzrost udziału w populacji osób biernych zawodowo (o 17,3 p. proc.). Wspomniany wzrost w liczbach bezwzględnych wyniósł 172,9 tys. osób. Udział w strukturze osób w wieku co najmniej 65 lat znacząco wzrósł zarówno w mieście, jak i na wsi (odpowiednio o 18,9 p. proc. i 12,4 p. proc.) oraz wśród mężczyzn i kobiet (odpowiednio o 17,7 p. proc. i 17,0 p. proc.) w okresie od 2011 r. do 2021 r., co wiąże się oczywiście zarówno ze starzeniem się ludności, jak i z redukcją liczby i odsetka biernych zawodowo w młodszych grupach wieku.

Mapa 7. Odsetek biernych zawodowo według płci w 2021 r.

Map 7. Percentage of economically inactive persons by sex in 2021

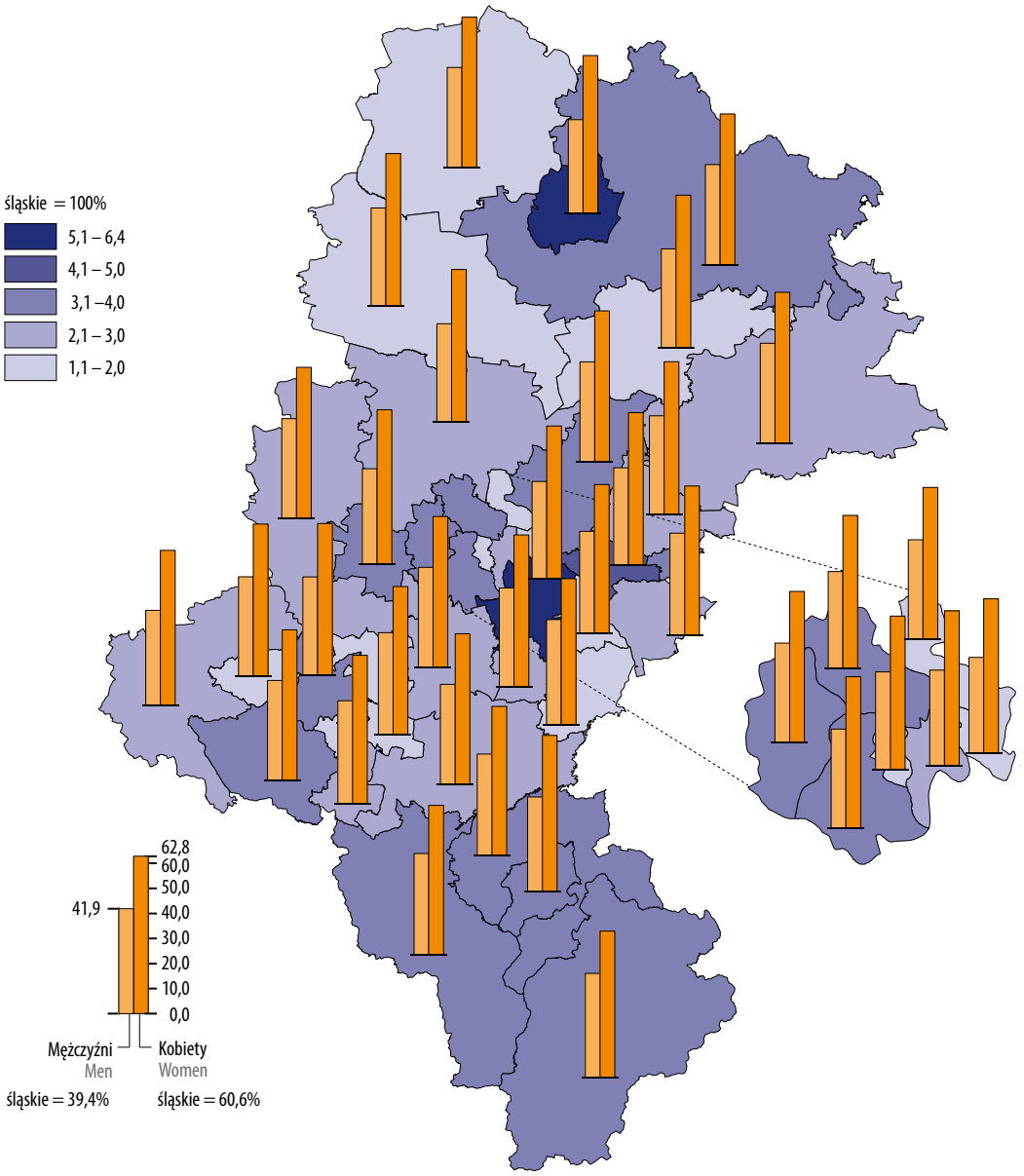

W okresie międzyspisowym we wszystkich powiatach województwa śląskiego odnotowano spadek liczby osób biernych zawodowo. Spadek ten był widoczny bez względu na miejsce zamieszkania (miasta/wieś) i dotyczył zarówno mężczyzn jak i kobiet. Relatywnie największy spadek liczby biernych zawodowo pomiędzy 2011 r. a 2021 r. wystąpił w miastach na prawach powiatu: Zabrze (o 26,8%), Bytom (o 25,0%) oraz Chorzów (o 22,4%), a najmniejszy w powiecie pszczyńskim (o 5,4%). W podziale na płeć największy spadek biernych zawodowo w stosunku do 2011 r. wystąpił w populacji mężczyzn i kobiet zamieszkałych w mieście na prawach powiatu Zabrze (odpowiednio o 30,5% i 24,2%).

Odsetek biernych zawodowo w ujęciu geograficznym przy wartości dla województwa śląskiego wynoszącej 43,0%, był w 2021 r. najniższy w powiecie bielskim – 39,3%, a najwyższy w mieście na prawach powiatu

Jastrzębiu-Zdroju – 47,9%. Wysoki odsetek biernych zawodowo (co najmniej 46%) wystąpił także w powiecie wodzisławskim i zawierciańskim. Zróżnicowanie tego odsetka w ujęciu geograficznym ze względu na płeć, dla mężczyzn wahało się między 32,4% w powiecie pszczyńskim a 41,2% w Jastrzębiu-Zdroju, natomiast w przypadku kobiet – od 44,9% w powiecie bieruńsko-lędzińskim do 54,1% w powiecie wodzisławskim oraz w Jastrzębiu-Zdroju. Odsetek biernych zawodowo w miastach był najniższy w powiatach bieruńsko-lędzińskim (39,9%) i mikołowskim (40,5%), a najwyższy w Jastrzębiu-Zdroju (47,9%) i powiecie wodzisławskim (47,6%). Na wsi najniższą wartość tego odsetka odnotowano w powiecie bieruńsko-lędzińskim (38,3%), a najwyższą – w powiecie wodzisławskim (45,4%).

Odsetek biernych zawodowo obniżył się między 2011 r. a 2021 r. dla całego województwa śląskiego o 3,8 p. proc. do 43,0%, a według ekonomicznych grup wieku: w wieku produkcyjnym o 5,6 p. proc. do 92,2%, produkcyjnym mobilnym o 5,6 p. proc. do 17,6%, produkcyjnym niemobilnym o 16,7% do 25,0% oraz w wieku poprodukcyjnym o 5,5 p. proc. do 89,4%.

Wykres 14. Struktura biernych zawodowo w wieku 15 lat lub więcej według miejsca zamieszkania, płci i grup wieku

Chart 14. Structure of economically inactive persons aged 15 years or over by place of residence, sex and age groups

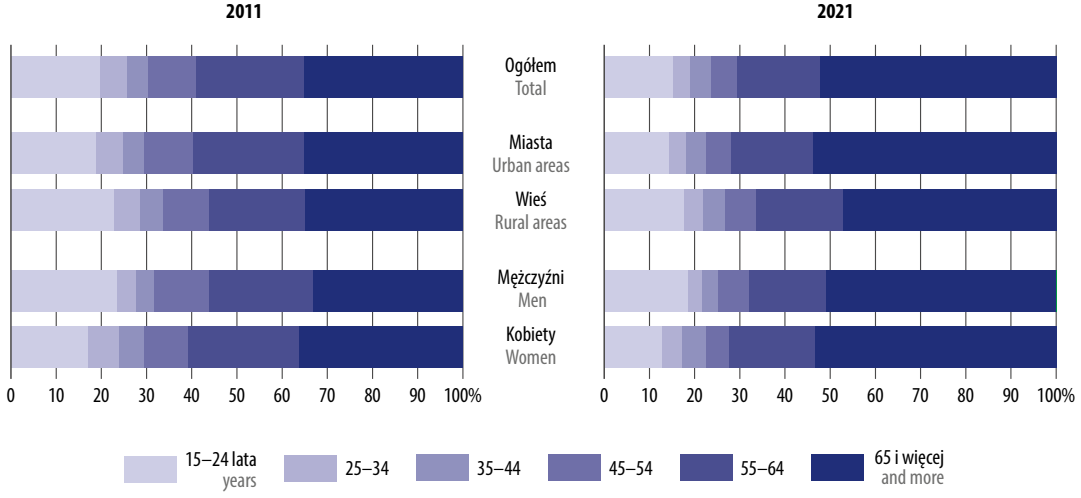

Porównanie grup wiekowych według płci pokazuje różnice występowania bierności między mężczyznami a kobietami zależnie od grup wieku. We wszystkich dziesięcioletnich grupach wiekowych odsetek biernych zawodowo był większy wśród kobiet niż wśród mężczyzn, a najmniejsza różnica wystąpiła w grupie wieku 45–54 lata (o 2,0 p. proc.), natomiast najwyższa – w grupie 55–64 lata (o 19,3 p. proc.), co oczywiście ma związek z wcześniejszym wiekiem emerytalnym kobiet. Duża różnica wystąpiła także w odsetku biernych zawodowo mężczyzn i kobiet w wieku 25–34 lata (był on o 9,4 p. proc. wyższy wśród kobiet), co z kolei można wytłumaczyć największą częstotliwością sprawowania opieki nad niemowlętami i małymi dziećmi. W okresie między spisami największy spadek odsetka biernych zawodowo wśród mężczyzn oraz kobiet zanotowano w grupie wieku 55–64 lata (odpowiednio o 17,6 p. proc. i 19,3 p. proc.).

Inaczej wygląda porównanie wyników obu spisów w zakresie występowania bierności według miejsca zamieszkania. W każdej grupie wieku różnica w wysokości odsetka biernych zawodowo między miastami a wsią była niewielka. Przewagę osób biernych zawodowo w miastach odnotowano jedynie w grupie wieku 15–24 lata (o 0,8 p. proc.), natomiast największa przewaga na obszarach wiejskich wystąpiła wśród osób w wieku 65 lat i więcej (o 1,6 p. proc.). Ciekawe jest, że w 2021 r. wśród osób powyżej 24 roku życia zjawisko bierności częściej występowało na wsi niż w miastach (od 0,3 p. proc. do 1,6 p. proc. w poszczególnych grupach wieku), co jest zjawiskiem odwrotnym w porównaniu z 2011 r., gdzie odsetek biernych zawodowo był nieco wyższy w miastach niż na wsi dla osób w wieku powyżej 24 lat.

Bierni zawodowo bez względu na płeć i miejsce zamieszkania to w większości osoby będące w wieku poprodukcyjnym (920,3 tys. osób, tj. 60,7% ogółu biernych zawodowo). Wśród kobiet udział tej grupy wieku (60 lat lub więcej) był o 16,4 p. proc. większy niż wśród mężczyzn (65 lat lub więcej). W miastach odsetek biernych zawodowo wśród osób w wieku poprodukcyjnym był o 6,8 p. proc. większy niż na wsi. Od spisu przeprowadzonego w 2011 r. udział tej ekonomicznej grupy wieku wśród biernych zawodowo wzrósł o 17,9 p. proc. Dla rynku pracy niezmiennie ważna jest aktywizacja osób w wieku produkcyjnym. Liczba biernych zawodowo w wieku produkcyjnym (mężczyźni 18–64 lata, kobiety 18–59 lat) w marcu 2021 r. wyniosła 488,7 tys. osób, tj. 32,3% ogółu biernych zawodowo. Dla porównania zbiorowość ta w 2011 r. liczyła 870,9 tys. osób, tj. 49,1%. W 2021 r. stosunkowo niewielki był udział osób w wieku przedprodukcyjnym (106,2 tys. osób), który wyniósł 7,0%. Wśród biernych zawodowo ponad dwukrotnie większy wśród mężczyzn niż u kobiet (23,9% wobec 10,3%) był udział procentowy osób w wieku produkcyjnym niemobilnym. W tym przedziale wiekowym różnica nie jest tak znacząca dla biernych zawodowo zarówno w miastach (15,1%), jak i na wsi (17,6%).

Porównanie między 2011 r. a 2021 r. odsetka osób biernych zawodowo pokazuje jego spadek we wszystkich ekonomicznych grupach wieku oraz według płci i miejsca zamieszkania. Widoczna jest również istotna różnica między odsetkami dla biernych zawodowo w wieku produkcyjnym mobilnym i niemobilnym. W 2011 r. odsetek biernych zawodowo w wieku produkcyjnym mobilnym wynosił 23,2%, natomiast produkcyjnym niemobilnym wyniósł 41,7%. W 2021 r. ten odsetek spadł w obu przypadkach odpowiednio o 5,6 p. proc. i 16,7 p. proc. do poziomu 17,6% i 25,0%. Spadek odsetka biernych zawodowo między 2011 r. a 2021 r. szczególnie widoczny jest wśród kobiet w wieku produkcyjnym niemobilnym o 20,1 p. proc. (wśród mężczyzn w tym wieku – o 14,0 p. proc.). W miastach omawiany spadek odsetka biernych zawodowo w wieku produkcyjnym niemobilnym wyniósł 17,5 p. proc. a na wsi 13,9 p. proc.

4.2. Bierni zawodowo według poziomu wykształcenia
4.2. Economically inactive persons by level of education

Wyniki NSP 2021 pokazały, że wśród osób o ustalonym statusie aktywności ekonomicznej w wieku 15 lat lub więcej, największe grupy stanowiły osoby z wykształceniem średnim i policealnym (1294,6 tys., tj. 36,7%) oraz wyższym (832,6 tys., tj. 23,6%), w Polsce odpowiednio 35,8% oraz 25,5%. Podobnie, w zbiorowości osób biernych zawodowo w marcu 2021 r., te z wykształceniem średnim i policealnym stanowiły najliczniejszą grupę (521,8 tys., tj. 34,4%). Zupełnie inaczej wygląda jednak w tej zbiorowości udział osób z wyższym wykształceniem, który wyniósł jedynie 10,0%. (w kraju 11,2%). W strukturze biernych zawodowo, charakteryzowanych według poziomu wykształcenia znacznie obniżył się udział osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym, niepełnym podstawowym i bez wykształcenia szkolnego (spadek o 11,3 p. proc.). Podobny spadek odnotowano w całej populacji osób w wieku 15 lat lub więcej, jednak tutaj był on mniejszy i wyniósł 6,6 p. proc. między 2011 r. a 2021 r. Spadek ten jest głównie widoczny przy porównywaniu biernych zawodowo ze względu na miejsce zamieszkania, ponieważ na wsi wyniósł on 16,5 p. proc. (przy spadku analogicznego odsetka wśród ludności na wsi o 9,7 p. proc.). Bez względu na płeć czy miejsce zamieszkania, w strukturze biernych zawodowo w stosunku do 2011 r. zwiększył się udział osób z wykształceniem wyższym (ogółem o 2,4 p. proc. przy wzroście udziału tej grupy w ludności w wieku 15 lat lub więcej o 6,4 p. proc.). Wzrost wystąpił również w grupach z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym o 3,5 p. proc. (przy spadku udziału wśród ludności o 2,5 p. proc.) oraz średnim i policealnym o 4,5 p. proc. (przy wzroście udziału wśród ludności o 1,8 p. proc.).

Wykres 15. Struktura biernych zawodowo w wieku 15 lat lub więcej według miejsca zamieszkania, płci i poziomu wykształcenia w 2021 r.

Chart 15. Structure of economically inactive persons aged 15 years or over by place of residence, sex and level of education in 2021

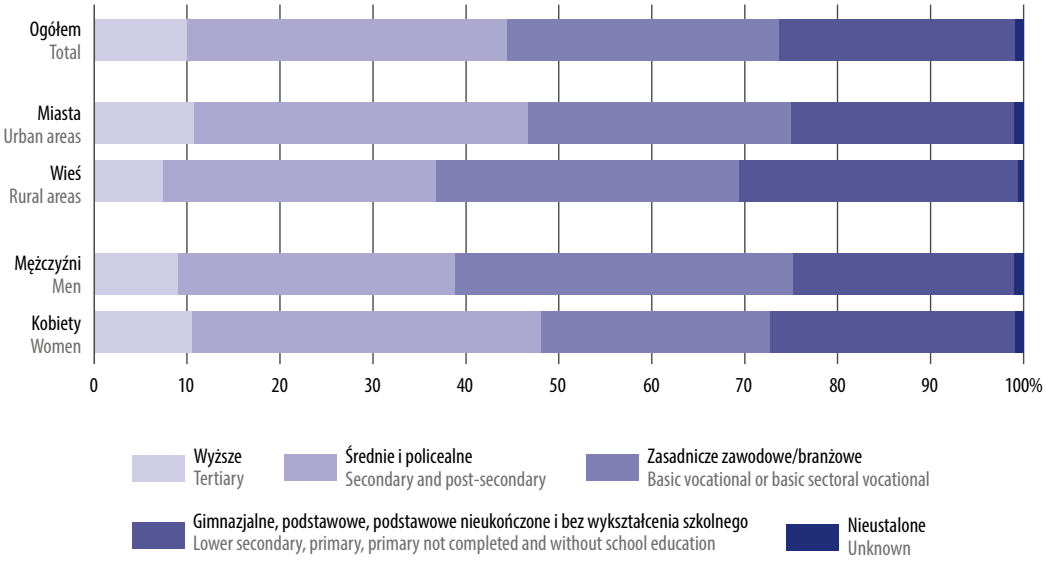

Ciekawych wniosków dostarcza analiza zbiorowości osób biernych zawodowo w porównaniu ze strukturą ludności w wieku 15 lat lub więcej w podziale według dziesięcioletnich grup wieku i poziomu wykształcenia. Dla każdego poziomu wykształcenia około połowę osób biernych zawodowo stanowiły osoby w wieku 65 lat lub więcej. Warto także zauważyć najwyższy udział osób w grupie wieku 55–64 lata wśród biernych zawodowo z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym (27,4%) spośród grup wieku poniżej 65 lat. W grupach wieku między 25 a 54 rokiem życia udziały w strukturze biernych zawodowo były niskie (poniżej 10%) bez względu na poziom wykształcenia.

Według wyników NSP 2021 praktycznie w każdej dziesięcioletniej grupie wieku około 1/3 osób biernych zawodowo to osoby z wykształceniem średnim i policealnym, co jest związane z dużym udziałem tej grupy w populacji. Największy odsetek osób biernych zawodowo z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym wystąpił w dwóch dziesięcioletnich grupach wieku, tj. 45–54 lata oraz 55–64 lata (odpowiednio 45,9% i 44,0%).

Analiza odsetka biernych zawodowo wg dziesięcioletnich grup wieku oraz poziomu wykształcenia wskazuje na spadek tego wskaźnika między 2011 r. a 2021 r. prawie dla wszystkich grup wiekowych i poziomów wykształcenia, najsilniejszy w grupie wieku 45–54 lata.

Wśród biernych zawodowo największy udział osób z wykształceniem wyższym wśród 36 powiatów odnotowano w Katowicach (16,6%) oraz w Częstochowie (15,3%), przy czym procentowy udział osób z takim wykształceniem wśród ludności w wieku 15 lat lub więcej w tych powiatach wyniósł odpowiednio 33,8% i 29,7%. Najmniejszy udział wśród biernych zawodowo osób o tym poziomie wykształcenia odnotowano dla powiatu rybnickiego i Jastrzębia-Zdroju (odpowiednio 5,8% i 5,9% przy udziale osób z wykształceniem wyższym wśród ludności w wieku 15 lat lub więcej na poziomie 17,9% i 17,3%). Największy odsetek osób biernych zawodowo deklarowało poziom wykształcenia gimnazjalny i niższy w powiecie częstochowskim (33,1%) oraz kłobuckim (32,6%), a najmniejszy w Bielsku-Białej (20,1%) i Katowicach (20,7%).

4.3. Bierni zawodowo według przyczyn bierności zawodowej
4.3. Economically inactive persons by reasons for in activity

Niezwykle ważnym elementem opisu populacji osób biernych zawodowo są przyczyny bierności zawodowej. Analiza danych pokazuje, że najistotniejszą przyczyną bierności zawodowej w końcu marca 2021 r. było korzystanie z emerytury, renty lub dochodów kapitałowych (akcje, obligacje lub z własności) – tę przyczynę zadeklarowało 762,3 tys. osób, co stanowiło 50,3% ogółu biernych zawodowo (w kraju 46,1%). Z drugiej strony najmniej biernych zawodowo (27,8 tys. osób, tj. 1,8%) jako główną przyczynę bierności wskazało wyczerpanie wszelkich możliwości znalezienia pracy (w kraju 2,7%). Wśród kobiet pięć razy częściej niż u mężczyzn jako przyczyna bierności wskazywana była opieka nad dzieckiem lub osobą dorosłą (5,8% kobiet wskazało na tę przyczynę i 0,6% mężczyzn). Jednocześnie u co szóstego mężczyzny i co ósmej kobiety przyczyną bierności było kontynuowanie nauki jako uczeń lub student. Co ciekawe ta przyczyna była częściej wskazywana na wsi (16,5%) niż w mieście (13,4%).

Wykres 16. Struktura biernych zawodowo w wieku 15 lat lub więcej według miejsca zamieszkania i przyczyn bierności w 2021 r.

Chart 16. Structure of economically inactive persons aged 15 years or over by place of residence and reasons for inactivity in 2021

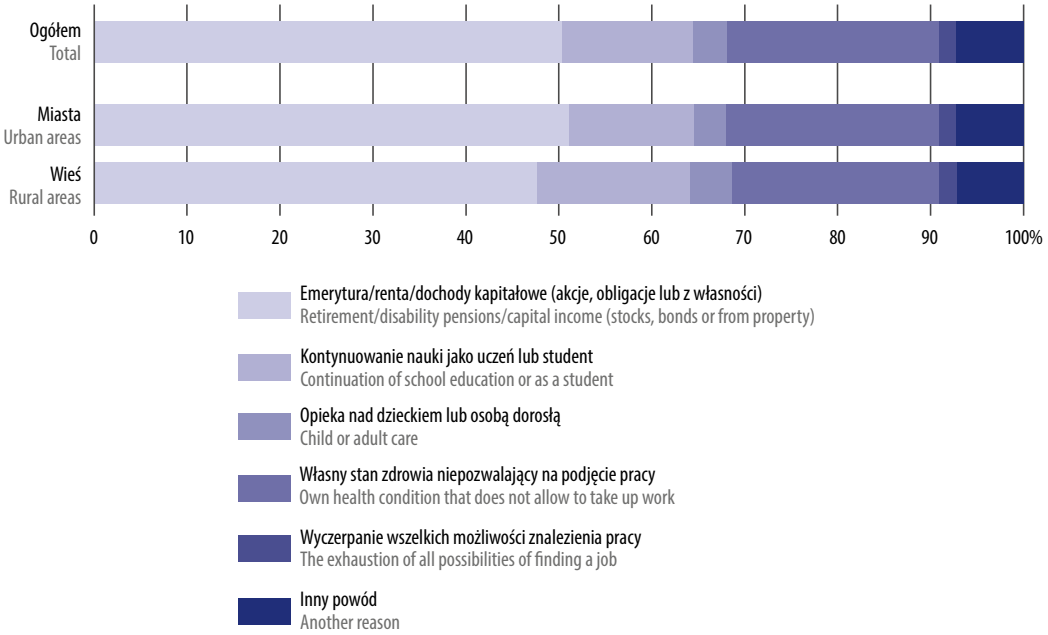

Bierność, której powodem była emerytura/renta/dochody kapitałowe (akcje, obligacje lub z własności) najczęściej wykazywana była przez respondentów z Katowic (6,6%) i Sosnowca (5,2%).

Kontynuowanie nauki jako przyczynę bierności najczęściej podawano w Katowicach (6,1%) i Częstochowie (5,0%) i podobnie przyczyny stanu zdrowia niepozwalającego na podjęcie pracy, które występowały najczęściej w Katowicach i Częstochowie (odpowiednio 6,7% i 5,8% udział).

Mapa 8. Bierni zawodowo w 2021 r.

Map 8. Economically inactive population in 2021

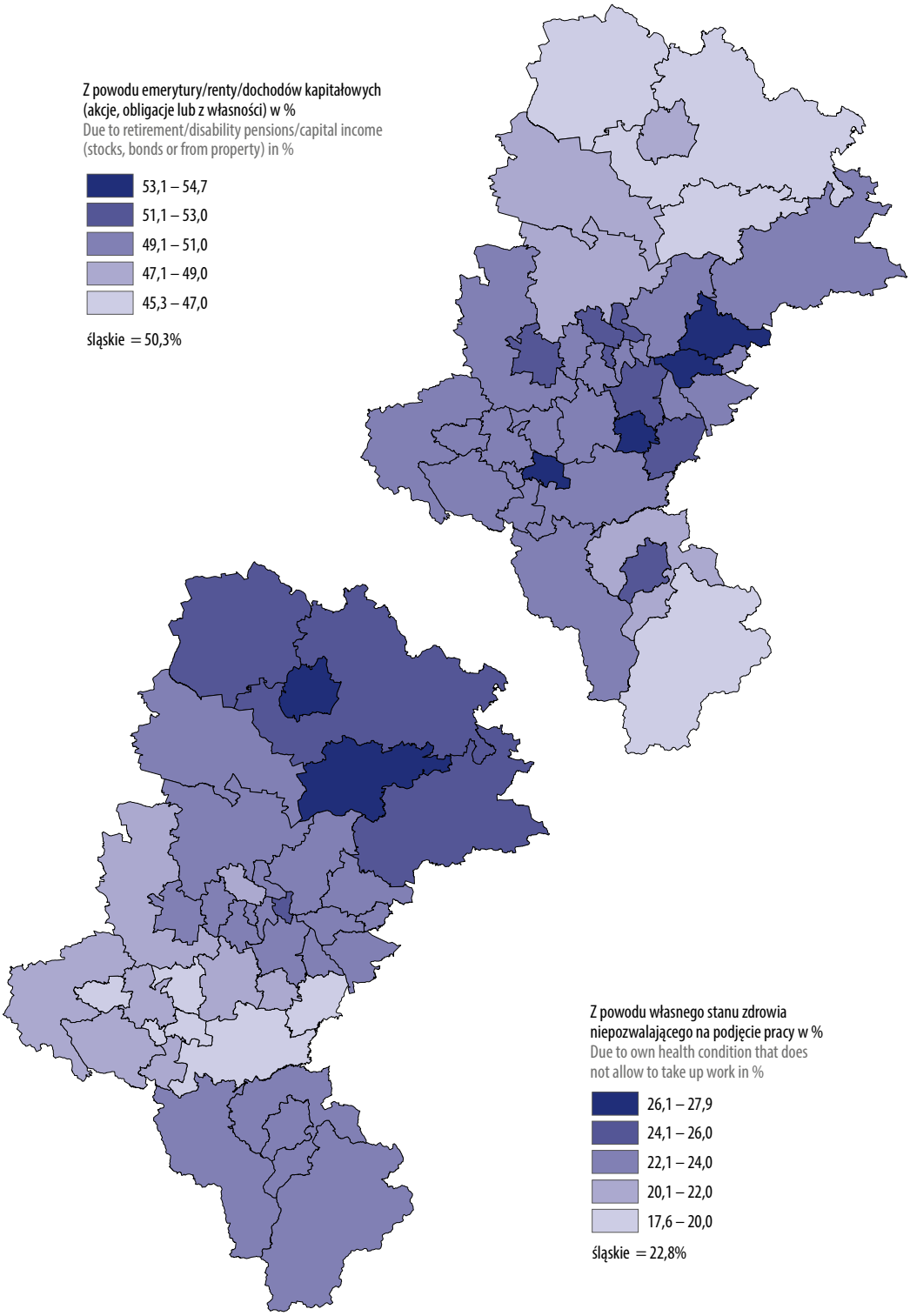

Uwagi metodologiczne

Cel badania aktywności ekonomicznej ludności w ramach Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021

Zachodzące aktualnie zmiany społeczno-ekonomiczne oraz postępujące procesy globalizacji stawiają przed zarządzającymi w sferze gospodarczej i publicznej szereg wyzwań, których rozwiązanie wymaga dysponowania dobrymi jakościowo, precyzyjnymi i porównywalnymi danymi statystycznymi. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań jaki odbył się w 2021 r. wyszedł naprzeciwko tym oczekiwaniom. Stanowi kontynuację spisów jakie odbywały się w Polsce z różną częstotliwością i zakresem od 1921 r. Po pierwszych wolnych wyborach w Polsce od II wojny światowej jest to trzeci spis, którego ramy zostały dostosowane do ewoluujących krajowych i międzynarodowych potrzeb informacyjnych. Badanie to ma służyć: 1) zaspokojeniu potrzeb informacyjnych, 2) dostarczeniu informacji na poziomie jednostek podziału administracyjnego kraju, 3) prezentacji zmian jakie zaszły w ostatniej dekadzie w ramach poszczególnych zbiorowości, jak i procesów, 4) zebraniu informacji niezbędnych do realizacji zobowiązań międzynarodowych, a także 5) dostarczeniu danych statystycznych na potrzeby tworzenia i aktualizacji operatów oraz losowania prób do badań reprezentacyjnych prowadzonych w gospodarstwach domowych.

Jednym z ważnych obszarów życia społeczno-gospodarczego kraju, jaki objęto badaniem spisowym, jest aktywność ekonomiczna ludności. Pozwoliło to na uzyskanie kompleksowych i aktualnych danych na temat rynku pracy i aktywności zawodowej mieszkańców Polski. Zakres informacyjny badania w tym obszarze był bardzo szeroki i objął zarówno pracujących, bezrobotnych, jak i biernych zawodowo z uwzględnieniem wielu zmiennych różnicujących takich jak np.: wiek, płeć, poziom wykształcenia czy podział terytorialny. Głównym celem przeprowadzania analiz z zakresu rynku pracy i prezentacji danych jest dostarczenie istotnych informacji do planowania i podejmowania decyzji na poziomie strategicznym, taktycznym i operacyjnym w obszarze zatrudnienia i rozwoju gospodarczego. Informacje te są istotne dla oceny kondycji gospodarki oraz kształtowania polityk regionalnych i lokalnych w obszarze aktywizacji zawodowej społeczeństwa i wyrównywania szans na rynku pracy. Do szczegółowych celów jakim to opracowanie ma służyć należy:

1. Identyfikacja i monitorowanie trendów na rynku pracy.
2. Dostarczanie informacji pozwalających optymalizować planowanie polityki zatrudnienia oraz przygotowanie i wdrażanie programów i inicjatywy na rzecz rozwoju rynku pracy.
3. Diagnozowanie grup społecznych mających ograniczony dostęp do rynku pracy, szczególnie wrażliwych na wykluczenie społeczno-zawodowe, w tym narażonych na dyskryminację.
4. Dostarczanie danych statystycznych pozwalających tworzyć kompleksowe analizy, porównania i dokonywać oceny skuteczności prowadzonych działań w zakresie rynku pracy.
5. Powiększenie zakresu informacyjnego o dane niezbędne do opracowywania prognoz dotyczących przyszłych potrzeb rynku pracy.

Kompleksowość i cykliczności gromadzonych danych z aktywności ekonomicznej społeczeństwa podczas spisów, pozwala porównywać zjawiska zachodzące w czasie oraz analizować zmiany w celu lepszego podejmowania decyzji w kształtowaniu polityki zatrudnienia, promowania zatrudnienia, redukcji bezrobocia i tworzenia zrównoważonego środowiska pracy.

Podstawy prawne oraz zalecenia międzynarodowe

Badanie aktywności ekonomicznej ludności stanowiło ważną część Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań przeprowadzonego w 2021 r. W ramach tego spisu gromadzone były dane statystyczne od osób fizycznych. W celu ochrony praw uczestników, zabezpieczenia przed nadużyciami, zapewnienia przejrzystości i rzetelności oraz zgodności realizowanych procesów badawczych z normami etycznymi i standardami, badania musiały spełniać wysokie standardy etyczne oraz prawne. Podstawę prawną gwarantującą, że badanie wykonane zostało w sposób odpowiedzialny, rzetelny i zgodny z obowiązującymi normami stanowiły następujące akty prawne:

- **Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 763/2008 z dnia 9 lipca 2008 r. w sprawie spisów powszechnych ludności i mieszkań (Dz. Urz. UE L 218 z 13.8.2008).**

Rozporządzenie to wprowadza wspólne zasady dotyczące dostarczania zatwierdzonych i zagregowanych danych spisowych i metadanych. Określa zasady i zakres przedkładania danych przez państwa członkowskie Komisji (Eurostatowi) na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym. Precyzuje część definicji w celu ich unifikacji w statystyce międzynarodowej, a także wskazuje na źródła danych, z jakich państwa członkowskie mogą pozyskiwać dane statystyczne. W szczególności wymienia: spisy tradycyjne, rejestry administracyjne, badania reprezentacyjne, spisy rotacyjne „kroczące", jak również kombinacje tych źródeł. W rozporządzeniu zostały określone także kryteria oceny jakości przekazywanych danych, takie jak: trafność, dokładność, terminowość i punktualność, dostępność i przejrzystość, porównywalność oraz spójność.

- **Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) NR 223/2009 z dnia 11 marca 2009 r. w sprawie statystyki europejskiej oraz uchylające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE, Euratom) nr 1101/2008 w sprawie przekazywania do Urzędu Statystycznego Wspólnot Europejskich danych statystycznych objętych zasadą poufności, rozporządzenie Rady (WE) – nr 322/97 w sprawie statystyk Wspólnoty oraz decyzję Rady 89/382/EWG, Euratom w sprawie ustanowienia Komitetu ds. Programów Statystycznych Wspólnot Europejskich (Tekst mający znaczenie dla EOG i Szwajcarii).**

Głównym zadaniem rozporządzenia jest zapewnienie wysokiej jakości, spójności i porównywalności danych na obszarze Unii Europejskiej. Akt ten ustanawia ramy prawne w zakresie opracowywania, tworzenia i rozpowszechniania statystyki europejskiej, które powinny być: 1) dystrybuowane w sposób niezależny, 2) neutralny i zapewniający wszystkim użytkownikom równe traktowanie, 3) systematyczny, wiarygodny i bezstronny, 4) zapewniać wiarygodny i najdokładniejszy pomiar, a także 5) ochronę poufnych danych oraz 6) optymalizować koszty w stosunku do wagi oczekiwanych wyników. W celu uzyskania jednoznaczności rozumienia zawartych treści zdefiniowano w tym akcie prawnym kluczowe terminy np. dane statystyczne, zbieranie danych, poufność danych. Rozporządzenie wyszczególnia organy działające w obszarze statystyki i określa zasady ich funkcjonowania oraz współpracy na poziomie krajowym i europejskim oraz wyznacza jednolite standardy i kryteria jakości wyników. Precyzuje główne dziedziny i cele przewidywanych działań w ramach Europejskiego programu statystycznego oraz ich wdrożenie. Przepisy ustanawiają regulacje w postaci zasad i środków mających na celu ochronę poufnych danych i zapobieżenie ich bezprawnemu ujawnieniu.

- **Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE.**

Jest to główny akt prawny mający na celu zabezpieczenie praw i wolności osób fizycznych w zakresie ochrony ich danych osobowych. Nakłada na podmioty zarówno publiczne, jak i prywatne obowiązek przestrzegania standardów ochrony danych osobowych oraz przyznaje obywatelom większą kontrolę nad nimi polegającą na prawie do informacji, do sprostowania, do dostępu do swoich danych, sprzeciwu wobec przetwarzania danych oraz prawie do bycia zapomnianym (usunięcia danych). Prawa te mają zastosowanie na terenie całej UE i dotyczą podmiotów gromadzących, przetwarzających i modyfikujących

dane osobowe. Z nielicznymi ograniczeniami odnoszącymi się do przetwarzania danych do celów archiwalnych w interesie publicznym, do celów badań naukowych, historycznych lub statystycznych. Rozporządzenie zobowiązuje podmioty do wprowadzenia szeregu środków technicznych i organizacyjnych oraz podjęcia działań mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa danych. Akt ten określa także warunki przekazywania danych do państw trzecich lub organizacji międzynarodowych.

- **Ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2021 r., poz. 955).**

Ustawa wyznacza zakres prowadzonych badań statystycznych, który może dotyczyć każdej dziedziny życia społecznego i gospodarczego z uwzględnieniem ich celowości, niezbędności oraz społecznej użyteczności. Określa zasady prowadzenia badań statystycznych, w tym spisu, nakładając obowiązek udzielania informacji na osoby fizyczne. Ustawa tworzy podstawy rzetelnego, obiektywnego, profesjonalnego i niezależnego prowadzenia badań statystycznych, których dane jednostkowe podlegają bezwzględnej ochronie. Nakłada obowiązek informacyjny na służby statystyki publicznej przy prowadzeniu badań. Obowiązek ten dotyczy powinności informowania badanych o celu, zakresie i sposobie przeprowadzenia spisu powszechnego, jednocześnie gwarantując poufność i zachowanie tajemnicy statystycznej. Akt prawny porządkuje źródła danych wskazując, że w pierwszej kolejności należy uwzględniać dane pochodzące ze źródeł administracyjnych. Ustala organizację i tryb prowadzenia badań. Wskazuje, że uzyskiwane wyniki mają charakter oficjalnych danych statystycznych a obliczenia, opracowania i analizy dokonane na ich podstawie powinny być powszechnie dostępne. Statystyka publiczna powinna zapewniać równy dostęp do wyników, podstawowych wielkości i wskaźników poprzez publikowanie tych danych w sposób ogólnodostępny.

- **Ustawa z dnia 9 sierpnia 2019 r. o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2021 r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 1775, z 2020 r. poz. 1486, z 2021 r. poz. 615, z 2021 r., poz. 1143).**

Ustawa określa sposób, formę oraz tryb przygotowania i przeprowadzenia spisu powszechnego, a także opracowania wyników i ich rozpowszechniania. Grupuje zakres informacji zbieranych w ramach spisu powszechnego danych w osiem działów. Jednym z nich jest aktywność ekonomiczna, która obejmowała następujące obszary:

a) bieżący status aktywności zawodowej;

b) lokalizacja miejsca pracy;

c) rodzaj działalności zakładu pracy;

d) zawód wykonywany;

e) status zatrudnienia;

f) wymiar czasu pracy;

g) rodzaj źródła utrzymania osób;

h) rodzaje pobieranych świadczeń.

Ustawa nakładała obowiązek udziału w spisie na mieszkańców kraju oraz konieczność udzielenia dokładnych wyczerpujących i zgodnych z prawdą odpowiedzi na zadane pytania. Jednocześnie gwarantując bezpieczeństwo i ochronę zgromadzonych danych osobowych, między innymi poprzez wskazanie celów w jakich mogą być wykorzystywane oraz okresu ich przechowywania.

Zakres i procedura badań

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań przeprowadzony został w okresie od 1 kwietnia do 30 września 2021 r., według stanu na dzień 31 marca 2021 r. godzina 24:00.

Zgodnie z metodologią rekomendowaną dla badań rynku pracy przez Międzynarodową Organizację Pracy, w części dotyczącej aktywności ekonomicznej, do określenia faktu wykonywania, posiadania

bądź poszukiwania pracy, czyli pomiaru aktywności bieżącej, dokonano w przedziale czasu nazywanym okresem referencyjnym, którym był tydzień kończący się w dniu referencyjnym badania (tj. okres od 25 do 31 marca 2021 r.).

Badanie to było badaniem pełnym i obejmowało wszystkie osoby fizyczne stale zamieszkałe i czasowo przebywające na terytorium Polski, z wyłączeniem szefów oraz cudzoziemskiego personelu przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych, członków ich rodzin oraz innych osób korzystających z przywilejów i immunitetów na mocy ustaw, umów międzynarodowych lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych.

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 9 sierpnia 2019 r. o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań 2021 przekazanie danych przez osoby fizyczne było obowiązkowe. Ten sam akt prawny nakładał na badane osoby obowiązek udzielania dokładnych, wyczerpujących i zgodnych z prawdą odpowiedzi. Odpowiedzi dotyczące osób, które nie ukończyły 18 roku życia oraz nieobecnych dokonywały pełnoletnie osoby wspólnie z nimi zamieszkałe. W odniesieniu do osób przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania dane spisowe były pozyskiwane w zakresie posiadanej dokumentacji od właścicieli, administratorów lub zarządców obiektów.

Spis został zrealizowany metodą mieszaną, tj. z wykorzystaniem danych zebranych od respondentów oraz danych pochodzących ze źródeł administracyjnych. W pierwszej kolejności informacje zbierane w spisie pobrane zostały z dostępnych źródeł administracyjnych i wykorzystano je do przygotowania oraz aktualizacji wykazu danych osobowych i adresowych, a także jako bezpośrednie źródło danych spisowych. Następnie dane objęte zakresem informacyjnym spisu 2021 zostały zebrane od całej populacji podlegającej badaniu poprzez elektroniczny formularz spisowy. Zostało to wykonane przy wykorzystaniu następujących metod i w następujących terminach:

- **CAWI (Computer-Assisted Web Interviewing)** – samospis internetowy, polegał na wypełnianiu przez badanych elektronicznego formularza i realizowany był od 1 kwietnia do 30 września 2021 r.
- **„Spis na żądanie”** – wywiad telefoniczny na żądanie respondenta realizowany był za pośrednictwem infolinii spisowej od 1 kwietnia do 30 września 2021 r.
- **CATI (Computer-Assisted Telephone Interviewing)** – wywiad telefoniczny realizowany przez rachmistrzów spisowych, podczas którego odpowiedzi na poszczególne pytania były odnotowywane przez nich w systemie komputerowym na formularzu. Ta część badania odbywała się od 4 maja do 30 września 2021 r.
- **CAPI (Computer-Assisted Personal Interviewing)** – wywiad bezpośredni realizowany przez rachmistrzów spisowych. Był to wywiad terenowy, rachmistrzowie rejestrowali odpowiedzi respondenta w systemie zainstalowanym na urządzeniu mobilnym. Badanie w tej formie przeprowadzane było od dnia 21 czerwca br. do 30 września 2021 r. z zachowaniem reżimu sanitarnego i zasad realizacji spisu metodą wywiadu bezpośredniego wynikających z obostrzeń pandemicznych.

Przetwarzanie danych

Przetwarzanie danych dotyczących aktywności ekonomicznej ludności to proces, który objął między innymi gromadzenie, organizowanie i analizowanie danych w celu zdiagnozowania stanu, poznania trendów i zależności zachodzących na rynku pracy. W pierwszym etapie przetwarzania danych w procesie realizacji spisu pozyskano dane z systemów administracyjnych centralnych i rozproszonych, czyli podmiotów które dysponują i pełnią nadzór nad poszczególnymi zasobami oraz podejmują wszelkie decyzje merytoryczne dotyczące tych zasobów. Dane te otrzymano z rejestrów urzędowych i systemów informacyjnych administracji publicznej. Dzięki zmianom wprowadzonym przez statystykę publiczną w zakresie rozwiązań informatycznych, organizacyjnych i legislacyjnych mogły one zostać wykorzystane w szerszej skali. Celem tych zmian było dążenie do poprawy jakości danych, zmniejszenia nakładanych na respondentów obowiązków oraz obniżenia kosztów realizacji badania. Pozyskane zbiory ze źródeł

administracyjnych podlegały kontroli formalnej oraz ocenie zgodności z opracowanymi i zaimplementowanymi regułami. Po przeprowadzeniu tych procesów zbiory posłużyły do utworzenia wykazu osobowo-adresowo-mieszkaniowego, który został poddany analizie i kontroli merytorycznej prowadzonej w oparciu o przygotowane wskaźniki jakościowe. Na ich podstawie utworzono dwanaście dziedzinowych zbiorów danych (DZD), w tym zbiór z aktywności ekonomicznej. DZD zawierały cechy, które zostały wyprowadzone wyłącznie na podstawie danych pochodzących z systemów administracyjnych i pozaadministracyjnych.

W następnym etapie badania pozyskano dane od respondentów przez aplikację spisową zawierającą formularz składający się z szeregu pytań opracowanych na podstawie szczegółowo określonych założeń merytorycznych. Formularz umożliwiał bieżącą kontrolę logiczną i zakresową zapisów. W razie wystąpienia błędów, było to sygnalizowane poprzez pojawienie się określonego komunikatu. Dodatkową pomocą były definicje badanych zmiennych oraz rozwijane kafeterie z podpowiedziami ułatwiającymi wypełnianie formularza. Nie każda osoba odpowiadała na wszystkie pytania dotyczące aktywności ekonomicznej, gdyż ilość i rodzaj zbieranych zmiennych zależał od uzyskiwanych odpowiedzi. Dane z formularzy (CAxl) zgromadzono metodami CAWI, CATI, CAPI. Następnie poddano je analizie, kontroli i ocenie jakości.

Kolejnym etapem przetwarzania danych było przygotowanie Wynikowego Zbioru Danych Spisowych (WZDS). Zbiór ten tworzyły cechy, których zarówno jedynym źródłem informacji były dane z DZD lub kanałów CAxl, jak również takie, które były efektem kompilacji tych dwóch źródeł. Utworzony w ten sposób zbiór wynikowy poddano kontroli, korekcie i imputacji na podstawie opracowanych i zaimplementowanych reguł. W kolejnym kroku dane tworzące ten zbiór poddano procesowi anonimizacji i przekazano do Analitycznej Bazy Danych (ABM). Baza ta zawiera zbiory danych, które są wykorzystywane do analiz i są upowszechnione w formach zgodnych z przyjętymi założeniami polityki publikacyjnej wyników spisu.

Podstawowe pojęcia i definicje

Badania aktywności ekonomicznej ludności są ważnym źródłem informacji dla rządów, ekonomistów, badaczy, podmiotów gospodarczych, jak również instytucji publicznych i samorządowych realizowane w celu poznania dynamiki różnych zjawisk związanych z rynkiem pracy. Odnoszą się do wszelkich działań podejmowanych przez osoby fizyczne w celu poszukiwania pracy, zatrudnienia w sektorze formalnym i nieformalnym, osiągania dochodów z innych źródeł, samozatrudnienia czy bezrobocia. Badania aktywności ekonomicznej pozwalają na analizę kluczowych wskaźników związanych z rynkiem pracy, takich jak: wskaźnik aktywności zawodowej, zatrudnienia, czy stopa bezrobocia. Zrozumienie tych zjawisk i zachodzących procesów wymaga posługiwania się takim samym aparatem pojęciowym. Dlatego też w tej części pracy zostaną przedstawione najważniejsze definicje i pojęcia. Wprowadzenie ich ma zapewnić jasność i spójność przekazu oraz jednoznaczną interpretację zawartych informacji i dokonanych analiz. Umożliwi efektywną komunikację i identyczne rozumienie zakresu i granic badanych zjawisk, co ułatwi porównanie wyników i pozwoli na uniknięcie nieporozumień lub odmiennych interpretacji w zależności od kontekstu czy czasu. Z tego względu, poniżej przedstawiono definicje pojęć, które będą odnosiły się do prezentowanych zmiennych i analiz:

Kategoria ludności według definicji krajowej. W kategorii tej są ujmowani stali mieszkańcy Polski, w tym osoby, które przebywają czasowo za granicą (bez względu na okres przebywania), ale zachowały stałe zameldowanie w Polsce, nie są natomiast ujmowani imigranci przebywający w Polsce czasowo.

Wiek – jest to liczba lat ukończonych. Wyznaczany jest poprzez porównanie pełnej daty urodzenia z datą przeprowadzenia spisu (tzw. dniem krytycznym, tj. 31 marca 2021 r.). W badaniach aktywności ekonomicznej populację stanowiły osoby, które miały 15 lat lub więcej.

Ekonomiczne grupy wieku – jest to umowna klasyfikacja badanych według kryterium zdolności do pracy. Wyróżnia się trzy grupy osób: w wieku przedprodukcyjnym, w wieku produkcyjnym (mobilnym oraz niemobilnym) i w wieku poprodukcyjnym.

- **Wiek przedprodukcyjny** – jest to wiek, w którym ludność nie posiada pełnej zdolności do czynności prawnych, a tym samym nie osiągnęła jeszcze całkowitej zdolności do pracy i jako pracownik podlega

szczególnej ochronie prawnej. W przypadku badań aktywności ekonomicznej do tej grupy klasyfikowane są osoby, które ukończyły 15 lat, ale nie przekroczyły 18 lat.

- **Wiek produkcyjny** – dolny próg tego przedziału wieku rozpoczyna się w momencie nabycia pełnej zdolności do pracy. Dla kobiet i mężczyzn jest to ukończenie 18 lat. Natomiast górny próg jest uzależniony od płci. Dla mężczyzn jest to wiek poniżej 65 lat, a dla kobiet poniżej 60 lat. W ramach tego przedziału wyróżnia się jeszcze dwie podklasy wiekowe i są to:
  - **wiek mobilny** (osoby, które ukończyły 18 lat, ale nie ukończyły 45 lat. Wiek ten jest taki sam zarówno dla mężczyzn jak i kobiet),
  - **wiek niemobilny** (mężczyźni, którzy ukończyli 45 lat i nie ukończyli 65 lat oraz kobiety, które ukończyły 45 lat, ale nie ukończyły 60 lat).
- **Wiek poprodukcyjny** – dolny próg trzeciej grupy jest tożsamy z podstawowym wiekiem uprawniającym w Polsce do przechodzenia na emeryturę. Dlatego też w tym przedziale wiekowym będą sklasyfikowani mężczyźni, którzy ukończyli 65 lat oraz kobiety, które ukończyły 60 lat. Nieistotny jest przy tym stan faktyczny wykonywania pracy zarobkowej czy też nie.

Poziom wykształcenia jest to najwyższy ukończony cykl kształcenia w szkole lub szkolenia w innym trybie lub formie, uznany zgodnie z obowiązującym systemem szkolnictwa, podstawą zaliczenia wykształcenia do określonego poziomu jest uzyskane świadectwo (dyplom) ukończenia odpowiedniej szkoły niezależnie od trybu jej ukończenia (dziennie, wieczorowo, zaocznie, eksternistycznie/stacjonarnie, niestacjonarnie, na odległość, korespondencyjnie) w kraju lub za granicą.

W dalszej części publikacji dane dotyczące wykształcenia ludności będą dotyczyły osób w wieku 15 lat lub więcej i prezentowane będą w następujących klasach:

- **Wykształcenie wyższe** – dotyczy osób, których najwyższym poziomem edukacji jaki ukończyły są studia wyższe co najmniej z tytułem licencjata, inżyniera lub równorzędnym, lub uzyskały dyplom ukończenia kolegium nauczycielskiego, nauczycielskiego kolegium języków obcych (z wyjątkiem organizowanych w ramach szkoły wyższej) oraz kolegiów pracowników służb społecznych.
- **Średnie** – dotyczy osób, których najwyższym poziomem edukacji jaki ukończyły jest uzyskanie świadectwa ukończenia liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego, liceum uzupełniającego lub ukończyły gimnazjum przed 1932 rokiem. Odnosi się to również do osób, które otrzymały świadectwo ukończenia szkoły średniej zawodowej (technikum, technikum uzupełniającego, liceum zawodowego, liceum technicznego, szkoły artystycznej II stopnia realizującej jednocześnie program szkoły średniej). W tej grupie znajdują się też osoby, które posiadają świadectwo (dyplom) ukończenia szkoły policealnej (pomaturalnej), do której przyjęcie było uwarunkowane posiadaniem świadectwa ukończenia szkoły średniej oraz te, które ukończyły studium nauczycielskie.
- **Zasadnicze zawodowe/branżowe** – dotyczy osób, których najwyższym poziomem edukacji jaki ukończyły jest uzyskanie świadectwa ukończenia: szkoły zawodowej (zasadniczej szkoły zawodowej lub rolniczej, szkoły przemysłowej), szkoły przysposobienia zawodowego lub rolniczego, korespondencyjnego kursu rolniczego wyłącznie na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej, szkoły mistrzów, branżowej szkoły I stopnia.
- **Gimnazjalne** – dotyczy osób, których najwyższym poziomem edukacji jaki ukończyły jest uzyskanie świadectwa ukończenia gimnazjum lub świadectwa ukończenia specjalnej szkoły przysposabiającej do pracy.
- **Podstawowe ukończone** – dotyczy osób, których najwyższym poziomem edukacji jaki ukończyły jest uzyskanie świadectwa ukończenia szkoły podstawowej (przed wojną szkoły powszechnej), kursów dla pracujących w zakresie szkoły podstawowej oraz szkoły artystycznej I stopnia realizującej jednocześnie program szkoły podstawowej.

- **Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego** – dotyczy osób, które uczą się w szkole podstawowej, uczyły się w szkole podstawowej, lecz jej nie ukończyły, nigdy nie uczęszczały do szkoły.

W spisie zastosowano definicje aktywności ekonomicznej ludności zalecane przez Europejską Komisję Gospodarczą ONZ i Urząd Statystyczny Unii Europejskiej (Eurostat), oparte o rekomendacje Międzynarodowej Organizacji Pracy. Zgodnie z tymi zaleceniami przedmiotem badania osób był fakt wykonywania/posiadania pracy w okresie badanego tygodnia (w Polsce był to tydzień od 25 do 31 marca 2021 r.) bądź poszukiwania pracy i gotowość do jej podjęcia. Badaniem objęto osoby w wieku 15 lat lub więcej. Przyjęto regułę klasyfikowania każdej osoby tylko do jednej z trzech kategorii: pracujących, bezrobotnych lub biernych zawodowo (faktyczna, a nie formalno-prawna sytuacja zawodowa badanych osób).

Ludność aktywna zawodowo obejmuje wszystkie osoby uznane za pracujące lub bezrobotne zgodnie z definicjami podanymi poniżej.

Do pracujących zostały zaliczone wszystkie osoby w wieku 15 lat lub więcej, które w okresie badanego tygodnia:

- wykonywały przez co najmniej 1 godzinę pracę przynoszącą zarobek lub dochód,
- nie wykonywały pracy, ale formalnie miały pracę, a czasową przyczyną niewykonywania pracy była np. choroba własna, urlop związany z wypoczynkiem lub opieką nad dzieckiem.

Bezrobotni to osoby w wieku 15–74 lata, które spełniły jednocześnie trzy warunki:

- w okresie badanego tygodnia nie były osobami pracującymi,
- aktywnie poszukiwały pracy tzn. podjęły konkretne działania aby znaleźć pracę, w okresie od 1 do 31 marca,
- były zdolne/gotowe podjąć pracę w tygodniu badanym i następnym.

Do bezrobotnych zaliczono także osoby, które znalazły pracę i oczekiwały na jej rozpoczęcie w okresie 3 miesięcy oraz były gotowe tę pracę podjąć.

Ludność bierna zawodowo to osoby w wieku 15 lat lub więcej, które nie zostały zaklasyfikowane jako pracujące lub bezrobotne, tzn. osoby, które w badanym tygodniu:

- nie pracowały, nie miały pracy i jej nie poszukiwały,
- nie pracowały, poszukiwały pracy, ale nie były zdolne/gotowe do jej podjęcia w okresie od 1 do 15 kwietnia,
- nie pracowały i nie poszukiwały pracy, ponieważ miały pracę załatwioną i oczekiwały na jej rozpoczęcie w okresie: dłuższym niż 3 miesiące lub do 3 miesięcy ale nie były gotowe tej pracy podjąć.

Jako **główne przyczyny bierności zawodowej** przyjęto:

- emerytura/renta/dochody kapitałowe (akcje, obligacje lub z własności),
- kontynuowanie nauki jako uczeń lub student,
- opieka na dzieckiem lub osobą dorosłą,
- własny stan zdrowia niepozwalający na podjęcie pracy,
- wyczerpanie wszelkich możliwości znalezienia pracy,
- inny powód.

Praca główna to praca, która zwykle zajmuje więcej czasu. Jeżeli prace zajmują taką samą ilość czasu, pracą główną jest ta, która przynosi wyższy dochód.

Status zatrudnienia uwzględnia poniższe kategorie pracujących:

Zatrudnieni (pracownicy najemni):

- osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy lub umowy cywilnoprawnej; do tej grupy należą również praktykanci i stażyści, którzy otrzymywali wynagrodzenie za pracę;
- osoby wykonujące pracę nakładczą (inaczej chałupniczą);
- osoby zatrudnione w rodzinnym gospodarstwie rolnym bądź rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem i jednocześnie otrzymujące za wykonywaną pracę ustalony zarobek lub dochód (niekoniecznie w formie pieniężnej).

Pracujący na własny rachunek:

- właściciele, współwłaściciele lub dzierżawcy indywidualnego gospodarstwa rolnego pracujący w tym gospodarstwie;
- osoby prowadzące własną działalność gospodarczą poza rolnictwem (zarejestrowaną lub niezarejestrowaną);
- agenci we wszystkich systemach agencji;
- osoby, które na mocy porozumienia z pracodawcą zarejestrowały własną działalność jako 1-osobowy podmiot gospodarczy.

Do pracujących na własny rachunek zalicza się zarówno **pracodawców** (osoby pracujące na własny rachunek, które w badanym tygodniu zatrudniały przynajmniej 1 pracownika najemnego) jak i **osoby niezatrudniające pracowników**.

Pracujący w innym charakterze – to osoby, które są członkami spółdzielni produkcyjnych (również rolniczych) lub pracują na innych zasadach i nie klasyfikują się do grupy pracowników najemnych, pracujących na własny rachunek, pomagających członków rodzin oraz nie są praktykantami ani stażystami. Do celów publikacyjnych do tej grupy zaliczono pomagających członków rodzin. Pomagający członkowie rodzin to osoby, które bez umownego, wcześniej ustalonego wynagrodzenia, pomagały w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa rolnego lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem.

Współczynnik aktywności zawodowej jest to udział aktywnych zawodowo danej kategorii w ogólnej liczbie ludności danej kategorii.

Wskaźnik zatrudnienia jest to udział pracujących danej kategorii w ogólnej liczbie ludności danej kategorii.

Stopa bezrobocia jest to udział bezrobotnych danej kategorii w liczbie aktywnych zawodowo danej kategorii.

Współczynnik aktywności zawodowej i wskaźnik zatrudnienia zostały obliczone bez uwzględniania osób o nieustalonym statusie na rynku pracy.

Wykorzystanie wyników NSP 2021 w zakresie aktywności ekonomicznej

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 dostarczają ważnych informacji o statusie mieszkańców Polski na rynku pracy oraz liczbie i strukturze zatrudnienia, poziomie bezrobocia, bierności zawodowej z uwzględnieniem wielu zmiennych społeczno-demograficznych takich jak np.: płeć, wiek, miejsce zamieszkania, poziom wykształcenia. Pozwalają poznać bardziej złożone zjawiska i procesy jakie zachodzą na rynku pracy i dotyczą np. okresu poszukiwania pracy, przyczyn bierności zawodowej czy zmian w statusie zatrudnienia. Zgromadzone dane oraz przeprowadzone analizy mają duży zakres informacyjny pozwalający na szerokie ich wykorzystanie w różnych celach i dziedzinach. Wykorzystanie tych informacji można rozpatrywać w wymiarze podmiotowym i przedmiotowym.

Wymiar podmiotowy wskazuje, że przedstawione w publikacji wyniki mogą służyć różnym grupom i instytucjom. Głównym beneficjentem jest administracja rządowa i samorządowa oraz instytucje unijne. Dostarczane tym podmiotom informacje na temat trendów, rozkładów w ujęciu przestrzennym procesów zachodzących na rynku pracy przyczynić się mogą do kształtowania efektywnej polityki gospodarczej, edukacyjnej i zatrudnienia. Służyć wspieraniu działań mających na celu identyfikowanie grup społecznych i obszarów geograficznych wymagających szczególnego wsparcia i aktywizacji. Daje także możliwość na efektywniejsze gospodarowanie środkami przeznaczonymi na ten cel. Kolejną grupą jaka może wykorzystywać prezentowane dane są podmioty gospodarcze i pracodawcy. Dane dotyczące zatrudnienia, bezrobocia mogą zostać wykorzystane do podejmowania decyzji w zakresie wyboru miejsc inwestycji, poszukiwania pracowników, projektowania ofert pracy czy dostosowywania strategii rekrutacji. Inną grupę podmiotów, która kształtuje stronę podażową rynku pracy stanowią szkoły, uczelnie i instytucje edukacyjne przygotowujące młodzież do wejścia na rynek pracy. Informacje zawarte w publikacji mogą pomóc tym podmiotom w dostosowaniu oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy. Korzystać z wyników mogą też urzędy pracy, agencje zatrudnienia oraz doradcy zawodowi w celu identyfikowania trendów, określania perspektyw zatrudnienia oraz wspierania osób bezrobotnych w procesie poszukiwania pracy. Dane te mogą być wykorzystane do wskazania kierunków i miejsc w jakich są największe szanse na zatrudnienie. Prace spisowe to bogate źródło informacji dla badaczy i naukowców wykorzystywane do dalszych analiz, prowadzenia badań, teoretycznych rozważań, budowania modeli teorii gospodarczych i społecznych pozwalających na lepsze zrozumienie funkcjonowania rynku pracy w obecnej rzeczywistości.

W ujęciu przedmiotowym zaprezentowane wyniki i analizy badań mogą być wykorzystane między innymi do:

1. Opracowywania strategii i planów rozwoju w celu aktywizowania grup społecznych oraz wspierania mieszkańców jednostek terytorialnych w największym stopniu narażonych na wykluczenie społeczne i bezrobocie.

2. Oceny efektywności prowadzonych polityk i wdrażanych programów rządowych i międzynarodowych w zakresie rynku pracy. Ustalenia stopnia ich realizacji oraz oszacowania skutków wprowadzonych rozwiązań.

3. Wyznaczania kierunków i formułowania celów przyszłych działań mających sprzyjać poprawie aktywności zawodowej ludności.

4. Monitorowania rozwoju społeczno-gospodarczego na poziomie regionalnym, krajowymi międzynarodowym.

5. Planowania inwestycji i alokacji środków publicznych w celu rozwoju regionalnego, aktywizacji zawodowej czy wsparcia dla przedsiębiorców przy tworzeniu nowych miejsc pracy lub warunków do pozostawania na rynku pracy dla obecnych pracowników.

6. Prognozowania podaży i popytu na pracę oraz identyfikowania trendów na rynku pracy.

7. Oceny i modyfikacji programów kształcenia oraz zakresu usług pośrednictwa pracy.

Przedstawione w pracy wyniki dotyczące aktywności ekonomicznej ludności i przeprowadzone analizy mają pozwolić na lepsze zrozumienie sytuacji na krajowym rynku pracy. Umożliwić porównanie wskaźników w skali międzynarodowej. Dostarczyć informacji mogących przyczynić się do wdrożenia skutecznych działań w zakresie kształtowania polityki rynku pracy, alokacji zasobów, planowania długookresowego w celu poprawy sytuacji zawodowej ludności i przeciwdziałania negatywnym trendom.

Wszystkie tablice, mapy i wykresy zamieszczone w publikacji są opracowaniem własnym. Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą nieznacznie różnić się od wartości podanych w tekście analitycznym.

Methodological notes

The purpose of the survey of the economic activity of the population as part of the National Population and Housing Census 2021

Current socio-economic changes and ongoing globalization processes pose a number of challenges for those who manage economic and public issues, the solution of which requires comparable statistical data of good quality and precision. The National Population and Housing Census that took place in 2021 addressed these expectations. It is a continuation of the censuses that have taken place in Poland with varying frequency and scope since 1921. Following the first free elections in Poland after World War II, this is the third census whose framework has been adapted to meet evolving national and international information needs. The purpose of the survey is: 1) to meet information needs, 2) to provide information at the level of the units of administrative division of the country, 3) to present the changes that have taken place in the last decade with regard to particular communities and processes, 4) to collect information needed to fulfil the international obligations, and 5) to provide statistical data for the creation and updating of appraisals, and for drawing samples used for sample surveys conducted in households.

One of the important areas of the country's socio-economic life investigated by the census is the economic activity of the population. This made it possible to obtain comprehensive and up-to-date data on the job market and the economic activity of the population of Poland. The information scope of the survey in this area was very broad and included the employed, unemployed, and economically inactive, taking into consideration a number of differentiating variables, such as age, sex, level of education, or territorial division. The primary aim of conducting labour market analyses and presenting data is to provide substantial information for planning and making decisions at strategic, tactical, and operational levels in the area of employment and economic development. This information is important for assessing the state of the economy and for forming regional and local policies in the sphere of economic activation of the society and making opportunities on the labour market fairer. As for the specific objectives, the survey aims to:

1. Identify and monitor labour market trends.
2. Provide information for optimizing employment policy planning, and for preparation and implementation of programs and initiatives intended to develop the labour market.
3. Identify social groups with limited access to the labour market, particularly vulnerable to socio-occupational exclusion, including those potentially facing discrimination.
4. Provide statistical data for the creation of comprehensive analyses and comparisons and for the evaluation of the effectiveness of the labour market actions.
5. Expand the information scope with the data necessary for the development of forecasts on future labour market needs.

The comprehensiveness and the cyclical nature of the data collected on the economic activity of the population during the censuses allows for the comparison of phenomena happening over time and analysis of changes so as to make better decisions regarding shaping employment policies, promoting employment, reducing unemployment, and creating a balanced working environment.

Legal basis and international recommendations

The Survey of the economic activity of the population was an important part of the National Population and Housing Census 2021. The census collected statistical data from persons. In order to protect the

rights of participants, to safeguard against abuse, to ensure transparency and reliability, and to ensure that the research processes meet ethical norms and standards, the survey had to meet high ethical and legal standards. The legal basis which guarantees that the survey was carried out responsibly, reliably, and in the manner meeting the applicable standards was the following legal acts:

- **Regulation (EC) No 763/2008 of the European Parliament and of the Council of 9 July 2008 on population and housing censuses (Official Journal of the European Union, L 218, 13.8.2008).**

This regulation introduces common rules concerning the provision of approved and aggregated census data and metadata. It lays down the principles and scope of data submission by Member States to the Commission (Eurostat) at national, regional, and local levels. It specifies a part of the definitions in order to unify them in international statistics, and it also indicates the data sources from which Member States can obtain statistical data. In particular, it enumerates traditional censuses, administrative registers, sample surveys, "rolling" rotating censuses, as well as combinations of these sources. The regulation also determines criteria for assessing the quality of the data transmitted, and these include for example relevance, accuracy, timeliness and punctuality, accessibility and transparency, comparability and consistency.

- **Regulation (EC) No 223/2009 of the European Parliament and of the Council of 11 March 2009 on European statistics and repealing Regulation (EC, Euratom) No 1101/2008 of the European Parliament and of the Council on the transmission of data subject to statistical confidentiality to the Statistical Office of the European Communities, Council Regulation (EC) No 322/97 on Community Statistics, and Council Decision 89/382/EEC, Euratom establishing a Committee on the Statistical Programmes of the European Communities.**

The main objective of the regulation is to ensure the high quality, consistency, and comparability of data in the European Union. This act establishes the legal framework for the development, production, and spread of European statistics that should: 1) be independently distributed, 2) be neutral and ensure equal treatment of all users, 3) be systematic, reliable, and impartial, 4) ensure reliable and most accurate measurement, 5) protect confidential data, and 6) optimize costs in relation to the importance of the expected results. In order to achieve an unambiguous understanding of the content contained, this legal act defines key terms, such as statistical data, data collection, and data confidentiality. The regulation identifies the bodies operating in the field of statistics, provides rules for their functioning and cooperation at national and European levels, and determines uniform standards and criteria for the quality of results. It specifies the main fields and aims of the actions envisaged with regard to the European statistical program, and their implementation. Laws establish regulations in the form of rules and measures whose task is to protect confidential data and prevent their unlawful disclosure.

- **Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC.**

This is the main legal act which aims to protect the rights and freedoms of natural persons in terms of the protection of their personal data. It demands that both public and private entities adhere to data protection standards and provides citizens with more control over their personal data. This control consists of the right to information, rectification, access to one's data, objection to data processing, and the right to be forgotten (deletion of data). These rights are applicable throughout the EU and concern those who collect, process, and modify personal data. There are few restrictions that regard processing for archiving purposes in the public interest, and for scientific, historical, or statistical research. The regulation requires that entities implement a number of technical and organizational measures, and take steps intended to ensure data security. The act also described the conditions for the transfer of data to third countries or international organizations.

- **Act of June 29, 1995 on Official Statistics (Journal of Laws of 2021, item 955).**

The act determines the scope of statistical surveys that are carried out, and this scope may address any aspect of social and economic life, considering their advisability, necessity, and social utility. It stipulates

the rules for conducting statistical surveys, including a census, obliging natural persons to provide information. The Act establishes the basis for the reliable, objective, professional, and independent conduct of statistical surveys whose micro-data are subject to absolute protection. It imposes an information obligation on official statistics services when conducting surveys. This obligation refers to the duty to inform those who are surveyed about the purpose, scope, and manner the census is carried out, while guaranteeing privacy and statistical confidentiality. The legal act orders the data sources, indicating that data from administrative sources should be prioritized. It determines the organization and conduct of the research. It points out that the results have the nature of official statistical data and that the calculations, studies, and analyses made on the basis of these results should be publicly available. Public statistics should ensure equal access to results, basic volumes, and indicators by publishing these data in a way that is accessible to the public.

- **Act of August 9, 2019 on the National Population and Housing Census 2021 (Journal of Laws of 2019, item 1775, of 2020, item 1486, of 2021, item 615, of 2021, item 1143).**

The act determines the manner, form, and procedure for the preparation and conduct of the census, as well as the analysis of the results and their distribution. It groups the scope of information collected in the census of data into eight sections. One of these is economic activity, which included the following areas:

a) current economic activity status;

b) location of place of work;

c) Industry;

d) occupation;

e) status in employment;

f) working time;

g) type of source of maintenance;

h) types of benefits received.

The act imposed an obligation on the population of the country to participate in the census and to provide precise, comprehensive, and truthful answers to questions. At the same time, it guaranteed the security and protection of personal data by, among other things, indicating the purposes for which they may be employed and the length of time for which they may be stored.

Scope and survey procedure

The National Population and Housing Census was carried out between 1 April and 30 September 2021, as of 24:00 on 31 March 2021.

In accordance with the methodology recommended for labour market surveys by the International Labour Organization, in the section regarding economic activity, the fact of doing, having, or looking for a job, was determined, or in other words current activity was measured, in an interval called the reference period. This period refers to the week ending on the reference day of the survey (i.e. the period from 25 to 31 March 2021).

The survey was complete research and included all individuals permanently residing and temporarily staying in the territory of Poland, excluding the heads and foreign personnel of diplomatic representations and consular offices of foreign countries, members of their families and other recipients of privileges and immunities under the law, international agreements or generally recognized international customs.

According to the provisions of the Act of August 9, 2019, on the National Population and Housing Census 2021, the submission of data by individuals was mandatory. The same act required surveyed individuals to provide accurate, thorough and truthful answers. Responses regarding individuals under the age of

18 and absentees were made by the adults residing with them. Regarding persons staying in collective lodging facilities, census data was obtained on the basis of the documentation available from the owners, administrators or managers of the facilities.

The census was carried out using a mixed method, i.e., using data collected from respondents and data from administrative sources. Initially, the information collected in the census was taken from available administrative sources and used to prepare and update the list of personal and address data, as well as a direct source of census data. Next, the data covered by the scope of information of the 2021 census was collected from the entire population to be surveyed through an electronic census form. This was conducted with the use of the following methods and the following definitions:

- **CAWI (Computer-Assisted Web Interviewing)** – a self-administered online survey, based on respondents filling out an electronic form and was conducted from April 1 to September 30, 2021.
- **"Census on demand"** – a telephone interview at the respondent's request was conducted via a census hotline from April 1 to September 30, 2021.
- **CATI (Computer-Assisted Telephone Interviewing)** – a telephone interview conducted by census takers, during which answers to individual questions were recorded by them in a computer system in a form. This part of the survey took place from May 4 to September 30, 2021.
- **CAPI (Computer-Assisted Personal Interviewing)** – a face-to-face interview conducted by census takers. It was a field interview, with the census takers recording the respondent's answers in a system installed on a mobile device. The survey in this form was conducted from June 21 of this year until September 30, 2021, in compliance with the sanitary regime and the rules of implementation of the census by direct interview method resulting from pandemic restrictions.

Data processing

The processing of the data regarding the economic activity of the population is a process that included, among others, collecting, organizing and analyzing data in order to diagnose the condition, learn about trends and relationships occurring in the labour market. During the first stage of data processing in the process of executing the census, the data was obtained from central and distributed administrative systems, i.e., entities that have and exercise supervision over individual resources and make all substantive decisions regarding these resources. This data was obtained from official records and public administration information systems. Owing to the changes made by public statistics in terms of IT, organizational and legislative solutions, they could be used on a wider scale. The purpose of these changes was to seek to improve data quality, reduce the obligations imposed on respondents and lower the cost of implementing the survey. Acquired datasets from administrative sources were subjected to formal inspection and assessment of compliance with the developed and implemented rules. After these processes were conducted, the datasets were used to create a personal-address-residential list, which was subjected to analysis and substantive control conducted on the basis of prepared quality indicators. Based on these, twelve domain data sets were created, including a set concerning the economic activity of the population. The domain datasets contained characteristics that were derived solely from data obtained from administrative and non-administrative systems.

In the next stage of the survey, the data was obtained from respondents through a census application with a form which included a series of questions developed on the basis of detailed factual assumptions. The form allowed for ongoing logical and coverage control of the records. If any errors occurred, this was indicated by the appearance of a certain message. Additional help was provided by definitions of the variables studied and drop-down cafeterias with prompts to assist the completion of the form. Not every person answered all the questions on economic activity, as the number and type of variables collected depended on the acquired answers. Data from the forms (CAxI) was collected using CAWI, CATI, CAPI methods. Then it was subjected to analysis, control and quality assessment.

The next phase of data processing was the preparation of the resulting Census Data Set. This collection was made up of features whose both sole source of information was data from the domain datasets or CAxI channels, as well as those that were a compilation of these two sources. The set of results created in this way was subjected to inspection, correction and imputation based on the developed and implemented rules. In the next step, the data forming this set was subjected to the process of anonymization and transferred to the Analytical Database. This database is made up of datasets that are used for analyses and are spread in forms that are consistent with the adopted publication policy of the census results

Basic concepts and definitions

Surveys of the economic activity of the population are a significant source of information for governments, economists, researchers, business entities, along with public institutions and local governments. They are carried out in order to understand the dynamics of various phenomena concerning the labour market. They refer to the activities undertaken by individuals to seek work, employment in the formal and informal sectors, income from other sources, self-employment or unemployment. Economic activity surveys make it possible to analyze key indicators related to the labour market, such as the activity rate, employment rate, or unemployment rate. Understanding these phenomena and the occurring processes requires using identical terminology. Therefore, this section of the paper will present the most important definitions and concepts. The introduction of these is intended to ensure clarity and consistency of the message as well as unambiguous interpretation of the information contained, and analyses made. It will enable effective communication and analogous understanding of the scope and boundaries of the phenomena studied, which will aid the comparison of results and avoid misunderstandings or divergent interpretations depending on the context or time. Therefore, the following definitions of terms will apply to the variables and analyses presented:

Population category by national definition. This category includes permanent residents of Poland, including persons who are temporarily abroad (regardless of the period of their stay), but have maintained permanent residence in Poland; immigrants temporarily staying in Poland are not included.

Age – the number of years. It is determined by comparing the full date of birth with the date of the census (the so-called critical date, i.e. March 31, 2021). In the economic activity survey, the population consisted of persons who were 15 years or over.

Economic age groups – this is a conventional classification of respondents according to the criterion of ability to work. There are three groups of persons: pre-working age, working age (mobile and non-mobile) and post-working age.

- **Pre-working age** – the age in which the population does not have full legal capacity, and thus has not yet reached full work ability and is subject to special legal protection as a worker. In the case of economic activity surveys, this classification includes persons who have reached the age of 15 but are under 18.
- **Working age** – the lower threshold of this age bracket begins when one acquires full work ability. For men and women, that is reaching 18 years of age. In contrast, the upper threshold is dependent on sex. For men the age is under 65, and for women under 60. Within this range, there are two more age subclasses as follows:
    - **mobile working age** (persons who are 18 years of age or older but under 45 years of age. This age is the same for both men and women),
    - **non-mobile working age** (men who are over 45 years old and under 65 and women who are over 45 years old but under 60).
- **Post-working age** – the lower threshold of the third group is corresponding with the standard retirement age in Poland. Therefore, men who are 65 years of age or older and women who are 60 or older will be classified in this age bracket. Whether or not they are actually employed is irrelevant.

Education this is the highest educational level achieved in a school-based system, or in any other training mode or form, recognised in compliance with the binding education system. The basis for classifying education to a given level is provided by a certificate (diploma) of completion of a certain school, irrespective of the mode of studying (full-time, evening/weekend, part-time, by correspondence) in the country or abroad.

In the remainder of the publication, data on the education of the population will refer to persons aged 15 or over, and will be presented in the following classes:

- **Tertiary education** – refers to persons whose highest completed level of education is higher education with at least a bachelor's, engineer's or equivalent degree, or have received a diploma from a teachers' college, teachers' college of foreign languages (except those organized as part of a post-secondary school) and colleges of social service workers.
- **Secondary** – refers to persons whose highest level of education is the obtaining of a certificate of completion of a general high school, specialized high school, supplementary high school, or completed middle school before 1932. This also applies to those who received a certificate of completion of a secondary vocational school (technical school, supplementary technical school, vocational high school, technical high school, secondary art school which implements a secondary school curriculum). This group also includes those who have a certificate (diploma) of completion of a post-secondary school, admission to which was conditional on having a secondary school certificate, and those who have completed a teacher training college.
- **Basic vocational or basic sectoral vocational** – refers to persons whose highest level of education they have is a certified completion of: a vocational school (basic vocational or agricultural school, industrial school), vocational or agricultural training school, correspondence agricultural course only at the level of basic vocational school, master's academy, first degree trade school.
- **Lower secondary (gimnazjum)** – refers to persons whose highest level of education is the attainment of a certificate of completion of lower secondary (gimnazjum) or a certificate of completion of a special preparatory school.
- **Primary education** – refers to persons whose highest level of education is the obtainment of a certificate of completion from an elementary school (before the war, a grade school), courses for working persons in the domain of elementary school, and an art school of the first degree that follows the curriculum of an elementary school.
- **Incomplete primary or no school education** – refers to persons who are studying in elementary school, studied in elementary school but did not complete it, or never attended school.

The census uses the definitions of population economic activity recommended by the United Nations Economic Commission for Europe and the Statistical Office of the European Union (Eurostat), based on the recommendations of the International Labour Organization. According to these recommendations, the subject of the survey of persons was the fact of having/having a job during the surveyed week (in Poland it was the week from 25 to 31 March 2021) or searching for a job and readiness to take it. The study included individuals aged 15 years or older. The rule was adopted to classify each person into only one of three categories: employed, unemployed or economically inactive (actual, not formal-legal occupational situation of the surveyed persons).

The economically active population includes all persons considered employed or unemployed as defined below.

The employed included all persons aged 15 years or over who, during the survey week:

- performed work for at least 1 hour that resulted in earnings or income;
- did not perform work, but formally had work, and the temporary reason for not performing work was, for example, their own illness, vacation or child care leave.

The unemployed are those aged 15–74 who have met three conditions simultaneously:

- were not working individuals during the study week;
- actively sought work, i.e. took concrete steps to find a job, between March 1 and March 31;
- were able/willing to work during the survey week and the following week.

The unemployed also included those who had found a job and were waiting for a job to start within 3 months and were willing to take that job.

The economically inactive population is defined as persons aged 15 or over who are not classified as employed or unemployed, i.e. persons who in the week under study:

- were not working, did not have a job and were not looking for one;
- were not working, were looking for work, but were not able/ready to work between April 1 and April 15;
- were not working and were not looking for work because they had a job and were waiting for a job for more than 3 months or up to 3 months but were not ready to start working.

The main causes of inactivity were identified as:

- pension/capital income (stocks, bonds or from property);
- continuing your education as an apprentice or student; • child or adult care; • your own health condition that does not allow you to work;
- exhausting all possibilities of finding a job;
- another reason.

The main job is the job that usually takes more time. If the jobs take the same amount of time, the main job is the one with the higher income. Employment status includes the following categories of workers:

Employees:

- persons employed under an employment relationship or a civil law contract; this group also includes apprentices and interns who were paid for their work;
- persons who work as contractors (also known as homeworkers);
- persons employed on a family farm or in a family business outside agriculture and at the same time receiving a fixed income or earnings (not necessarily in the form of money) for their work.

Self-employed:

- owners, co-owners or lessees of an individual agricultural holding who work on the holding;
- individuals who are self-employed outside of agriculture (registered or unregistered);
- agents in all agency systems;
- persons who, on the basis of an agreement with the employer, registered their own business as a one-person economic entity.

Self-employed include both **employers** (self-employed persons who employed at least 1 paid worker during the survey week) and **non-employed persons**.

Working in another capacity – those who are members of production cooperatives (including agricultural cooperatives) or are employed/working on other terms and are not classified as employees, self-employed, assisting family members are not apprentices or trainees. This group also includes assisting family members for publication purposes. Assisting family members are persons who, without contractual, pre-agreed compensation, assisted in the running of the family farm or the family business outside agriculture.

Activity rate is the share of the economically active population of a given category in the total population of a given category.

Employment rate is the share of the employed persons of a given category in the total population of a given category.

Unemployment rate is the share of the unemployed of a given category in the economically active population of a given category.

Activity rate and Employment rate were calculated without taking into account persons with unknown status in the labour market.

Use of the NSP 2021 results in the scope of economic activity

The results of the National Census of Population and Housing 2021 provide important information about the status of Polish residents in the labour market and the number and structure of employment, the level of unemployment, and professional inactivity while taking into account many socio-demographic variables such as gender, age, place of residence, level of education. They permit the chance to learn about more complex phenomena and processes that occur in the labour market and cover, for example, the period of searching for a job, reasons for economic inactivity or changes in the employment status. The collected data and the carried-out analyses possess a large scope of information that grant a wide use for various purposes and fields. The use of this information can be considered in the subject and object dimensions.

The subject dimension indicates that the results presented in the publication can be used by various groups and institutions. The main beneficiary is the government and local administrations and EU institutions. The information provided to these entities on trends, spatial distributions of processes occurring in the labour market can contribute to the formation of effective economic, employment and educational policies. They can support actions aimed at identifying social groups and geographic areas requiring special support and activation. It also provides an opportunity for more effective management of resources assigned for this purpose. Another group that can use the presented data is business entities and employers. Data on employment and unemployment can be used to make decisions regarding the selection of places to invest in, search for employees, design of job offers or adjustment of the recruitment strategies. Another group of entities that is shaped by the supply side of the labour market are schools, universities and educational institutions that prepare young persons to enter the labour market. The information contained in the publication can help these entities adjust their educational offerings to the needs of the labour market. The results can also be used by labour offices, employment agencies and career counselors in order to identify trends, determine employment prospects and support the unemployed in the job search process. The data can be used to indicate the directions and places in which there are the greatest opportunities for employment. Census is a rich source of information for researchers and scientists that can be used for further analysis, research, theoretical considerations, and building economic and social theories models to better understand the functioning of the labour market in the current reality.

In terms of subject matter, the presented research results and analysis can be used, among others, for:

1. Developing strategies and development plans aimed at activating social groups and supporting residents of territorial units most at risk of social exclusion and unemployment.
2. Evaluating the effectiveness of existing policies and government and implemented international programs in the labour market. Determining the degree of their realization and estimating the impact of the introduced solutions.
3. Determining the directions and formulating the objectives of future activities aimed at fostering the improvement of the labour force participation of the population.
4. Determining the directions and formulating the objectives of future activities aimed at fostering the improvement of the labour force participation of the population.
5. Planning investments and allocating public funds for regional development, vocational activation or support for entrepreneurs in creating new jobs or conditions for existing employees to remain in the labour market.
6. Forecasting labour supply and demand and identifying labour market trends.
7. Evaluating and modifying education programs and the scope of the services of job placement.

The results and analyses presented in the paper regarding the economic activity of the population are intended to provide a better understanding of the situation in the domestic labour market, make it possible to compare the rates internationally, and provide information that can contribute to the implementationof effective measures for the formation of labour market policies, allocating resources, long-term planning to improve the labour situation of the population and counteracting the negative trends.

All tables, maps and charts presented in the publication are of own compilation. Due to the rounding of data, in some cases sums of components may slightly differ from the values given in the analytical text.